

การนำเคลื่อนที่ไม้

การควบคุมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

ในประเทศไทย

(TIMBER FLOWS AND THEIR CONTROL IN THAILAND)

การนำเข้าเคลื่อนที่ไม้ การควบคุมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ในประเทศไทย

(TIMBER FLOWS AND THEIR CONTROL IN THAILAND)

ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

กรกฎาคม 2555

นำเสนอโดย

จอห์น เฮอวิช (Jon Heuch)

เจมส์ แซนด์อม (James Sandom)

พสุธา สุนทรห้าว (Pasuta Sunthornhao)

โครงการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ระดับภูมิภาคประจำเอเชีย

(FLEGT Asia Regional Programme)

กรกฎาคม 2555

โครงการสนับสนุนในระดับภูมิภาค สำหรับแผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) ของสหภาพยุโรป ในเอเชีย

ความเป็นมา

คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission: EC) จัดพิมพ์แผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) ขึ้นในปี 2547 โดยมีวัตถุประสงค์มีไว้เพื่อกำหนดพฤติกรรม หรือการกระทำที่เป็นการทำลายป่าไม้แบบผิดกฎหมาย หรือการทำไม้เถื่อน แต่ยังเป็นส่งเสริมความเป็นธรรมชาติและการบริหารจัดการป่าไม้ที่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดทอนความยากจน และสร้างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

สถาบันป่าไม้แห่งยุโรป (European Forest Institute: EFI) เป็นองค์กรด้านการศึกษาระหว่างประเทศ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ ประเทศฟินแลนด์ มีพันธกิจในการดำเนินการ ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้เกิดการสานสร้างเครือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศเกี่ยวกับป่าไม้ในระดับภาคพื้นยุโรป โดยสถาบันได้กำหนดนโยบาย และโครงการด้านธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มีการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) ในสหภาพยุโรปอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในปี 2550 สถาบันป่าไม้แห่งยุโรป (EFI) ได้จัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวก การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าแห่งสหภาพยุโรป (EU FLEGT Facility) โดยสถาบันฯ ทำหน้าที่ดูแล และบริหารจัดการในภาพรวม ศูนย์อำนวยความสะดวกนี้มีหน้าที่ในการ (ก) สนับสนุนการจัดทำความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่างสหภาพยุโรป (EU) กับประเทศผู้ผลิตที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าเขตร้อน โดยการลงนาม และดำเนินการตาม “ข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (Voluntary Partnership Agreement: VPA)” ที่อยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) และ (ข) การดำเนินโครงการสนับสนุนในระดับภูมิภาค สำหรับแผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า แห่งสหภาพยุโรป ในเอเชีย

สำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia Regional Office: FLEGT Asia) ในสังกัดศูนย์อำนวยความสะดวก การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าแห่งสหภาพยุโรป (EU FLEGT Facility) สถาบันป่าไม้แห่งยุโรป (EFI) จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม 2552 โดยสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia) ทำหน้าที่แสวงหาความร่วมมือ และสร้างพลังร่วมกับกลไกความริเริ่ม ตลอดจนภาคีความร่วมมือต่างๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย

สถาบันป่าไม้แห่งยุโรป (EFI) เป็นหน่วยบริหารจัดการ และดูแลดำเนินงานศูนย์อำนวยความสะดวก การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า แห่งสหภาพยุโรป (EU FLEGT Facility) โดยทำความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหภาพยุโรป (EU)

เป้าหมายของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia)

เป้าหมายของโครงการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย คือ การสนับสนุนธรรมชาติที่ดีในการจัดการป่าไม้ การช่วยลดทอนภาวะความยากจน ตลอดจนความพยายามให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคเอเชียอย่างยั่งยืน โดยผ่านการสนับสนุนทางตรงกับการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าแห่งสหภาพยุโรป (EU FLEGT) ในเอเชีย

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่จะสร้างความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายนี้ จะเน้นไปที่การส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับไม้ที่ผ่านการตรวจสอบพิสูจน์ความถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งภายในเอเชีย หรือที่จะส่งออกจากเอเชียไปยังตลาดผู้บริโภคอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้าใจในลักษณะความต้องการที่ปรากฏขึ้นในตลาดผู้ใช้ไม้หลักๆ ตลอดจนการสนับสนุนให้มีการนำระบบต่างๆ มาใช้ประโยชน์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ซื้อและผู้ขายไม้ในภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้จากไม้ เพื่อให้เป็นไปตามลักษณะความต้องการเหล่านี้

กิจกรรมตามโครงการ

กิจกรรมตามโครงการที่จะช่วยให้โครงการสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ แบ่งออกเป็นกิจกรรมใน 3 ระยะ กล่าวคือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดให้มีการนำข้อมูลพื้นฐาน (ได้แก่ สถิติทางการค้า การไหลเวียน การเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ บรรยากาศ หรือทิศทางการค้าภายในภาค การบังคับใช้ หรือกำหนดข้อตกลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยุทธศาสตร์การสร้าง ความเกี่ยวพัน หรือการมีส่วนร่วม) มาปรับใช้ในภูมิภาคนี้ โดยจะเก็บและรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิต ผู้ดำเนินการ ผู้ส่งออก และผู้บริโภครายสำคัญๆ ที่รับผลิตภัณฑ์จากผู้ส่งออกไม่จากภูมิภาคเอเชีย แล้วนำมาใช้ในการพัฒนาสื่อ หรือเครื่องมือสำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการฝึกอบรม นอกจากนั้นยังนำมาใช้ในการกำหนดลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย หรือการดำเนินการที่จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพ (ซึ่งเป็นเสมือนผู้ได้รับผลประโยชน์ตามกลุ่มเป้าหมายหลัก และเป็นไปตามความจำเป็น หรือความต้องการของการฝึกอบรม) และจากเกณฑ์พื้นฐานสำหรับการติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมโครงการตลอดระยะเวลา 3 ปี

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็ง/ศักยภาพ

ในระยะที่สองเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันหลักๆ (ในที่นี้ ได้แก่ บริษัท สมาคมการค้า องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานของรัฐบาล ศาลากลาง และอื่นๆ) ให้มีลักษณะการธรรมาภิบาลป่าไม้ที่ปรับปรุง หรือพัฒนาแล้วในแต่ละประเทศ ตลอดจนทั่วภูมิภาคให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามความจำเป็น หรือความต้องการของตลาดตามที่กำหนดไว้ โดยในส่วนนี้จะประกอบไปด้วย การฝึกอบรม (ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ตลอดจน การฝึกอบรมวิทยากรหรือผู้ฝึกสอน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาต้นแบบ หรือลักษณะนำร่อง อาทิ ในส่วนของห่วงโซ่อุปทานเชิงปัจเจก และสำหรับการประกัน หรือรับรองความถูกต้องตามกฎหมายของไม้) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ (การจัดคาราวานความรู้ หรือแสดงนิทรรศการเคลื่อนที่ (Road Shows) การประชุมสัมมนา การจัดทำสื่อวัสดุสำหรับการสื่อสาร เว็บไซต์ และอื่นๆ)

3. ความร่วมมือระหว่างภูมิภาค และภาวีสู่ศาลากลาง

การดำเนินกิจกรรมการสนับสนุนการค้าในระดับภูมิภาค และการลงทุนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพเกี่ยวกับภาวีสู่ศาลากลาง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือลักษณะความต้องการทางการตลาดโดยรวมมือกับโครงการ หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นในภูมิภาค

รายงานฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEG Asia) ในส่วนของกิจกรรมตามโครงการตามระยะ (1-2) (สัญญาช่วง เลขที่ 5/5068)

ที่อยู่

สถาบันป่าไม้แห่งยุโรป (European Forest Institute: EFI) -สำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia Regional Office: FLEGT Asia)

ในสังกัดของสถานเอกอัครราชทูตฟินแลนด์ ชั้น 5 วิสมาไชนีส แชมเบอร์ (Wisma Chinese Chamber)

เลขที่ 258 ถนน อัมแปง (Jalan Ampang)

50450 กรุงกัวลาลัมเปอร์

โทรศัพท์: +60 3-42511886

โทรสาร: +60 3-42511245

เว็บไซต์: www.efi.int/portal/projects/flegt และ www.euflegt.efi.int

สารบัญ			
1.	บทสรุปเชิงบริหาร		1
	1.1	ความเป็นมา	2
	1.2	การค้าผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย	2
	1.3	ระบบควบคุมที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย	2
	1.4	ช่องว่างสำคัญ และพื้นที่เสี่ยงที่พบในระบบ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันความถูกต้องตามกฎหมาย	3
	1.5	ข้อเสนอแนะหลัก	5
2.	บทนำ		7
	2.1	ความเป็นมา	7
	2.1.1	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
3.	ระเบียบวิธีการศึกษา		9
	3.1	แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล	9
	3.2	แหล่งข้อมูล	11
	3.2.1	การค้าระหว่างประเทศ	11
	3.2.2	การใช้ที่ดิน	12
	3.2.3	การผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศ	12
	3.2.4	สภาพัฒน์ป่าไม้ (FSC)	13
	3.3	คุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล	14
	3.3.1	ข้อมูลจากภาครัฐ	14
	3.3.2	ข้อมูลสถิติจากภาคเอกชน	17
	3.3.3	ข้อมูลสถิติเชิงคุณค่า	18
4.	ระเบียบข้อบังคับของรัฐ ครอบคลุมถึงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ และการค้า		19
	4.1	กฎหมายและบทบัญญัติ	19
	4.2	กฎกระทรวง และระเบียบข้อบังคับอื่นๆ	23
	4.3	นัยยะความหมายของการนำกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับมาใช้ในการผลิต การแปรรูป การขนส่ง และการค้าไม้	24
	4.3.1	การนำเข้า	25
	4.3.2	ใบเบิกทาง	29
	4.3.3	การปลูกสร้างสวนป่าไม้หวงห้าม	32

	4.3.4	การติดตามอุตสาหกรรม	33
	4.3.5	การส่งออก	33
	4.3.6	อนุญาตว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)	34
	4.4	ระบบไร้เอกสาร (Paperless System)	35
5.		ทรัพยากร และการผลิตภายในประเทศ	38
	5.1	ทรัพยากร	38
	5.1.1	ไม้ที่ได้จากป่าธรรมชาติ	38
	5.1.2	การปลูกสวนป่าไม้ยูคาลิปตัส	38
	5.1.3	การปลูกสวนป่าไม้ยางพารา	39
	5.1.4	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	40
	5.2	การผลิตภายในประเทศ	40
	5.2.1	ไม้ที่ได้จากป่าธรรมชาติ	40
	5.2.2	การปลูกสวนป่าไม้ยูคาลิปตัส	41
	5.2.3	การปลูกสวนป่าไม้ยางพารา	42
	5.2.4	การปลูกสวนป่าไม้ในลักษณะอื่นๆ	43
	5.3	อุตสาหกรรมป่าไม้ของประเทศไทย	46
	5.3.1	ชิ้นไม้สับ และกระดาดเยื่อไม้	46
	5.3.2	อุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้แผ่น	48
	5.3.3	ไม้แปรรูป	48
	5.3.4	เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน	49
6.		การค้าระหว่างประเทศ	51
	6.1	การค้าขนาดใหญ่	51
	6.1.1	การนำเข้าผลิตภัณฑ์มายังประเทศไทย	52
	6.1.2	การส่งออกผลิตภัณฑ์จากประเทศไทย	52
	6.1.3	มูลค่าตามหน่วย	54
	6.2	แนวโน้มของรูปแบบการค้า	54
	6.3	การวิเคราะห์เชิงภูมิศาสตร์ลักษณะของจุดนำเข้า-จุดส่งออกในประเทศไทย	54
	6.4	การเปรียบเทียบและผสมผสานข้อมูล	56
7.		การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน	58
	7.1	ภาพรวมของห่วงโซ่อุปทาน	58
	7.2	คำจำกัดความของความชอบ หรือความถูกต้องตามกฎหมาย	61

7.3	การตรวจพิสูจน์ และหลักฐาน	62
	7.3.1 การจัดการด้านเอกสาร	62
	7.3.2 การวิเคราะห์ และการผสานข้อมูล	62
	7.3.3 การตรวจพิสูจน์ และการตรวจสอบทางกายภาพ	63
	7.3.4 การตรวจสอบโดยการสอบถาม	63
7.4	พื้นฐานของการติดตามผ่านห่วงโซ่อุปทาน	63
7.5	ประเด็นของความถูกต้องทางกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานในประเทศไทย	66
	7.5.1 การตรวจพิสูจน์ที่มา หรือจุดเริ่มต้น	66
	7.5.2 ข้อมูลพื้นฐาน	68
	7.5.3 โครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัล (Single Window) และแบบไร้เอกสาร (Paperless)	70
	7.5.4 พันธุ์ไม้นอกบัญชีหวงห้าม ซึ่งเป็นไม้ที่เป็นผลพลอยได้ หรือผลผลิตข้างเคียงที่ได้จากการทำการเกษตร	71
7.6	การผลิตไม้ยางพารา และการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน	73
7.7	การผลิตไม้ยูคาลิปตัส/ไม้กระถิน (Acacia) และการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน	74
7.8	การผลิตไม้สัก และห่วงโซ่อุปทาน	75
7.9	การใช้ประโยชน์จากไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ	82
	7.9.1 การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน	82
	7.9.2 การใช้ประโยชน์จากไม้ที่นำเข้ามาจากที่ต่างๆ	83
	7.9.3 ไม้นำเข้าที่มีมูลค่าสูง และห่วงโซ่อุปทาน	83
8.	บทสรุป	86
	8.1 การบันทึก เรียบเรียง รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูล	86
	8.2 การค้าผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย และแนวโน้ม	87
	8.3 การควบคุม และการติดตามการเคลื่อนย้ายไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้-การพิสูจน์ความถูกต้องทางกฎหมาย	88
	8.4 การรวบรวมข้อมูลเชิงสัมบูรณ์ และการวิเคราะห์	90
	8.5 หลักฐานสำหรับการพิสูจน์ที่มา หรือจุดเริ่มต้น ความชอบด้วยกฎหมาย และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์	91
	8.6 ห่วงโซ่ระบบการควบคุม	92
	8.7 ความต่อเนื่อง สม่่าเสมอของระเบียบและข้อบังคับต่างๆ	94

8.8	ความแตกต่างของระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ระหว่างพันธุ์ไม้ (Species) และประเภท (Types) ของไม้	95
8.9	ระบบแบบไร้เอกสาร (Paperless System) ตามข้อเสนอ	96
9.	จุดปฏิบัติการที่มีความเป็นไปได้	97
9.1	การติดตาม และการรายงานเกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ตลอดจนอุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	97
9.2	การพิสูจน์ความชอบ หรือความถูกต้องทางกฎหมาย	98
9.3	การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ทางการตลาดในข้อมูลแหล่งที่มาของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้	101
ภาคผนวก: รวบรวมอยู่ในเอกสารแยกอีกฉบับหนึ่ง		103
ภาคผนวกที่ 1:	การนำระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS Code) มาใช้สำหรับการนำเข้าไม้ในประเทศไทย ตามที่เกี่ยวข้องในปี 2553	
ภาคผนวกที่ 2:	พันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้นจากการตรวจค้น และขั้นตอนการทํานันทัก	
ภาคผนวกที่ 3:	มูลค่าเฉลี่ยสำหรับการส่งออกไทย ที่ได้จากรหัสเฮชเอส (HS Code)	
ภาคผนวกที่ 4:	การอ้างอิง	
ภาคผนวกที่ 5:	พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484	
ภาคผนวกที่ 6:	พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535-การกำหนดพันธุ์ไม้ที่ต้องขึ้นทะเบียน	
ภาคผนวกที่ 7:	คำขอใบเบิกทางนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่	
ภาคผนวกที่ 8:	หนังสือกับกําไมแปรรูป (การอนุญาตในการขนส่ง เคลื่อนย้าย ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้)	
ภาคผนวกที่ 9:	หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทําสวนป่า (สป.15)	
ภาคผนวกที่ 10:	หนังสือรับรองแบบสมัครใจที่ออกโดยกรมป่าไม้	
ภาคผนวกที่ 11:	ตัวอย่างใบอนุญาตจากอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES)	
ภาคผนวกที่ 12:	ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องสำหรับประเทศไทย	
ภาคผนวกที่ 13:	จุดนำเข้า และส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย	
ภาคผนวกที่ 14:	รูปแบบของห่วงโซ่อุปทานในลักษณะทั่วไป	
ภาคผนวกที่ 15:	แหล่งไม้เถื่อน	

คำย่อ

อาเซียน (ASEAN)	สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)
ไซเตส (CITES)	อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)
CoC	ห่วงโซ่ของการควบคุม (Chain of Custody)
CoO	ใบรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin)
ซม.	เซนติเมตร (Centimetre)
dbh	ค่าเส้นผ่าศูนย์กลางที่ความสูงระดับอก (Diameter at breast height)
EU	สหพันธ์ยุโรป (European Union)
FAO	องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agricultural Organisation)
FLEGT	การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมภิบาล และการค้า (Forest Law Enforcement Governance and Trade)
อ.อ.ป.	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (Forest Industry Organisation: FIO)
FOB	เงื่อนไขการคำนวณที่จุดส่งมอบสินค้าบนยานพาหนะต่างๆ ที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตั้งแต่หน้าโรงงานของตนไปจนถึงจุดจอดพาหนะนำส่งสินค้าต้นทาง ซึ่งจะครอบคลุมค่าใช้จ่าย ค่าขนส่งจากโรงงานไปจนถึงจุดจอดยานพาหนะ และค่าเดินพิธีการศุลกากร และค่าดำเนินการในการเพื่อนำสินค้าขึ้นยานพาหนะนั้นๆ ณ ต้นทาง (Free On Board)
FSC	สภาพิทักษ์ป่าไม้ (Forest Stewardship Council)
FY	ปีงบประมาณ (Fiscal year)
GDP	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product)
GoT	รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย (Government of Thailand)
ha	เฮกตาร์ (Hectare)
HS	ระบบพิกัดอัตราอากร (Harmonised System)
ITTO	องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (International Tropical Timber Organization)
กก.	กิโลกรัม (Kilogram)
LAS	ระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (Legality Assurance System)

ลบ.ม.	ลูกบาศก์เมตร (cubic metre)
MDF	แผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง (Medium Density Fibreboard)
กทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Natural Resources and Environment)
NSW	โครงสร้างระบบข้อมูลติดต่อร่วมกันทั่วประเทศ หรือในระดับประเทศ (National Single Window)
สกก.	สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (Office of Rubber Replanting Aid Fund: ORRAF)
สปป.	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน (Peoples' Democratic Republic: PDR)
ปม.	กรมป่าไม้ (Royal Forest Department: RFD)
RWE	สมมูลของไม้โดยรอบ (Round Wood Equivalent)
เอสซีจี (SCG)	เครือบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (Siam Cement Group)
SFM	การบริหารจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (Sustainable Forest Management)
สปก.	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
Spp	พันธุ์ไม้ (Species)
TPPIA	สมาคมอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษแห่งประเทศไทย (Thai Pulp and Paper Industries Association: TPPIA)
USA	สหรัฐอเมริกา (United States of America)
US\$	เหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (United States Dollar)
VPA	ข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (Voluntary Partnership Agreement)
WCO	องค์การศุลกากรโลก (World Customs Organisation)

1. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร

1.1 บทนำ

การศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินการเพื่อทำความเข้าใจถึงการเคลื่อนย้ายของไม้ที่ผลิตในประเทศ และที่นำเข้ามาในประเทศไทย ตลอดจนทั้งระบบการควบคุมของกรมป่าไม้และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเจรจาอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับสหภาพยุโรป (European Union: EU) ในการจัดทำข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (Voluntary Partnership Agreement: VPA) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าของสหภาพยุโรป (EU's Forest Law Enforcement, Governance and Trade: FLEGT) ส่วนวัตถุประสงค์ของข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) คือเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าไม้ที่ส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรปเป็นไม้ที่ผลิตมาจากแหล่งการผลิตไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมายและสนับสนุนให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกให้ปรับปรุงธรรมาภิบาลด้านการป่าไม้ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญก่อนที่กฎระเบียบใหม่ด้านการค้าไม้ของสหภาพยุโรปเริ่มมีผลบังคับใช้ในเดือนมีนาคม 2556 โดยที่ผู้ผลิตและผู้นำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปสู่ประเทศในสหภาพยุโรปจะต้องดำเนินธุรกิจด้วยความรอบคอบ (Due Diligence) โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายของผลิตภัณฑ์ของพวกเขา ทั้งนี้ การดำเนินธุรกิจด้วยความรอบคอบ (Due Diligence) จะรวมไปถึงการสอบถามรายละเอียดของชนิดไม้และการตรวจสอบยืนยันแหล่งที่มาของไม้ การลงนามในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) จะส่งผลให้ประเทศเหล่านั้นสามารถออกไปอนุญาต FLEGT ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการเติมเต็มตามข้อเรียกร้องของกฎระเบียบการทำไม้ของสหภาพยุโรปและเป็นการเพิ่มความสะดวกรวดสบายด้านการตลาดให้กับประเทศผู้ผลิต การศึกษาครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์อำนวยการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าแห่งสหภาพยุโรป (EU FLEGT Facility) ผ่านการบริหารจัดการโดยสถาบันป่าไม้แห่งสหภาพยุโรป (European Forest Institute : EFI)

การศึกษาได้ดำเนินการตั้งแต่เดือนกันยายน 2554 ถึงกุมภาพันธ์ 2555 โดยการเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบตามสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้เสียหลักที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย โดยเฉพาะพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ กรมศุลกากร นักธุรกิจภาคเอกชน ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่างๆ รวมทั้งการเยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.2 ธุรกิจการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย

ธุรกิจการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่มีความหลากหลายและมีขนาดใหญ่ มูลค่าการนำเข้าไม้ในปี 2553 ประมาณเกือบ 1 แสนล้านบาท (ร้อยละ 2 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งประเทศ) ในขณะที่มูลค่าการส่งออกทั้งหมดมากกว่า 1.6 แสนล้านบาท (ร้อยละ 2.7 ของมูลค่าการส่งออกทั้งประเทศ) หากพิจารณาเฉพาะการนำเข้าไม้ซึ่งนั้นพบว่าการนำเข้ามาจากอย่างน้อย 15 ประเทศ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 16 ระบบพิกัดอัตราอากร (Harmonised System: HS) ตามรหัสศุลกากร ในขณะที่เดียวกันมีการนำเข้าไม้แปรรูปมาจากอย่างน้อย 39 ประเทศ จำแนกได้ 59 ระบบพิกัดอัตราอากร ดังนั้น ความหลากหลายของชนิดไม้และแหล่งกำเนิดไม้ตลอดทั้งความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ นับเป็นความท้าทายให้กับการจัดเตรียมเอกสารแหล่งที่มาของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่จะต้องส่งออกจากประเทศไทยไปยังสหภาพยุโรป

1.3 ระบบการควบคุมการเคลื่อนย้ายของไม้ในประเทศไทย

กฎหมายและระเบียบการของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการปลูก การตัดฟัน การขนส่ง และการใช้ประโยชน์ไม้ โดยเฉพาะไม้จากป่าธรรมชาติค่อนข้างจะมีความเข้มงวดมาก แต่เนื่องจากการยกเลิกการสัมปทานป่าในปี พ.ศ. 2532 ทำให้การควบคุมชนิดไม้มีน้อยลง ซึ่งอัตราส่วนของการทำไม้นอกหวงห้ามอย่างเช่น ไม้ยูคาลิปตัส และไม้ยางพาราเพิ่มขึ้น ซึ่งไม้ทั้ง 2 ชนิดมีกฎหมายและระเบียบควบคุมอยู่น้อยมาก เพราะกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาป่าธรรมชาติซึ่งป้องกันไม่ให้มีการหาผลประโยชน์จากไม้ชนิดต่างๆ ในป่าธรรมชาติ และกฎและระเบียบเหล่านี้ครอบคลุมไปถึงการนำเข้าและการขนส่งไม้ภายในประเทศด้วย สำหรับการนำเข้าไม้ ประเทศไทยได้มีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่างๆ ณ ด่านการนำเข้า (ตามแนวชายแดนและภายในประเทศ) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องตามกฎหมายของการนำเข้า ควบคู่กับระบบการตรวจสอบการขนส่งเพื่อสร้างความมั่นใจว่าไม้เหล่านี้จะถูกส่งไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ ระบบการตรวจสอบการขนส่งถูกกำหนดมาเพื่อเป็นวิธีการป้องกันการทำไม้เถื่อนอย่างหนึ่งจากการขนส่งและการขายไปยังผู้ประกอบการ

อย่างไรก็ตาม ไม้เศรษฐกิจที่มีการปลูกและใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากในประเทศไม่ถูกควบคุมโดยกฎหมายและกฎระเบียบดังกล่าวซึ่งรวมทั้งไม้ยูคาลิปตัสและไม้ยางพาราด้วย นั่นหมายความว่า การติดตามห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และความเข้มงวดในการนำเข้าหรือการเคลื่อนย้ายไม้เหล่านี้ (จากผลิตภัณฑ์อะไรใดก็ตาม) ก็จะอยู่ในวงจำกัด แม้ว่าจะมีเหตุผลเพียงเล็กน้อยที่จะกล่าวอ้างว่าไม้จากสวนป่าเป็นไม้เถื่อน แต่ความเป็นได้ของการดำเนินงานแบบเดิมและการควบคุมในปัจจุบัน รวมถึงระบบการติดตามตรวจสอบ ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการจัดทำเอกสารเพื่อแสดงแหล่งที่มาของวัสดุไม้และความถูกต้องตามกฎหมาย

กรมป่าไม้ได้สร้างระบบการรับรองชนิดไม้และแหล่งที่มาของไม้ด้วยความสนใจสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการเอกสารยืนยันชนิดไม้และแหล่งที่มาของไม้เพื่อประโยชน์ในการค้าขายในต่างประเทศ โดยการออกใบรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin: CoO) ภายใต้ระบบนี้ยังครอบคลุมถึงการนำเข้าไม้ตลอดทั้งการผลิตไม้ภายในประเทศ อย่างไรก็ตามโรงงานไม้แต่ละแห่งโดยปกติแล้วจะใช้วัตถุดิบไม้จากหลายแหล่งกำเนิด ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ไม้จากโรงงานดังกล่าว ยากที่จะมั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นนี้ผลิตขึ้นจากวัสดุไม้ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากที่ใด และสิ่งที่พบเพิ่มเติมจากการศึกษา คือมีผู้ประกอบการบางรายได้นำระบบห่วงโซ่ของการควบคุม (Chain of Custody) ซึ่งเป็นระบบที่จะอนุญาตให้มีการติดตามและแกะรอยที่มาของไม้ที่ผ่านเข้ามาในโรงเลื่อยหรือโรงงานอุตสาหกรรมแต่ละแห่ง

1.4 ขนาดของช่องว่างและความเสี่ยงของระบบการประกันความถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อมูลที่สามารถใช้ได้ ความเหมาะสมกับช่วงเวลา และ ความสอดคล้อง: ข้อมูลมูลค่าการนำเข้าและส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของกรมศุลกากรในแต่ละช่วงเวลาที่เหมาะสมจัดได้ว่าเป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดที่ดีมาก ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณด้านการค้าของกรมศุลกากรจะปรากฏให้เห็นตามช่วงโอกาสที่เหมาะสมแต่ยังพบว่ามี ความแตกต่างกับข้อมูลที่มีการบันทึกโดยกรมป่าไม้ และในขณะนี้ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่อธิบายหรือแก้ไขปัญหาเหล่านี้ และยังพบอีกว่ายังมีความไม่ตรงกันระหว่างข้อมูลที่มีเหมือนกันแต่รายงานโดยหน่วยงานภาครัฐที่แตกต่างกันส่งผลให้ยากต่อการประติดประต่อข้อมูลให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผลลัพธ์จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของไม้ของอุตสาหกรรมไม้ในประเทศไทย มากไปกว่านั้นข้อมูลทางสถิติของหน่วยงานระดับนานาชาติ เช่น องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) และ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ก็ได้แสดงลักษณะของข้อมูลไปในทำนองเดียวกัน

บทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง: บทบาทของกรมป่าไม้ในการสร้างและตรวจสอบข้อมูลที่ครอบคลุมระบบการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดยังมีข้อจำกัดอยู่มาก รวมทั้งกรมป่าไม้ยังไม่มีกระบวนการหรือจัดพิมพ์เอกสารระดับชาติเพื่อแสดงปริมาณการผลิตและการใช้ประโยชน์ของโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้นจากกฎระเบียบ ได้แก่ พันธุ์ไม้นอกบัญชีไม้หวงห้าม เช่น การยกเว้นไม้เศรษฐกิจบางชนิดโดยเฉพาะไม้ยูคาลิปตัสและไม้ยางพารา ออกจากการควบคุมภายใต้กฎหมาย (โดยเฉพาะกฎหมายป่าไม้) และระเบียบการต่างๆ นั้น ถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ซึ่งภายใต้กฎระเบียบปัจจุบันไม่มีวิธีการใดที่จะสามารถแสดงเอกสารถึงความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านี้ได้ ยกเว้นทางเดียวคือการร้องขอใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) จากกรมป่าไม้

ความสลับซับซ้อนของอุตสาหกรรมไม้ในประเทศและข้อจำกัดของระบบห่วงโซ่การครอบครอง: อุตสาหกรรมการผลิตไม้ในประเทศไทยมีขนาดใหญ่และประกอบด้วยหลากหลายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแบบผสมผสานจากไม้หลากหลายชนิดและมาจากหลายแหล่งกำเนิดของแต่ละโรงงานนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบเห็นได้เป็นเรื่องปกติ ในปัจจุบันกรมป่าไม้มีระบบการควบคุมเพื่อติดตามตรวจสอบปริมาณคงเหลือไม้ของแต่ละโรงงานด้วยการจัดทำบัญชีควบคุมการนำเข้าและส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้รายวัน รายเดือน และรายปีสำหรับแต่ละโรงงาน และบัญชีดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแหล่งที่มาของไม้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ การให้ความสำคัญในระดับสูงกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับระบบห่วงโซ่การครอบครองเช่นนี้ จะส่งผลต่อภาคอุตสาหกรรมไม้ของประเทศที่จะแสดงรายละเอียดข้อมูลความถูกต้องตามกฎหมายของแหล่งกำเนิดไม้ต่อผู้ซื้อในอนาคต

ลักษณะการรับรองด้วยความสมัครใจ: ลักษณะการรับรองด้วยความสมัครใจเป็นวิธีการให้การรับรองอุตสาหกรรมไม้ของประเทศไทยเพื่อแสดงแหล่งที่มาของไม้ต่อผู้ใช้ไม้หรือผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ อย่างไรก็ตามความสลับซับซ้อนของอุตสาหกรรมไม้ที่ใช้ไม้หลากหลายชนิดและหลากหลายแหล่งที่มาที่ประกอบกับความไม่เข้มงวดในระบบห่วงโซ่การครอบครอง ส่งผลให้การยืนยันแหล่งที่มาของไม้ตามระบบของกรมป่าไม้เกิดเป็นความเสี่ยงประการหนึ่งที่มีผลต่อการรับรองผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์

ความถูกต้องตามกฎหมายของการนำเข้าไม้: ไม่ใช่ทุกประเทศที่ส่งไม้ขายให้กับประเทศไทยจะออกใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ให้กับผู้นำเข้าเสมอไป ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความถูกต้องตามกฎหมายของการส่งออกและนำเข้าไม้ที่บ่อยครั้งยังมีความสะเปะสะปะส่งผลให้ห่วงโซ่การครอบครองไม่สามารถบอกที่มาของไม้ได้ก่อนที่จะมีการกระจายไม้เหล่านี้ไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ หลังจากที่ไม้ได้เข้ามาถึงประเทศแล้ว

จุดอ่อนที่สำคัญในการนำเสนอระบบข้อมูลแบบดิจิทัล: โครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัล (National Single Window: NSW) ยังไม่ได้มีการอธิบายอย่างชัดเจนจากกรมป่าไม้ว่า NSW จะสามารถช่วยแก้ไขจุดอ่อนของระบบการทำงานแบบดั้งเดิมได้อย่างไร โดยเฉพาะปัญหาความผิดพลาดที่เกิดจากตัวบุคคลทำงาน การปลอมแปลงเอกสาร การคัดลอกเอกสาร และการสูญหายของข้อมูลและเอกสาร ซึ่งขณะนี้ยังไม่พบแผนการที่จะนำระบบ NSW มาใช้แทนระบบแบบเดิม (ระบบแบบพึ่งพาเอกสาร) แต่พบเพียงว่ามีการใช้ระบบ NSW เพื่อป้อนข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของกรมศุลกากรเท่านั้น การนำเสนอระบบ NSW ยังไม่มีความชัดเจนอย่างถูกต้องว่าข้อมูลไม้จากสวนป่าจะมีการนำเข้าสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างไร แต่ยกเว้นข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม (ยกตัวอย่างเช่น ข้อมูลการผลิตและห่วงโซ่การครอบครอง) และรวมไปถึงว่าระบบดิจิทัลนี้จะสร้างความยากลำบากดังเช่นระบบกระดาษแบบดั้งเดิมเหมือนดังที่กล่าวไว้ข้างต้นในลักษณะของความถูกต้องตามกฎหมายของเอกสารและแหล่งที่มา

ความต้องการระบบที่ไว้วางใจได้สำหรับติดตามห่วงโซ่การครอบครอง การควบคุม และการรับรองความถูกต้องตามกฎหมาย: จากประสบการณ์ที่ได้รับจากระบบการทำงานของประเทศอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญของระบบคือ การได้มาซึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูล ซึ่งข้อมูลจำนวนมากที่จำเป็นต้องทำการจัดการในกรอบเวลาที่จำกัดนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการระบบคอมพิวเตอร์ แต่อย่างไรก็ตามระบบคอมพิวเตอร์นั้นจะให้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์เมื่อระบบได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น ในโอกาสนี้จึงเป็นการให้คำแนะนำที่สำคัญสำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง อย่างไรก็ตามถ้าปราศจากองค์ประกอบเหล่านี้ก็จะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะกล่าวอ้างถึงความถูกต้องตามกฎหมายในห่วงโซ่การครอบครอง

1.5 ข้อเสนอแนะที่สำคัญ

การติดตามและการรายงานผลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย:

- เพื่อเสริมสร้างให้ระบบการป่าไม้ของประเทศไทยให้มีความโปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นกับระบบ NSW จึงมีความต้องการให้มีการพัฒนาระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลและระบบการแสดงผลข้อมูลสถิติสำหรับการผลิตรายปีภายในประเทศของไม้แต่ละชนิดตามแหล่งที่มาของไม้มากขึ้น
- ควรกำหนดหน่วยงานภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบและจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่

การพิสูจน์ความถูกต้องตามกฎหมาย:

อุตสาหกรรมไม้ของประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมระบบไว้รองรับผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ไม้จากยุโรป และเพื่อให้การดำเนินการธุรกิจด้วยความรอบคอบ (Due Diligence) ที่กำลังจะมาถึงในปี 2556 นี้ ข้อมูลที่ถูกต้องจะกลายเป็นเอกสารสำคัญในการตรวจสอบชนิดไม้ แหล่งที่มาของไม้และความถูกต้องตามกฎหมายของไม้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการพิจารณาจำนวนและวิธีการตรวจวัด

- ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีการนำเข้ามาในประเทศไทยควรต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิดของไม้ (CoO) และเอกสารอื่นๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องตามกฎหมายของการตัดฟันไม้ในประเทศต้นกำเนิดของไม้ ลักษณะเช่นนี้จำเป็นต้องมีการประสานงานกับประเทศที่มีการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มายังประเทศไทย
- วิธีการหนึ่งที่เป็นไปได้สำหรับการพิสูจน์ความถูกต้องของไม้กรณีที่ไม่มีการรับรองแหล่งกำเนิดของไม้ คือ โรงเลื่อยหรือโรงงานอุตสาหกรรมไม้แต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการคัดแยกไม้ออกเป็นกลุ่มๆ ตามแหล่งที่มา

ของไม้ด้วยตนเอง หลังจากนั้นให้กรมป่าไม้ตรวจสอบและพิจารณาอย่างเข้มงวดเพื่อให้การรับรองแหล่งที่มาของไม้

- ในส่วนของภาคเอกชนจำเป็นต้องมีการพัฒนาและติดตั้งระบบห่วงโซ่การครอบครองในโรงเลื่อย และ / หรือ โรงงานอุตสาหกรรมไม้ ของตนเองด้วย
- ประเทศไทยได้แสดงตัวว่ามีความสนใจที่จะเจรจาในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนด้วยความสมัครใจของ FLEGT กับสหภาพยุโรปที่จะอนุญาตให้ใบรับรองผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศไทยเป็นเอกสารที่มีความถูกต้องตามกฎหมาย ในบริบทที่เกี่ยวข้องนี้ รัฐบาลไทยจำเป็นต้องมีการพิจารณาความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถึงค่านิยมของความถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทุกผลิตภัณฑ์ไม้หรือที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่คัดเลือกเพื่อการส่งออก ตลอดทั้งเพื่อพัฒนาระบบการประกันความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality Assurance System: LAS) อีกประการหนึ่งรัฐบาลไทยจำเป็นต้องพัฒนาเทคนิควิธีการตรวจสอบรับรองและยอมรับตามนิยามและระบบประกันความถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ตลอดทั้งต้องพัฒนาระเบียบการที่เป็นมาตรฐานเพื่อประกันใบรับรองความถูกต้องตามกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจาก FLEGT
- กรมป่าไม้ (และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญ) ต้องทำการประเมินความสัมพันธ์ที่มีต่อความต้องการที่จะเสนอระบบการพิสูจน์และรับรอง

ความต้องการข้อมูลแหล่งที่มาของไม้ของตลาดต่างประเทศ:

- อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างความตระหนักถึงภาระหน้าที่การพิสูจน์ความถูกต้องตามกฎหมายของแหล่งที่มาของไม้ให้มากขึ้น เพื่อรองรับกฎระเบียบการทำไม้ของสหภาพยุโรปที่กำลังจะมีผลบังคับใช้ในเดือนมีนาคม 2556
- ผู้ส่งออกทุกราย (รวมทั้งผู้ส่งออกที่แม้ว่าจะไม่ได้ส่งออกไปที่สหภาพยุโรปโดยตรง เช่น จีน เวียดนาม เป็นต้น) จำเป็นต้องพิจารณาเตรียมการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะอาจจะมีผลิตภัณฑ์บางอย่างส่งออกไปยังสหภาพยุโรปในภายหลัง (หรือการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาที่ต้องมีการดำเนินการตามระเบียบความถูกต้องตามกฎหมายคล้ายๆ กัน) และจะถูกร้องขอและตรวจเอกสารที่แสดงถึงความถูกต้องตามกฎหมายของแหล่งที่มาของไม้
- ระยะเวลาในการพัฒนาระบบการประกันความถูกต้องตามกฎหมายอย่างเหมาะสมสำหรับประเทศไทย มีเวลาค่อนข้างสั้นและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการ

2. บทนำ

2.1 ความเป็นมา

แผนปฏิบัติการการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้าของสหภาพยุโรป (FLEGT) กำหนดให้มีมาตรการต่างๆ ที่จะใช้ดำเนินการกับการทำไม้แบบผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าไม้ทั่วโลก โดยหนึ่งในมาตรการเหล่านี้ ก็คือ การจัดทำข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) ซึ่งถือเป็นข้อตกลงแบบทวิภาคีระหว่างสหภาพยุโรปกับประเทศผู้ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ เป็นเฉพาะราย โดยที่ข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) มีจุดมุ่งหมายเพื่อรับรองหรือประกันว่า ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปมีแหล่งที่มาซึ่งถูกต้องตามกฎหมาย ตลอดจนยังช่วยสนับสนุนให้ประเทศภาคีสมาชิกได้ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับและการธรรมชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ให้ดียิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยในการเจรจาต่อรองในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) กับสหภาพยุโรป โดยจะช่วยให้ทั้งรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและสหภาพยุโรป ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย ตลอดจนคุณภาพการควบคุมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

2.1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้ทำให้เกิดความเข้าใจในส่วนของที่มาที่ไปของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ทั้งที่มาจากภายในประเทศ และที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ตลอดจนการติดตามควบคุมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ตามการดำเนินการของกรมป่าไม้ และหน่วยราชการอื่นๆ

วัตถุประสงค์หลัก ได้แก่

1.	การจำแนก แยกแยะ ระบุชื่อ และจัดทำแผนผังของห่วงโซ่อุปทานไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้หลักๆ ที่ได้จากภายในประเทศไทย หรือนำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ ซึ่งนำมาใช้ตามประเภทหลักๆ ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ ตลอดจนแหล่งไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่สำคัญต่างๆ ¹ นอกจากนั้นยังมีการจัดทำแผนผังของห่วงโซ่อุปทานไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้หลักๆ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทั้งภายในประเทศและในตลาดต่างประเทศ
2.	การอธิบายถึงระบบการติดตามที่มาที่ไปของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้รูปแบบใหม่ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กับความสามารถในการควบคุม การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ควบคู่ไปกับห่วงโซ่อุปทานไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้หลักๆ ตามที่กำหนดไว้จากแหล่งหรือจุดนำเข้า ไปยังจุดส่งออก/การค้าขายขั้นสุดท้ายภายในประเทศ โดยหมายรวมถึง ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแปรรูปหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของไม้ โดยมักจะใช้ชิ้นส่วน หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ มาผสมกัน ประเด็นการเปลี่ยนการถือครองความเป็นเจ้าของ และการกำหนด หรือบ่งชี้เส้นทางการเดินทางขนส่ง ตลอดจนช่องว่างในระบบที่เป็นอยู่ปัจจุบัน และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงต่างๆ
3.	การอธิบายถึงลักษณะงาน และบทบาทหน้าที่ซึ่งแตกต่างหลากหลายของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับองค์อำนาจต่างๆ ตามที่ปรากฏในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การติดตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านกายภาพ และภารกิจในการควบคุมดูแล ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้จะพยายามสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างที่มีอยู่ (อาทิ ในส่วนที่พบว่า มีการติดตามดูแลที่ย่อนยาน ไร้ประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มการทุจริต หรือการเรียกรับสินบนเกิดขึ้น) ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงต่างๆ ด้วย ซึ่งจะมีการเน้นย้ำเฉพาะไปที่การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย
4.	สืบเนื่องจากการวิเคราะห์ตามลักษณะข้างต้น โดยลักษณะการดำเนินการของกรมป่าไม้ตามระบบการติดตามไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้รูปแบบใหม่ ซึ่งจะต้องใช้เอกสารใดบ้าง ให้เป็นไปตามการปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป เกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ (EU Timber Regulation) และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาระบบตามความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นข้อกำหนดสำหรับการนำเข้า และการตรวจพิสูจน์ที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ย้อนกลับไปยังพื้นที่การเก็บเกี่ยว หรือการเพาะปลูกไม้นั้นๆ

¹หมายเหตุ: การปฏิบัติงานในพื้นที่สำหรับการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการก่อนที่จะเกิดมหาอุทกภัยในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย ในช่วงเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน 2554 ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อการทำงานในพื้นที่ โดยหลังจากที่เหตุการณ์ดังกล่าวสิ้นสุดลง ก็เริ่มปฏิบัติงานในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นผลของความล่าช้าในการจัดทำรายงานฉบับนี้ทำให้สามารถนำข้อมูลการคำสำหรับปีปฏิทิน 2554 มาใช้งานได้ทั้งหมด แม้ว่า การวิเคราะห์รายละเอียดจะเน้นไปที่ช่วงเริ่มต้นของข้อมูลในปี 2553 เป็นสำคัญก็ตาม

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

3.1 แนวทางการแสวงหาข้อมูล

ระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (EU Timber Regulation) จำแนกประเภทของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ ตามระบบพิกัดอัตราอากร (Harmonised System: HS) ขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organisation: WCO) (ดูภาคผนวกที่ 1 สำหรับรหัสที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาใช้ในประเทศไทย) โดยการศึกษาครั้งนี้มีจุดเน้นเริ่มต้นไปที่จำพวก หรือประเภทของผลิตภัณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้² แต่ขยายเนื้อหาให้ครอบคลุมขอบเขตของอุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น²

คณะผู้ศึกษาเริ่มต้นการศึกษาโดยการตรวจสอบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยตามที่กรมป่าไม้ได้เก็บรวบรวมเอาไว้ ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจและสามารถตีความหมายของข้อมูลสถิติเหล่านี้ได้มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจระเบียบปฏิบัติทางกฎหมาย ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ ของกรมป่าไม้ เนื่องจากข้อมูลที่กรมป่าไม้เก็บรวบรวมไว้อย่างมีลักษณะไม่สมบูรณ์ ในขณะที่ข้อมูลบางด้านไม่ได้เก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบร่วมกันทั่วประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะของแหล่งข้อมูลสำรอง หรือทางเลือกตามที่มีอยู่ และจะใช้ข้อมูลเหล่านี้มาเสริม หรือเติมช่องว่างที่มีอยู่ได้อย่างไร นอกจากนี้ยังพบว่า มีข้อมูลบางส่วนที่อาจจะมีปัญหา หรือข้อผิดพลาดอยู่ด้วย

ส่วนข้อมูลจากกรมศุลกากรแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเข้า ในเชิงปริมาณ มูลค่า และแหล่งที่มา หรือประเทศผู้นำเข้า ในช่วงระยะเวลากว่า 3 ปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นก็มีการศึกษาดูรายละเอียดการปฏิบัติงานของด่านศุลกากรทั้งในบริเวณชายแดนประเทศลาวและในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอรายละเอียดของผู้ผลิตที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ อาทิ การจัดทำข้อมูลต่างๆ นอกจากนั้นยังมีข้อมูลรายละเอียดอีกจำนวนมากที่จำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์เพิ่มเติมจากกรมศุลกากรด้วย

² โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการค้า ซึ่งครอบคลุมถึงการจำแนกประเภทของ HS 4402 ถ่าน, 4404, 4417, 4419 (เครื่องครัว), 4421 (อื่นๆ) และ 4420 (รูปแกะสลักที่ทำด้วยไม้) ซึ่งมีได้อยู่ในบทบัญญัติของระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (Timber Regulation) แต่อย่างใด

หลังจากนั้นก็พยายามจัดทำผังการไหลเวียนของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ในรูปแบบง่าย ๆ ซึ่งสะท้อนถึงห่วงโซ่อุปทานของของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย โดยที่รูปแบบของผังดังกล่าวจะพัฒนาไปตามรายละเอียดและคุณภาพของข้อมูลที่สามารถตรวจพบ หรือได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม

นอกจากนั้นยังมีการตรวจเยี่ยมหรือศึกษาข้อมูลในพื้นที่ของโรงงานหลายๆ แห่ง โดยดำเนินการควบคู่กับการติดตาม ตรวจเยี่ยมด้านป่าไม้ของกรมป่าไม้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของผู้ผลิต ที่จะนำมาใช้ในการติดตามการใช้ประโยชน์ และการขนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ทั้งนี้ยังมีการตรวจสอบวิธีการปฏิบัติงาน การจัดทำเอกสาร และการควบคุมดูแลตามภารกิจของกรมป่าไม้ และกรมศุลกากร เพื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วย

ตามนิยามคำจำกัดความข้อกำหนดทางการศึกษา (Terms of Reference) การศึกษานี้จะเน้นไปที่

ก.	การผลิต ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้าย จากไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้อย่างพาราที่ผลิตภายในประเทศ
ข.	การผลิต ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้าย จากไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ส่วนป่าหรือไม้จากการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ภายในประเทศ
ค.	การผลิต ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้ายจากไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคแห่งนี้ ซึ่งมีได้เป็นภาคีสมาชิกของข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) แต่อย่างใด (อาทิ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และพม่า)
ง.	การผลิต ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้ายจากไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ หรือเป็นไม้ที่ประสมประสานระหว่างไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศกับไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาภายในประเทศ

ทั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้จะกำหนดเลือกห่วงโซ่อุปทานโดยเน้นประเด็นต่างๆ ที่พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นลักษณะความเสี่ยงขั้นสูงที่อาจจะเกิดมาจากการนำไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีได้ตรวจสอบเข้ามาใช้ในห่วงโซ่อุปทาน

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาระบบ “แบบไม่เอกสาร (Paperless)” กรมป่าไม้ได้ให้รายละเอียดเชิงสรุปว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังพัฒนามาตรหาดังกล่าวมาใช้ทั้งในส่วนของการสำแดง การตรวจลงตราและการดำเนินการเกี่ยวกับการศุลกากรตลอดจนการติดตามการดำเนินการ การเคลื่อนย้ายไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยทั้งหมด

การศึกษาและลงรายละเอียดเกี่ยวกับบรรดาหลักฐานทั้งปวง จะทำให้สามารถตรวจพบช่องว่างระหว่างขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และส่วนที่จำเป็นต้องเสริมหรือปรับปรุงตามข้อกำหนด หรือเงื่อนไขของผู้ซื้อขายสัญญาชาติยุโรปภายในปี 2556 เป็นต้นไป ซึ่งจะนำมาสู่การแสดงข้อแนะนำสำหรับการปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องหรือรองรับกับข้อกำหนดหรือเงื่อนไขทั้งหลายเหล่านั้น

3.2 แหล่งข้อมูล

3.2.1 การค้าระหว่างประเทศ

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยเน้นไปที่ลักษณะข้อมูลเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ เท่าที่มีอยู่หรือแสวงหาได้ในเวลานั้นๆ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลดิบด้านศุลกากรตามที่จำแนกโดยระบบพิกัดอัตราอากร (Harmonized System: HS) นั้นได้มาจากเว็บไซต์ของกรมศุลกากร (www.customs.go.th) โดยข้อมูลในเว็บไซต์จะแสดงข้อมูลเชิงปริมาณสำหรับการจำแนกประเภทต่างๆ ตามรายละเอียด ซึ่งก็จำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณของประเภทผลิตภัณฑ์ทั่วไปเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ข้อมูลที่หาได้จากเว็บไซต์มักจะมีเพียงแต่ละปีแยกย่อย หรือในช่วงเวลาของปีเท่านั้น ซึ่งก็ทำให้จำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจทิศทาง หรือแนวโน้มสำหรับปริมาณไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีการค้าขายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ก็มีข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ที่แสดงเกี่ยวกับข้อมูลศุลกากร ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเน้นตัวเลขของมูลค่าแยกจำเพาะออกไป แต่ก็ยังใช้การจำแนกประเภทตามความแตกต่างที่กำหนดไว้ในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) เช่นกัน โดยสามารถดูได้ที่เว็บไซต์ของกระทรวงพาณิชย์ (<http://www.ops3.moc.go.th/infor/MenuComen/default.asp>) ซึ่งได้แสดงข้อมูลสถิติตัวเลขส่งออกในช่วงกว่า 3 ปีที่ผ่านมา (<http://www.ops3.moc.go.th/hs/>) โดยมีข้อมูลรวบรวมเชิงปริมาณอยู่ในลักษณะหนึ่ง โดยที่ตารางที่แสดงไว้ในข้างท้ายของรายงานฉบับนี้จะแสดงรายละเอียดที่หัวเรื่องถึงวิธีการเปรียบเทียบประเภท หรือลักษณะข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ตามการจำแนกในระบบพิกัดอัตราอากร (HS)

แม้ว่าการกำหนดระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) จะเป็นวิธีที่ช่วยบันทึกรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการค้าพันธุ์ไม้โดยเฉพาะ แต่ลักษณะการใช้งานระบบดังกล่าวกลับเพิกเฉยการลงรายละเอียด และมักจะระบุคำว่า “อื่นๆ (Other)” ไว้ในช่องการจำแนกชนิดพันธุ์ไม้ ซึ่งเป็นการทำลายคุณค่าหรือศักยภาพของระบบดังกล่าว

3.2.2 การใช้ที่ดิน

การดำเนินการศึกษาเรื่องการใช้ที่ดินในประเทศไทยก่อนหน้านี้ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการขาดข้อมูลโดยเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่รวบรวมโดยหน่วยงานรัฐ อาทิ การปลูกยูคาลิปตัส (บาร์นีย์ (ปี 2548), องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) (ปี 2549) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (ปี 2552)) ในส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกยางพารา และข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ที่สถาบันวิจัยยางพาราแห่งประเทศไทย และหน่วยงานด้านการเกษตรอื่นๆ และข้อมูลโดยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ประเด็นด้านศักยภาพของน้ำยางพารามากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเนื้อไม้ยางพารา ข้อมูลในส่วนเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าที่ดำเนินการรัฐบาลสามารถหาได้จากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.)

ในขณะที่กรมป่าไม้ก็เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ขออนุญาต (ดูรายละเอียดในส่วนที่ 3) ซึ่งข้อมูลในลักษณะนี้จะมีอยู่ที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับจังหวัดทั้ง 56 แห่ง ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับจังหวัดซึ่งจะต้องประมวล และรวบรวมมาเป็นข้อมูลระดับประเทศอาจจะมีข้อบกพร่อง และความไม่สมบูรณ์อยู่บ้าง เนื่องจากประสิทธิภาพของระบบการเก็บรวบรวม และบันทึกข้อมูล ตลอดจนความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ส่งมาจากสำนักงานในระดับจังหวัด ดังนั้นในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องอยู่ในส่วนกลางซึ่งเป็นข้อมูลสะท้อนภาพรวมระดับประเทศจึงยังมีปัญหาช่องว่างอยู่บ้าง อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ส่งมาจากสำนักงานในระดับจังหวัด หรือข้อมูลที่จัดเก็บไม่เป็นระบบตามเวลาอย่างสมบูรณ์จริง

3.2.3 การผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศ

การดำเนินการศึกษาเรื่องการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทยก่อนหน้านี้ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาของข้อมูลในส่วนของการผลิต (บาร์นีย์ (ปี 2548), องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) (ปี 2549)) โดยที่ในรายงานสถิติด้านป่าไม้ประจำปี ของกรมป่าไม้ (กรมป่าไม้ ปี 2553) ก็ไม่มีข้อมูลในส่วนของการผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศแต่อย่างใด

นอกจากนี้ก็มีข้อมูลบางส่วนที่ได้มาจากโรงเลื่อย และผู้ค้าไม้ ซึ่งครอบคลุมเพียงแค่ผลิตภัณฑ์บางประเภท และส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ผลผลิตของผลิตภัณฑ์มากกว่าวัตถุดิบที่ป้อนการ ในหลายๆ กรณีข้อมูลที่ได้อาจจะเป็นเรื่องกำลังการผลิตของโรงเลื่อยต่างๆ มีอยู่เท่านั้น

นอกจากนั้น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และมูลค่าก็มีผลต่อการแยกองค์ประกอบเกี่ยวกับการผลิตไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย อาทิ การปลูกไม้ยูคาลิปตัสโดยส่วนใหญ่นิยมปลูกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) ภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา) และภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) ของประเทศไทย ในขณะที่การปลูกยางพาราเช่นเดิมๆ ซึ่งเก็บเกี่ยวได้แล้ว มักจะอยู่ที่ภาคใต้ และภาคตะวันออกของประเทศไทย แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศไทยด้วย ส่วนการปลูกไม้สักและไม้เนื้อแข็งประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ดำเนินการโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ มักจะใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งลักษณะการจำแนกการใช้พื้นที่และชนิดไม้เช่นนี้ ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ หรือทำเลที่ตั้งของอุตสาหกรรมการแปรรูป ตลอดจนการไหลเวียน และที่มาที่ไปของไม้ได้ด้วย

กรมป่าไม้โดยด่านป่าไม้ดูแลเรื่องการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการออกใบเบิกทาง (การขออนุญาตและการขนส่ง) ห่อนซุง และไม้ตัดจนผลิตภัณฑ์ไม้) โดยผ่านการตรวจตราประทับไม้ตามด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ที่มีอยู่ทั่วประเทศ (ดูรายละเอียดในส่วนที่ 3.3.2) โดยข้อมูลถูกรวบรวมจากด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ในแต่ละจุด และการประมวลข้อมูลประมาณการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศพม่าและลาวด้วย ท้ายสุดจะมีการนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลจากกรมศุลกากร เพื่อเปรียบเทียบดูความแตกต่างที่มียุทธศาสตร์สำคัญต่างๆ

3.2.4 สถาปัตยกรรมป่าไม้ (FSC)

ในส่วน of สถาปัตยกรรมป่าไม้ ก็มีกรอบการรับรองการแปรรูปไม้ในประเทศไทย โดยจากการตรวจสอบเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2555 พบว่ามีผู้ที่ได้รับใบรับรองอย่างถูกต้องทั้งสิ้น 112 ราย ซึ่งเกือบครึ่งหนึ่งในจำนวนนี้เป็นใบรับรองลักษณะการควบคุมในส่วน of ห่วงโซ่/การบริหารจัดการป่าไม้ (Forest Management/Chain of Custody Certificate) ในขณะที่ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งเป็นใบรับรองการควบคุมห่วงโซ่ (Chain of Custody) เท่านั้น ส่วนใบรับรองการบริหารจัดการป่าไม้ที่เป็นสัดส่วนใหญ่ มักจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของบริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด (Siam Forestry) ผู้ดำเนินธุรกิจสวนป่า ในธุรกิจกระดาษ เครือซิเมนต์ไทย (เอสซีจี เปเปอร์) ทั้งนี้ก็มีบริษัทอื่นๆ ที่ได้รับใบรับรองในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิต ด้วย อาทิ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เมโทร (Metro) และวนชัย (Vannachai) โดยใบรับรองส่วนใหญ่เป็นการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัส ในขณะที่หากเป็นกิจการขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) จะครอบคลุมการปลูกสวนป่าไม้สัก ดังนั้น ในการศึกษานี้จะนำข้อมูลส่วนหนึ่งที่เป็นความลับมาที่เกี่ยวกับการได้รับใบรับรองดังกล่าวจากสถาปัตยกรรมป่าไม้ (FSC) มาใช้ประกอบการศึกษาดูด้วย

3.3 คุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

องค์ประกอบหนึ่งของการศึกษาคือการพิจารณาประเด็นคุณภาพของข้อมูล โดยส่วนใหญ่แล้วแหล่งข้อมูลหลักๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

●	ข้อมูลสถิติของหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนเกี่ยวกับพื้นที่ป่าไม้ และข้อมูลภาษีศุลกากร ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าขายระหว่างประเทศ
●	ข้อมูลของภาคเอกชน ตามที่รวบรวมไว้โดยสมาคมการค้าของบริษัทต่างๆ โดยหาได้จากรายงานของสมาพันธ์ป่าไม้ (FSC) และนิตยสารการค้าต่างๆ

3.3.1 ข้อมูลจากภาครัฐ

กฎหมายบัญญัติหน้าที่ของกรมป่าไม้ คือ การคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ทางธรรมชาติโดยทั่วไป และการประกาศยกเลิกสัมปทานการทำไม้ เท่ากับเป็นการห้ามค้าไม้ที่ตัดจากป่าไม้ธรรมชาติ ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันว่า ไม้ซุง เนื้อไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากประเทศไทยมิได้มาจากการตัดไม้ทำลายป่าและทรัพยากรธรรมชาติ และการทำไม้เถื่อน ทั้งนี้กรมป่าไม้ไม่ได้มีหน้าที่ติดตามกำกับอุตสาหกรรมไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดทั่วประเทศ โดยมีขอบเขตของการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น และเนื่องจากอาจจะมีความสัมพันธ์ระหว่างไม้ที่นำเข้ามาจากนอกประเทศ กับไม้ที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ ทำให้ในการพิจารณาบังคับใช้ขั้นตอนสำหรับการตรวจสอบติดตามไม้ที่ผลิตภายในประเทศ³ จะนำมาใช้บังคับกับไม้ที่นำเข้ามาจากนอกประเทศด้วย แต่ทว่าในกระบวนการที่จะเกิดขึ้น เมื่อมีการแปรรูป “ไม้” ในลักษณะใดก็ตาม กลับไม่มีการพิจารณานำโครงสร้างภายใต้การควบคุมโดยตรงของกรมป่าไม้ ในเรื่องของการพิจารณาให้ใบอนุญาต การตรวจสอบติดตาม และการจัดทำรายงานมาบังคับใช้แต่อย่างใด นั่นเป็นสาเหตุให้ข้อมูลเกี่ยวกับไม้ส่วนนั้น “ขาดหายไป” และทำให้การรายงานการดำเนินการรายปีของโรงงานแต่ละแห่งที่รายงานไปยังกรมป่าไม้คลาดเคลื่อน ไม่ตรงตามความเป็นจริง นอกจากนั้นในขั้นตอนของอุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ยังเกี่ยวพันกับการใช้วัสดุที่เป็นทั้งวัตถุดิบต้นทาง (อาทิ ไม้แปรรูป) และไม้กึ่งแปรรูป ซึ่งทำให้ค่าเปรียบเทียบระหว่างวัตถุดิบที่เป็นตัวป้อน กับผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตของ “ไม้” ที่ได้รับการรายงานจากแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการสำหรับโรงเลื่อยรายย่อยต่างๆ มีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น ในการติดตามตรวจสอบ

³ โรงเลื่อยที่ใช้ไม้ 14 ชนิดในการผลิต ได้รับการยกเว้นจากกฎระเบียบเหล่านี้ รวมถึงชนิดไม้ที่มีการทำไม้สูงสุด อย่าง ยูคาลิปตัสและไม้ยางพารา จากการศึกษาด้านป่าไม้ไม่ได้เก็บข้อมูลเหล่านี้มาเก็บรวบรวม จึงไม่ปรากฏในรายงานสถิติ ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ภาคผนวกที่ 2 2

ข้อมูลของโรงเลื่อยแห่งหนึ่ง พบว่า มีการใช้ไม้แปรรูปทั้งที่มาจากไม้ยางพารา (ซึ่งมีข้อมูลอยู่ในรายงานผลประจำปีของกรมป่าไม้) และแผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง (MDF) ซึ่งผลิตภายในประเทศไทย (ซึ่งมิได้มีข้อมูลอยู่ในรายงานผลประจำปีของกรมป่าไม้แต่อย่างใด) ร่วมกัน ในขณะที่ไม่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกากของเสียและชี้เลื่อยจากโรงเลื่อย (เช่นเดียวกันกับการทำธุรกรรมทางการเงิน) ซึ่งอาจจะนำมาใช้หมุนเวียนเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมแผ่นไม้อัดได้ (ไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ใดๆ ไว้เลย)

อนึ่ง มีการศึกษาก่อนหน้านี้จำนวนหนึ่ง (ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO), องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) และองค์การแนวโน้มต้นไม้ (Forest Trends)) ในลักษณะการเปรียบเทียบผลลัพธ์ต่างๆ แต่ยังไม่ได้ใช้เป็นงานอ้างอิงหลัก โดยที่บรรดาการศึกษาทั้งหมดนี้ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความยากลำบากในการพิสูจน์/ตรวจหาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ไม้ และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ป่าไม้ในประเทศไทยที่มีความสมบูรณ์แบบ และน่าเชื่อถือได้ ในขณะที่รายงานผลลัพธ์ต่างๆ ก็มักจะมีลักษณะโดยทั่วไปที่ขึ้นอยู่กับฐานข้อมูลที่ล้าสมัย มีช่องว่างของข้อมูลมากมาย และมีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างหลากหลาย

ทั้งนี้การดำเนินการศึกษาในปัจจุบันนี้ก็ยังไม่สามารถเอาชนะกับปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ แต่ก็สามารถเข้าถึงชั้นข้อมูลสถิติของกรมป่าไม้ได้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันสามารถใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูลด้านภาษีศุลกากร และข้อมูลการค้า ในรายงานฉบับนี้จะพยายามนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยที่เป็นปัจจุบัน

จากการตรวจสอบข้อมูลสถิติรายละเอียดเกี่ยวกับการค้า พบว่า มีข้อมูลจำนวนมากที่แสดงถึงการค้าของประเทศย่อยๆ ในช่วงแต่ละเดือนที่แสดงถึงขนาดของการค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลปีโดยรวม ซึ่งก็มีข้อเสนอแนะว่า ในส่วนของการป้อนข้อมูลนำเข้าอาจจะมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ในขณะที่ก็ยังไม่มีการแก้ไขและอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทั้งในอดีต และปัจจุบัน ทั้งนี้ยังไม่มีการพิสูจน์ทราบถึงลักษณะของความผิดพลาดหรือบริบทของข้อมูลเกี่ยวกับภาษีศุลกากรแต่อย่างใด ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของตัวอย่างที่มีลักษณะจำเพาะ

ตารางที่ 1: ตัวอย่างเดือนที่มีการค้ามากเป็นพิเศษตามฐานข้อมูลทางสถิติของกรมศุลกากรโดยรวม จำนวนหรือมูลค่าการค้าของแต่ละรายการมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงปีที่ผ่านมา

วันที่	ผลิตภัณฑ์	บันทึกการนำเข้า	ข้อมูลรวมทั้งปี โดยไม่รวมการนำเข้า
มีนาคม 2550	การนำเข้าไม้ท่อน (Rough Wood) 4403.9910.001	กายอนา: 5,000,000 ลบ.ม.	กายอนา 40 ลบ.ม.
มิถุนายน 2553	การนำเข้าไม้แปรรูป (Sawn Wood) 4407.2600.090	มาเลเซีย: 68,837,125 ลบ.ม.	มาเลเซีย 12,451 ลบ.ม.
สิงหาคม 2553	การนำเข้าไม้ท่อน (Rough Wood) 4403.9990.090	คองโก: 5,000,000 ลบ.ม.	คองโก 500 ลบ.ม.
กรกฎาคม 2554	การส่งออกกระดาด	จีน: เกือบ 22 พันล้านบาท	จีน 1.5 พันล้านบาท
ธันวาคม 2554	การส่งออกกระดาด	ฮ่องกง: เกือบ 25 พันล้านบาท	ฮ่องกง 1.5 พันล้านบาท

การศึกษาครั้งนี้ชี้ชัดถึงความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งกลายเป็นประเด็นที่คณะผู้ศึกษาสนใจร่วมกัน และไม่ได้พยายามที่จะตรวจสอบการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ปัญหาในเชิงระบบที่มีมากกว่านั้นเท่าที่สังเกตการณ์ได้ คือ

- i) ข้อมูลสถิติการนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้มายังประเทศไทย บันทึกแหล่งนำเข้าของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในลักษณะของรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) ที่มีตัวเลข 4 ตัว จำนวน 17 ชุดรหัส โดยใช้รหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 44: วัสดุ รายการที่ผลิตจากไม้ มีสนนราคาเกือบ 86 ล้านบาท ในปี 2553 เช่นเดียวกับรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 93 ในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติข้อบังคับเกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ (Timber Regulation) ประเทศไทยเองก็ได้นำบันทึกแหล่งที่มาของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทย ที่มีสนนราคาประมาณ 79 ล้านบาท ในปี 2553 โดยภาพรวมแล้ว ปัญหาเช่นนี้ประเมินเป็นมูลค่าได้น้อยกว่าร้อยละ 1 ของการนำเข้าจากรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 44 หรือ 93 ตามที่บันทึกไว้ในปี 2553 แต่ทว่าในส่วนของรหัสเฉพาะ อาทิ 4415 ปัญหามีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยได้รับการบันทึกให้เป็นแหล่งที่มาของกรณีต่างๆ จำนวนร้อยละ 9 ในส่วนของรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4415.1000 (กระป๋อง, กล่อง และ

	กลอง หรือลักษณะภาชนะในการบรรจุ) และร้อยละ 17 ของกรณีโดยรวมที่เป็นรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4415.2000 ซึ่งยังไม่พบว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องในข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการส่งออกแต่อย่างใด ⁴
ii)	การศึกษาได้นำเสนอรายงานเกี่ยวกับมูลค่าของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยนำเสนอกลุ่มสินค้า และผลิตภัณฑ์ปลายทาง (End-Product) ซึ่งครอบคลุมภาคส่วนผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่าไม้โดยรวม แต่ทว่ากลับไม่มีการนำเสนอมูลค่าดังกล่าวไว้แต่อย่างใด และในส่วนของข้อมูลด้านภาษีศุลกากรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการค้าจะแสดงไว้ในการเปรียบเทียบมูลค่าระดับรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) ซึ่งมีตัวเลข 11 ฐานตามรายละเอียด จะนำมาใช้ในการพิจารณาในระดับรายละเอียดนี้ด้วย
iii)	อุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยครอบคลุมลักษณะสินค้า และผลิตภัณฑ์จำนวนมาก โดยมีข้อสังเกตว่า ยิ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูป และมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ก็ยิ่งได้รับการบันทึก หรือเก็บข้อมูลไว้ในลักษณะของปริมาตร หรือน้ำหนักของไม้ไผ่น้อย ดังนั้น อาจจะไม่มีการบันทึกลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุปกรณ์เครื่องดนตรีซึ่งมีองค์ประกอบที่ทำด้วยไม้ และของเล่นไม้ไว้เป็นข้อมูลปริมาตรหรือน้ำหนักของไม้ ส่วนสถิติตัวเลขทางการค้าจะระบุคำว่า “หน่วย” มากกว่า “กิโลกรัม (ก.ก.)” และเนื่องจากความหลากหลายของลักษณะผลิตภัณฑ์ ทำให้จำเป็นต้องพยายามปรับเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้มาเป็นวัตถุดิบ อาทิ การคิดปริมาตรสินค้าเทียบเท่ากับปริมาตรไม้ท่อนที่เป็นวัตถุดิบ ซึ่งก็มีแนวโน้มที่จะเป็นข้อผิดพลาดมากกว่า

3.3.2 ข้อมูลสถิติจากภาคเอกชน

หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทย โดยเฉพาะกรมป่าไม้ และหน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะทำหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นๆ ซึ่งในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการบัญชีรายการของหน่วยงาน หรือองค์กรที่เป็นสมาชิก และที่ตั้งของหน่วยงานเหล่านี้ หรือองค์กรเหล่านี้ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวผลผลิตของอุตสาหกรรมและการตลาด

⁴ อาทิ ประเทศไทยจะไม่ได้รับการบันทึกว่าเป็นประเทศที่มีการส่งออกสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ไปจากประเทศไทยเอง

ในส่วนของนิตยสารการค้าระหว่างประเทศ อาทิ กลุ่มนานาชาติเกี่ยวข้องกับไม้ (Wood Based Panels International) และองค์กรเยื่อและกระดาษนานาชาติ (Pulp and Paper International) ซึ่งครอบคลุมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ยิ่งขึ้นในประเทศไทย พร้อมกับการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับที่ตั้ง กำลังการผลิต และข้อมูลด้านการผลิตในบางส่วนด้วย

3.3.3 ข้อมูลสถิติเชิงคุณค่า

ประเทศไทยผลิต และทำการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ในสนนราคาที่ดีค่าผ่านหลายหน่วย ในขณะที่สถิติทางการค้าครอบคลุมทั้งมูลค่า และปริมาตร/น้ำหนักควบคู่กันไป โดยในทางทฤษฎีแล้ว อาจจะนำมาใช้กับการแสดงตัวชี้วัดของมูลค่าและแนวโน้มต่างๆ แต่ทว่า ในลักษณะของมูลค่าหลากหลายที่แสดงไว้ในประเภทของการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ กลับมีข้อเสนอแนะว่า ไม่ว่าลักษณะการจำแนกต่างๆ จะครอบคลุมการผลิตในมูลค่าที่แตกต่างกันหลากหลาย หรืออาจจะมีความผิดพลาดเกิดขึ้นจากการบันทึก และรวบรวมข้อมูล หรืออาจจะเป็นจากทั้งสองปัจจัยก็ได้

ดังตัวอย่างข้อมูลในปี 2554 สำหรับการนำเข้าไม้แปรรูป ภายใต้รหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4407.2999.090 แสดงค่าตัวเลขการนำเข้าไม้ ปริมาณ 231,000 ลบ.ม. ในสนนราคาโดยเฉลี่ย 945 บาทต่อลบ.ม. แต่ทว่าปริมาณไม้ในจำนวนดังกล่าวข้างต้นกว่าครึ่งหนึ่ง (116,035 ลบ.ม.) นำเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย โดยคิดมูลค่า 93 บาทต่อ ลบ.ม.เท่านั้น ในขณะที่มีปริมาณไม้จำนวนไม่มากนักที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ ในราคาที่สูงกว่า อาทิ จากประเทศจีน (103 บาทต่อ ลบ.ม.) ประเทศลาว (5,473 บาทต่อ ลบ.ม.) ประเทศมาเลเซีย (14,984 บาทต่อ ลบ.ม.) ประเทศพม่า (18,234 บาทต่อ ลบ.ม.) และไต้หวัน (28,656 บาทต่อ ลบ.ม.) ลักษณะเช่นนี้เป็นเพียงตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการค้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย โดยที่มีการกำหนดแนวโน้มของราคา หรือมูลค่าสินค้าตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ และการตลาดที่มีความจำเพาะ ทั้งนี้ได้แสดงรายละเอียดมูลค่าเฉลี่ยสำหรับการส่งออกไทย ที่ได้จากระบบพิกัดอัตราอากร (HS) ไว้ในภาคผนวกที่ 3

4. ระเบียบข้อบังคับของรัฐที่ครอบคลุมถึงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ และการค้า

4.1 กฎหมายและบทบัญญัติ

กฎหมายและระเบียบข้อกำหนดของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุม และติดตามการดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ป่า และที่เกี่ยวกับภาคส่วนของป่าไม้นั้นมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายกัน โดยมีบทบัญญัติในส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายโดยตรงของการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 พระราชบัญญัติสวนป่า พุทธศักราช 2535 ในขณะที่มีบทบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย (อาทิ ในส่วนของการบริหารจัดการทางธรรมชาติ) แต่ก็ไม่มากนัก ดังนั้นจึงมีใช้เรื่องแปลกที่ บรรดากฎหมายและระเบียบข้อกำหนดทั้งหมดของประเทศไทยมักจะตราไว้ในภาษาไทย โดยมีบางส่วนเท่านั้นที่มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศไว้บ้าง ทั้งนี้กรมป่าไม้ได้ผลิตคู่มือและเอกสารเผยแพร่ฉบับย่อในภาษาไทยที่อธิบายถึงขั้นตอนวิธีการต่างๆ ในการแปรรูปไม้ และการบริหารจัดการสวนป่า (ดูตัวอย่างได้ที่ ภาคผนวกที่ 4)

ส่วนกฎหมายและระเบียบข้อกำหนดที่ถือเป็นสาระหลักที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย ก็คือ กฎหมายที่กรมป่าไม้ (ปม.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล

ในรายงานฉบับนี้มีได้นำเสนอลักษณะการประเมินผลตามกรอบความหมาย หรือคำอธิบายทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ และผลิตภัณฑ์จากป่าไม้โดยตรง ตลอดจนได้พิจารณาเสนอตามประวัติศาสตร์การพัฒนานโยบาย หรือสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัป่าไม้ และผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ในประเทศไทย คำอธิบายโดยสรุปที่จะนำเสนอต่อไป เป็นส่วนหนึ่งที่รวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการแปลตราสารบทบัญญัติ และข้อกำหนดต่างๆ ตลอดจนคำอธิบายของเจ้าพนักงานป่าไม้ให้เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) นั้นเอง

นอกจากนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ก็ได้พิจารณาประเด็นเชิงลึกที่สะท้อนลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างป่าไม้ และชุมชนที่ใช้พื้นที่ป่าไม้ และ/หรือการใช้ที่ดินในเขตป่า ตลอดจนได้พิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการก่อนหน้านี้ในการแก้ไขประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิชุมชน (Community Right) ในกรรมสิทธิ์เหนือและในที่ดินในเขตป่าแต่อย่างใด ทั้งนี้ก็ได้คำนึงถึงบริบททางประวัติศาสตร์ และความทับซ้อนของประเด็นนี้กับสิทธิในด้านต่างๆ อาทิ กรณีของที่ดินที่อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ซึ่งจะพิจารณาออกสิทธิในการถือครองให้ในช่วงปี 2524 ถึง 2537 ดังนั้น เนื้อของรายงานฉบับนี้จึงสามารถพิจารณาถึงความสำคัญของลักษณะความไม่แน่นอนที่เป็นอยู่ทั้งก่อนหน้านี้ และ

ณ ปัจจุบัน เหนือการถือครองที่ดินซึ่งมีไม้อยู่บนที่ดินแปลงดังกล่าวในปริมาณมาก และจะนำมาเป็นวัตถุดิบ
ป้อนการผลิตตามห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งผู้อ่านที่ประสงค์จะดูข้อมูลเพิ่มเติม
สามารถดูรายละเอียดได้ในงานศึกษาของ เฮิร์ช (Hirsch) (ปี 2533) สำหรับความเป็นมา และในงานของ
ไพล์ (Pye) (ปี 2548) และอุชเชอร์ (Usher) (ปี 2552) สำหรับข้อมูลในด้านอื่นๆ

ในส่วนของกฎหมายที่ใช้สำหรับการคุ้มครอง และบริหารจัดการพื้นที่ป่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็เป็นส่วนของ
กฎหมายที่ใช้กันมานานในประเทศไทย ดังเช่นกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ที่ตราขึ้นในปี 2440 ทั้งพระราชบัญญัติ
ประกาศการรักษาป่าไม้ รัตนโกสินทร์ศก 116 (พุทธศักราช 2440) และพระราชบัญญัติรักษาต้นไม้สัก
รัตนโกสินทร์ศก 116 (พุทธศักราช 2440) กำหนดให้การกระทำใดๆ ก็ตามที่มีการนำไม้สักที่ได้จากการตัด
โค่นไม้สักที่มีความสูงต่ำกว่า 2.1 เมตร (หรือมีค่าเส้นผ่าศูนย์กลางที่ความสูงระดับอก (dbh) ประมาณ 66
เซนติเมตร) เป็นการกระทำความผิดทางอาญา และหากมีความต้องการจะตัดโค่นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่กว่าที่
กำหนดนี้ จะต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติรักษาป่า พุทธศักราช 2456 ก็มีการกำหนดมาตรการควบคุมพันธุ์ไม้สงวน
โดยจำแนกประเภทพันธุ์ไม้เป็น ประเภทที่ 1 (พันธุ์ไม้สำหรับการค้า และการบริโภคภายในประเทศ) และ
ประเภทที่ 2 (พันธุ์ไม้อหายาก และมีความสำคัญ) ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ไม้จำนวนหลายร้อยรายการได้รับการ
คุ้มครองตั้งแต่ปี 2498 เป็นต้นมา

ในส่วนของพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484⁵ ก็มีบทบัญญัติหลายข้อที่กำหนดเกี่ยวกับการควบคุมไม้
และผลิตภัณฑ์ไม้ซึ่งยังมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยรายงานฉบับนี้ได้นำเสนอเนื้อหาของ
พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้ในภาคผนวกที่ 5 ด้วยแล้ว ทั้งนี้ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ
พ.ศ. 2507 โดยมีบทบัญญัติที่เน้นการอนุรักษ์ป่าไม้ และมีการปรับแก้นโยบายป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2528
ซึ่งก็เริ่มนำบทบัญญัติการห้ามการทำให้ไม้มาใช้ในปี 2532 โดยต่อมาก็มีการตรา พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.
2535 ขึ้นมาใช้ประกอบกัน

⁵ ประเทศไทยใช้ปฏิทินในรูปแบบของพุทธศักราช ซึ่งจะมีจำนวนปีมากกว่าปีคริสต์ศักราช ซึ่งมักใช้ในปีสากลของประเทศ
ตะวันตกอยู่ 543 ปี การแปลงปฏิทินจากพุทธศักราชเป็นคริสต์ศักราช จึงต้องหักลบปีพุทธศักราชด้วยจำนวน 543 จึงจะ
เป็นปีคริสต์ศักราช

การตรากฎหมายและนโยบายทั้งหลายเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อการผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทยใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ก)	มีการลดจำนวนไม้ซุงที่ผลิต และได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายจากป่าธรรมชาติในประเทศไทยลงเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้ตัวเลขของไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากป่าไม้ทางธรรมชาติตามข้อเท็จจริง ซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานของกรมป่าไม้มีจำนวนไม่มากนัก
ข)	มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของประชากร ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ชนบท ซึ่งอยู่อาศัย หรือทำกินในพื้นที่ “พื้นที่ป่าอนุรักษ์” “อุทยานแห่งชาติ” “พื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้นที่ 1” “พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” และ “พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ” โดยมีการกำหนดให้กิจกรรมใดๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวเป็นลักษณะการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ในประเด็นนี้ยังมีข้อทับซ้อนกับลักษณะความไม่แน่นอน และความไม่ชัดเจนการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือที่ดิน ตลอดจนลักษณะการใช้ประโยชน์ในที่ดินโดยทั่วไปด้วย

ทั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้สามารถหาหลักฐานที่จะเป็นตัวชี้วัดของการเปลี่ยนแปลงในสองลักษณะข้างต้นมาเชื่อมโยงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่มีการลงทุนทำสวนป่าไม้อย่างพารา และไม้ยูคาลิปตัสในประเทศไทยที่มากยิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนั้นยังมีความเป็นไปได้ที่จะพบปัญหาการใช้ไม้ หรือผลิตไม้เถื่อนในกรณีที่เป็นปัจเจกบุคคล หรือการลงทุนรายย่อยๆ เนื่องจากเป็นผลคาบเกี่ยวจากความไม่แน่นอนในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตลอดจนความขัดแย้งต่างๆ ซึ่งจากการศึกษายังไม่พบหลักฐานใดๆ ที่แสดงถึงลักษณะการใช้ไม้เถื่อนในวงกว้าง หรือเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผลกระทบด้าน “สถานะ” ที่จะเกิดขึ้นกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีการดำเนินการภายใต้โครงการออกใบอนุญาตในการรับรองเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ยังมีอาจจะคาดการณ์ใดๆ ได้ ซึ่งในส่วนนี้จะต้องมีการตรวจสอบอย่างระมัดระวังรอบคอบ เพื่อคลี่คลายประเด็นข้อกังวลเรื่องความถูกต้องทางกฎหมาย และการกำหนดเอกลักษณ์ตลอดจนการสำแดงแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้มาจากที่ดินซึ่งอาจจะขาดความชัดเจนในเรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ หรือยังมีปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์อยู่

ในส่วนของผลกระทบที่สำคัญในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย และบทบัญญัติต่างๆ ก็คือ การตราระเบียบข้อกำหนดที่นำมาใช้กับพันธุ์ไม้ที่แตกต่างกันออกไปเป็นการเฉพาะ ดังนั้นในส่วน of ไม้สัก (*Tectona grandis*) และไม้ยาง (*Dipterocarpus spp.*) จัดเป็นพันธุ์ไม้อนุรักษ์ดั้งเดิมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ในขณะที่กฎหมายป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีในปัจจุบันก็มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมพันธุ์ไม้ทุกชนิด โดยมีพันธุ์ไม้ป่ามากกว่า 14 ประเภท (รวมถึง ไม้อย่างพารา และไม้อยูคาลิปตัส) ได้รับการยกเว้นการปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดเหล่านี้ หนึ่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดประเภทพันธุ์ไม้ที่แตกต่างกันออกไป โดยกำหนดให้ต้องมีการขึ้นทะเบียนพันธุ์ไม้จำนวน 158 สายพันธุ์ และจะต้องควบคุมพันธุ์ไม้หายากจำนวน 13 สายพันธุ์อย่างเคร่งครัด (ดูรายละเอียดรายการพันธุ์ไม้เหล่านี้ได้ในภาคผนวกที่ 6)

ซึ่งต่อมาในปี 2541 กรมป่าไม้ก็เริ่มตราระเบียบข้อกำหนดในการออกใบอนุญาตการนำเข้าเชื้อเพลิง (ตามที่กำหนดไว้ในรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) ที่ 8467.81, 8467.91, 8508.20 และ 8508.90)

โดยกรมป่าไม้มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการนำไม้มาใช้ในโรงงาน หรืออุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ และในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับโรงงาน หรืออุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ โดยกำหนดให้กรมป่าไม้ทำหน้าที่ติดตามบันทึกประเภทของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการประกอบการของโรงงาน หรืออุตสาหกรรมการแปรรูปไม้นี้ดังกล่าว โดยการพิจารณาออกใบอนุญาตการประกอบการเป็นรายปี

รวมทั้ง กฎกระทรวง ฉบับที่ 25 พุทธศักราช 2519 ข้อที่ 6 กำหนดให้ ผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้หรือผู้รับอนุญาตทำการแปรรูปไม้ เพื่อการค้าต้องทำบัญชีไม้ที่ยังมิได้แปรรูป เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้

เช่นเดียวกันกับกฎกระทรวง ฉบับที่ 27 พุทธศักราช 2530 ข้อที่ 5 ก็มีบทบัญญัติเช่นเดียวกัน โดยใช้บังคับกับผู้รับอนุญาตค้าหรือมีไว้ครอบครอง เพื่อการค้าซึ่งสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้าม

ส่วนระเบียบข้อบังคับของกรมป่าไม้ พุทธศักราช 2541 มาตรา 14 ข้อที่ 43 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบควบคุม การประกอบการด้านอุตสาหกรรมไม้โดยสม่ำเสมอ

การนำกฎหมาย และข้อกำหนดต่างๆ ไปใช้ปฏิบัติมีรายละเอียดที่แสดงไว้ดังต่อไปนี้

4.2 ระเบียบข้อบังคับ หรือกฎของกระทรวงอื่นๆ

ระเบียบข้อบังคับ หรือกฎกระทรวงอื่นๆ มีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องป่าไม้ในแนวทางต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ มีระเบียบข้อบังคับ หรือกฎกระทรวงหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว กล่าวคือ

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 92 พุทธศักราช 2535 มีบทบัญญัติที่ “ยับยั้ง หรือห้าม” กิจกรรมการนำเข้าไม้ท่อนซุง ไม้ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเข้าไม้ท่อน ไม้แปรรูป และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้เข้ามาในราชอาณาจักร ทั้งนี้อาจจะยังไม่เห็นผลในเชิงปฏิบัติจากการบังคับใช้กฎกระทรวงดังกล่าว แต่ก็เป็นเหตุผลในการสร้างมาตรการป้องกันการกระทำที่เป็นการค้าไม้เถื่อน ในขณะที่มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่นำมาใช้ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ อาทิ ตั้งแต่ปี 2548 มีการห้ามนำเข้าไม้ท่อนซุงและไม้แปรรูปที่เป็นไม้สัก ไม้ยาง และพันธุ์ไม้อื่นๆ อีก 158 สายพันธุ์ แต่มีครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากพันธุ์ไม้ดังกล่าว ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และกาญจนบุรี ซึ่งต่อมาในปี 2549 กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดกฎกระทรวงที่มีบทบัญญัติให้มีการขอใบเบิกทาง เพื่อขออนุญาตในการส่งออกไม้แปรรูป และถ่านไม้ (ที่อยู่ในกลุ่มไม้สัก ไม้ยาง และพันธุ์ไม้อื่นๆ อีก 158 สายพันธุ์)

การศึกษาค้างนี้ให้ความสำคัญกับระเบียบข้อบังคับ หรือกฎกระทรวงต่างๆ ที่กำหนดให้เจ้าของที่ดินต้องดำเนินการขึ้นทะเบียนสวนป่ากับเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นในสังกัดของกรมป่าไม้ หรือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่มีข้อบังคับการจดทะเบียนก็มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบัญชีรายการพันธุ์ไม้ 158 สายพันธุ์ ซึ่งยังมีความสับสนอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการตัดโค่นพันธุ์ไม้ใดๆ ก็ตาม จะพิสูจน์ทราบได้อย่างไรว่าพันธุ์ไม้ชนิดใดที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่ป่าไม้ทางธรรมชาติ นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติที่สร้างข้อจำกัดอย่างเข้มงวดกับพันธุ์ไม้หายากจำนวน 13 สายพันธุ์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 6 สำหรับบัญชีรายการพันธุ์ไม้ทั้งสองประเภท) ส่วนการขึ้นทะเบียนสวนป่าส่วนใหญ่ โดยทั่วไปแล้วไม่มีสภาพบังคับ เป็นแบบสมัครใจ ในขณะที่ก็ไม่ค่อยมีผลประโยชน์ หรือสิทธิพิเศษใดๆ ที่จะได้รับเพิ่มเติมหลังจากที่มีการขึ้นทะเบียนสวนป่าดังกล่าว ซึ่งโดยทั่วไปหลังจากที่มีการขึ้นทะเบียนแล้ว กรมป่าไม้ก็จะอนุมัติ แล้วก็จะอนุญาตให้มีการตัดโค่นไม้เหล่านั้นได้โดยถือเป็นกิจกรรมการดำเนินการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

ส่วนการขึ้นทะเบียนการทำสวนป่าจะมีผลประโยชน์บ้าง ในลักษณะที่เป็นการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ลักษณะการถือครอง หรือการใช้ประโยชน์ในที่ดินสำหรับการทำสวนป่า แต่ในทางปฏิบัติเจ้าของ หรือผู้ประกอบการธุรกิจ

สวนป่าดังกล่าวมักจะละลาย และไม่ให้ความสำคัญกับการขึ้นทะเบียนการทำสวนป่านั้นๆ ซึ่งในส่วนของการศึกษาค้างนี้ก็มีข้อเขตการศึกษาไปครอบคลุมการดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่างเต็มรูปแบบแต่อย่างใด นอกจากนั้น เมื่อมีการจัดแจ้ง หรือขึ้นทะเบียนสวนป่าเอาไว้ ก็มิได้มีการประกันหรือรับรองใดๆ ว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดิน จะส่งผลกระทบ หรือสะท้อนการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ต่อการจัดแจ้ง หรือขึ้นทะเบียนด้วย ซึ่งก็เป็นเหตุให้ไม่ค่อยมีการนำข้อมูลที่ได้รับการบันทึกจากการจากการจัดแจ้ง หรือขึ้นทะเบียนสวนป่านั้นมาใช้ประโยชน์มากนัก สำหรับการประมาณการพื้นที่แปลงสวนป่าโดยรวมที่อยู่ในประเทศไทยทั้งหมด

ส่วนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหน้าที่ดูแลไม้ยางพารา เนื่องจากการกำหนดว่าเป็นผลผลิตจากการเพาะปลูกทางการเกษตร และเกี่ยวข้องกับการสนับสนุน หรือส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราได้นำกล้าไม้ยางพาราที่มีลักษณะสายพันธุ์ที่หลากหลายไปปลูกทดแทนไม้ยางพาราที่อยู่เดิมให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการยางพาราถือว่า ไม้ยางพาราเป็นเพียงผลผลิตเสริมหรือผลผลิตข้างเคียงที่ได้จากการทำสวนยางพารา เนื่องจากการมีกระบวนการโค่นล้มไม้ยางเดิมที่หมดน้ำยาง และนำเนื้อไม้มาขาย เป็นรายได้เสริมให้กับเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการเริ่มปลูกยางพาราชุดใหม่ได้บ้าง ดังนั้นในส่วนของการผลิตวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมป่าไม้ที่ได้จากการเก็บผลผลิตทางการเกษตร จึงยังคงเป็นข้อท้าทายและปัญหาอุปสรรคสำหรับรัฐบาลไทยในด้านการบริหารจัดการ ตามภาระหน้าที่ในการติดตาม และควบคุม โดยจะเป็นบทบาทที่จะส่งต่อระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปยังกรมป่าไม้

ทั้งนี้รัฐบาลไทยได้ตราพระราชบัญญัติการกักเก็บพันธุ์พืช พุทธศักราช 2507 มาใช้ โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับสุขอนามัยของพันธุ์พืชด้วย

4.3 การนำกฎหมายและระเบียบข้อบังคับมาใช้ในการผลิต การแปรรูป การขนส่ง และการค้าไม้

โดยทั่วไปแล้ว กรมป่าไม้มีบทบาทหน้าที่หลักในการควบคุม และบังคับใช้ระเบียบข้อบังคับหลักๆ ที่นำมาใช้ในการควบคุม ดูแลการใช้ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ แต่ทว่าหลังจากที่การค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในระหว่างประเทศเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีส่วนทำให้คำนึงถึงบทบาทความสำคัญของกรมศุลกากรในฐานะผู้ที่ควบคุมดูแลการค้าระหว่างประเทศด้วย

4.3.1 การนำเข้า

โดยบทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรในด้านการควบคุม กำกับ มียุ่ก่อนข้างจำกัด ตามจำนวนด่านพรมแดนที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนและท่าเทียบเรือ บริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และคาบสมุทรมลายูเซีย (ดูรายละเอียดในส่วนที่ 5.3 แสดงจุดตรวจของกรมศุลกากร) ซึ่งในทางกายภาพแล้ว ก็มีความเป็นไปได้ที่จะนำเข้าไม้จากประเทศพม่ามายังประเทศไทยโดยใช้จุดข้ามฝั่งแม่น้ำ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งก็เป็นที่แน่นอนว่า ทำให้ในช่วงปีที่ผ่านมาปริมาณการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่สำแดงอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพียงเล็กน้อย

อนึ่ง กรมศุลกากรได้มีประกาศของกรมศุลกากร ฉบับที่ 38/2543 อธิบายถึง การจัดเก็บข้อมูลสำหรับการนำเข้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ มายังประเทศไทย ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการนำเข้าโดยทั่วไป และมีได้ระบุถึงไม้ หรือ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้เป็นการเฉพาะ เอกสารฉบับดังกล่าวกำหนดให้มีการให้ถ้อยแถลงเกี่ยวกับการนำเข้า ผลิตภัณฑ์โดยจะต้องสำแดงพร้อมไปกับตราส่งสินค้า (Bill of Lading) ใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) บัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) และใบแจ้งการประกัน ตลอดจนแบบฟอร์มการปลดปล่อยรายการสินค้า (Release Form) นอกจากนั้นยังอาจจะต้องสำแดงใบอนุญาตการนำเข้า และใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ตามกรณีที่เหมาะสม ขั้นตอนวิธีปฏิบัติเช่นนี้กำหนดขึ้นเพื่อตรวจสอบ และรับรองว่า ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้รับการกำหนดรหัสระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) ที่ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามความเป็นจริง ตลอดจนสอดคล้องกับมูลค่าตามที่ได้ชำระให้ในส่วนภาษีศุลกากรการนำเข้า ในส่วนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องตามตราส่งสินค้า (Consignment) ซึ่งเป็นการผลิตตามกฎหมายในประเทศที่ส่งออกผลิตภัณฑ์นั้นๆ อาจจะต้องจำกัอยู่ ในขณะที่ใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) ที่แสดงรายละเอียดตามสัญญาของผู้ขาย และบัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) ที่แสดงรายละเอียดปริมาณของไม้แปรรูป จะสำแดงไว้ในเอกสารโดยทั่วไป นอกจากนั้น ในส่วนของประเทศพม่า และกัมพูชาเองก็แสดงความประสงค์ให้ประเทศไทยต้องยืนยันลักษณะการผลิตโดยสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) สำหรับการนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้จากทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ “ปัญหา หรืออุปสรรค” ของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) สำหรับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ จะเกิดขึ้นในส่วนของประเทศกัมพูชา เนื่องจากไม่เห็นด้วย หรือไม่สนับสนุนให้มีการนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศกัมพูชามายังประเทศไทย ในส่วนของประเทศลาวแม้ว่าจะไม่ยื่นแสดงความประสงค์ให้ประเทศไทยต้องยืนยันลักษณะการผลิตโดยสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ที่มาจากประเทศลาวแต่อย่างใด ซึ่งจากการสัมภาษณ์ และการทบทวนกฎหมายและระเบียบข้อกหนดที่เกี่ยวข้องแล้ว ในส่วนของการศึกษาก็พบถึง ความไม่ชัดเจน หรือความคลุมเครือว่า จะต้องมีการปฏิบัติทางกฎหมาย หรือ

ระเบียบข้อกำหนดใดๆ สำหรับการบ่งชี้ หรือกำหนดให้ต้องมีการสำแดงสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) จากประเทศใดๆ หรือไม่

ซึ่งจากเอกสารต่างๆ ที่ได้ตรวจสอบ ก็พบ ความสับสน หรือความแตกต่างของระดับการปฏิบัติ ตลอดจนรายละเอียดในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์ไม้ และแหล่งกำเนิดตามที่สำแดงไว้ในใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) ซึ่งโดยทั่วไปมักจะพบการสำแดงชื่อเรียกในท้องถิ่นของพันธุ์ไม้และชื่อประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ ในขณะที่หากมีบริษัทที่ทำการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มาเกี่ยวข้องกับ ประเทศเจ้าของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ส่งออกมายังประเทศไทยอาจจะแตกต่างไปจากประเทศของบริษัทที่ทำการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ก็กำหนดให้มีการสำแดงแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ด้วยแน่นอน จะเป็นได้ยากเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้ ทั้งประเทศสิงคโปร์และเขตปกครองพิเศษฮ่องกงล้วนให้ความสำคัญกับการจัดทำบันทึกการค้าผลิตภัณฑ์ไม้เป็นอย่างดี แม้ว่า ไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นจะเป็นผลผลิตจากการทำสวนป่า หรือการผลิตภายในประเทศหรือเขตปกครองนั้นๆ ก็ตาม

โดยในส่วนของการเทียบเรือกรุงเทพมหานคร (คลองเตย) จะมีการตั้งด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ติดกับประตูทางออกจากท่าเทียบเรือ นอกจากนั้นก็มีที่ตั้งด่านป่าไม้ที่จุดผ่านแดนระหว่างประเทศไทย และลาวที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นจุดที่ไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้นำเข้าจะถูกลำเลียงไปเก็บไว้ในโกดังเก็บไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่เป็นของเอกชน ทั้งสิ้น 14 แห่ง โดยจะมีการนำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้าจากประเทศลาวมายังประเทศไทยไปตรวจลงตราและขึ้นทะเบียนการขนส่งในประเทศไทย ทั้งนี้ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้โดยส่วนใหญ่จะถูกนำมาพักไว้ในโกดังก่อนที่จะนำส่งไปยังจุดหมายปลายทาง โดยขั้นตอนวิธีการปฏิบัติทั่วไปก็จะดำเนินการสำหรับปริมาณไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดที่จะต้องขนส่งลำเลียงไป แต่ก็อาจจะแบ่งปริมาณไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ออกเป็นชุดย่อยๆ หรือส่งไปทั้งหมดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของลูกค้า และอุปสงค์ที่มีอยู่ เจ้าพนักงานป่าไม้ไม่มีหน้าที่พิจารณาออกใบเบิกทาง (Transport Permit) สำหรับการขนส่งภายในประเทศไทย และสำหรับการลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทางเรือผ่านประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านท่าเทียบเรือกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้หากมีการแยกกลุ่มไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในบัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) ชุดเดียวกันออกเป็นชุดย่อยๆ เจ้าพนักงานป่าไม้ก็ต้องพยายามตรวจสอบให้ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ชุดย่อยๆ เป็นไปตามบัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) ซึ่งในส่วนของการด่านป่าไม้ที่จังหวัดหนองคาย แม้ว่าจะมีเจ้าพนักงานป่าไม้มากกว่า 10 คน ประจำการอยู่ แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคด้านกำลังคน เนื่องจากจะต้องติดตามตรวจสอบไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่พักไว้ในโรงพักไม้ทั้ง 14 แห่ง ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ตามด่านป่าไม้ที่ตั้งอยู่แนวชายแดนนั้นไม่ยุ่งยากมากนัก เนื่องจากการเปิดด่านป่าไม้เพื่อให้อนุญาตนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ผ่านได้เฉพาะในช่วงเวลาปกติของการปฏิบัติงานเท่านั้น หนึ่งก็จะพบความ

เสี่ยงบ้างในกรณีที่เป็นการขนส่งลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ชุดย่อยจากบัญชีรายการส่งสินค้า ซึ่งก็มักจะไม่มีสำเนาเอกสารต้นฉบับที่จะใช้สำแดงระหว่างการขนส่ง และจะสำแดงใบเบิกทาง (Transport Permit) ที่ออกให้โดยกรมป่าไม้ พร้อมกับบัญชีไม้ สำเนาใบเสร็จรับเงินจากกรมศุลกากร และใบขนสินค้าขาเข้า ในขณะที่ข้อมูลที่กรมป่าไม้เก็บรวบรวมไว้ได้ ก็คือบันทึกข้อมูลที่แสดงไว้ตามแบบฟอร์มที่แสดงรายละเอียดไว้ในภาคผนวกที่ 7 แบบบันทึกการนำเข้า ที่ใช้สำแดงเพื่อการตรวจสอบของกรมป่าไม้

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ขอเข้าเยี่ยมชมกิจการของบริษัทผู้นำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ 2 แห่ง ซึ่งเป็นผู้ผลิตบานประตู หน้าต่าง กรอบโครงสร้าง และพื้นไม้ เพื่อขอตรวจดูประเภทและลักษณะความสอดคล้องของเอกสารที่ใช้สำแดง ซึ่งติดมากับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาภายในประเทศ โดยการสำรวจพบว่า เอกสารดังกล่าวมีความชัดเจนที่ยืนยันถึงการขนส่งไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทางเรือ จำเป็นต้องสำแดงเอกสารแสดงการขนส่งสินค้าทางเรือแบบทั่วไป (Conventional Shipping Document) ซึ่งเป็นมาตรการในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่จะเป็นประโยชน์กับการยืนยันข้อเท็จจริง และความถูกต้องของการขนส่งทางเรือ ตลอดจนลักษณะความถูกต้องทางกฎหมาย ในขณะที่ จะมีการแนบใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading) บัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) และบัญชีรายการสินค้าทางเรือ (Ship's Manifest) มาพร้อมกับการขนส่งสินค้าทางเรือ ซึ่งจะเป็นวิธีในการยืนยันเอกลักษณ์ของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในรายการขนส่งสินค้าทางเรือ ส่วนใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Sales Invoice) โดยทั่วไปแล้ว จะนำส่งมาพร้อมกับตราส่งสินค้า (Consignment) ซึ่งในเอกสารดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงตัวผู้ซื้อ และผู้ขาย (หรือผู้แทน) ได้

ทั้งนี้ ยังไม่พบว่ามีเครื่องมือในการกำหนดเอกลักษณ์ที่มีลักษณะโดดเด่นจำเพาะซึ่งจะทำให้มีการระบุถิ่นฐานและที่มาของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในเอกสารได้อย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีการตรวจสอบ และเปรียบเทียบเอกสารหลากหลายชนิดเข้าด้วยกัน ซึ่งก็จะทำให้มีการระบุลักษณะของตราส่งสินค้า (Consignment) ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ดี โดยพื้นฐานของเอกสารต่างๆ เหล่านี้ ไม่มีเอกสารชิ้นใดเลย ว่าจะแยกย่อยหรือรวมๆ กันทั้งหมด ที่สามารถพิสูจน์ หรือสำแดงความถูกต้องตามกฎหมายของแหล่งกำเนิดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในตราส่งสินค้า (Consignment) นั้นๆ ได้แต่อย่างใด

ส่วนใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ในบางครั้งก็จะแนบมาพร้อมกับเอกสารการขนส่งสินค้าทางเรือ โดยการขนส่งสินค้าทางเรือจากประเทศมาเลเซีย และประเทศพม่ามีการปฏิบัติในการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ไว้อย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ ในขณะที่การขนส่งสินค้าทางเรือจากประเทศอื่นๆ ที่ได้สำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ก่อนข้างไม้แน่นอน หรือกระทำการอย่างสม่ำเสมอแต่อย่างใด ใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ถือว่ามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นหลักฐานทางเอกสารหลักๆ ที่สำแดงแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และแสดงถึงความถูกต้องตามกฎหมาย แต่ โดยลักษณะของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC)

เองแล้วก็สามารถรับรองความถูกต้องตามกฎหมายให้กับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ได้อย่างแน่นอนตายตัว แต่เป็นเพียงการแสดงลักษณะความถูกต้องในการขนส่งสินค้าทางเรือเท่านั้น

ในส่วนของเอกสารอื่นๆ ซึ่งอาจจะแนบ หรือมีได้แนบมาสำแดงพร้อมกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้าประเทศ ก็คือ ใบรับรองสุขอนามัยของพืช (Phytosanitary Certificate) ซึ่งในบางครั้งก็จะมีการสำแดงใบรับรองดังกล่าว ในขณะที่หลายๆ กรณีก็มีได้สำแดงแต่อย่างใด

ส่วนเอกสารที่มีความสำคัญมากที่สุดซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ก็คือ สำเนาใบอนุญาตของผู้ประกอบการ ซึ่งจะแสดงรายละเอียดความถูกต้องตามกฎหมาย และการได้รับอนุญาตให้ทำหน้าที่ในการค้าขายได้จากประเทศผู้นำเข้าสินค้า ตลอดจนเอกสารประกอบเพิ่มเติมในส่วนของคุณภาพ ซึ่งจะแสดงค่าธรรมเนียมการนำเข้าสินค้าที่ได้ชำระไปแล้ว และแสดงกระบวนการชำระ หรือจัดการด้านคุณภาพตามระบบปกติ ในช่วงที่ลำเลียงสินค้านั้นๆ เข้ามาภายในประเทศไทย เอกสารดังกล่าวข้างต้นจะแสดงให้เห็นว่า มีการลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ในส่วนที่สองได้ตรวจสอบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยพบว่า มีการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ผ่านพรมแดนทางบกจากประเทศลาวมายังประเทศไทยบ่อยครั้ง โดยมีได้สำแดงเอกสารการขนส่งสินค้าที่มีรายละเอียดใดๆ มากนัก ทั้งยังมิได้แนบใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading) และบัญชีรายการสินค้า (Manifest) แต่อย่างใด ในขณะที่บัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) ก็แสดงรายละเอียดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ลำเลียงมาในการขนส่งดังกล่าว และในบางครั้งก็มีการแนบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) มาพร้อมกับการนำเข้าสินค้า แต่อาจจะไม่มีการสำแดง ใบรับรองสุขอนามัยของพืช (Phytosanitary Certificate) ซึ่งจะนำมาใช้เป็นหลักฐานแต่อย่างใด

เอกสารการนำเข้าทางศุลกากร ก็เช่นกัน ถือเป็นเอกสารพิสูจน์เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามา โดยจะแสดงความถูกต้องตามกฎหมายของการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามาในประเทศไทย

ในขณะที่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์การตรวจพิสูจน์ยืนยันชนิดไม้ ซึ่งกรมป่าไม้จะต้องพัฒนาระบบนี้หรือจะต้องจัดหา นักวิชาการป่าไม้ที่มีความเชี่ยวชาญมาทำหน้าที่ตรวจยืนยันพันธุ์ไม้ที่นำเข้ามาทางเรือด้วย

4.3.2 ใบเบิกทาง

พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484⁶ ให้นิยาม การควบคุมการดำเนินการกิจกรรมการทำไม้ และการเก็บหาของป่า (Non-Wood Forest Product: NWFP) โดยหมายรวมถึง การขนส่งผลิตภัณฑ์ไม้และผลิตภัณฑ์ที่มีใช้ไม้ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป โดยในมาตรา 4(2) ของพระราชบัญญัติ ให้คำจำกัดความของไม้ไว้ค่อนข้างกว้าง โดยครอบคลุมถึงไม้สัก และไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ปุ่ม ตอ เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ผ่า ถาก ชุด หรือกระทำโดยประการอื่นใด พระราชบัญญัตินี้ให้คำจำกัดความไม้ที่ผลิตอย่างถูกต้องตามกฎหมายว่ามาจาก ก) การทำสวนป่าไม้ทั่วไป ข) การทำสวนป่าไม้ตามการเพาะปลูกทางการเกษตร หรือ ค) การทำสวนป่าไม้อย่างพารา โดยการทำสวนป่าดังกล่าวต้องเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการบนที่ดินที่มีการถือครองกรรมสิทธิ์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย บนแปลงที่ดินของเอกชน หรือเป็นป่าเสื่อมโทรมที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ที่ดินได้ สำหรับการทำให้ไม้สักหรือไม้อย่างสวนป่าจะควบคุมโดยพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 แต่หากเป็นไม้อื่นที่มีใช้ไม้สักหรือไม้อย่างบนแปลงที่ดินของเอกชนจะไม่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมายป่าไม้ นอกจากนี้ในใบทบทวนของพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ครอบคลุมบทบัญญัติในส่วนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาในประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมายด้วย

ส่วนมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติ กำหนดให้ ผู้ใดนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่ภายในประเทศไทย ต้องมีใบเบิกทางของพนักงานเจ้าหน้าที่กำกับไปด้วยตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง แต่ทว่าในส่วนของพันธุ์ไม้ทั้ง 14 สายพันธุ์ (ดูภาคผนวกที่ 2 พันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้นจากการตรวจค้น และขั้นตอนการทาบันทึก) ได้รับการยกเว้นระบบการขอใบเบิกทาง แต่ไม้ที่ไม่นำเข้าจากต่างประเทศทุกชนิดรวมทั้งไม้อย่างพารา และไม้ยูคาลิปตัส จะต้องขอออกใบเบิกทางทั้งหมดไม่มีข้อยกเว้น

ปัจจุบันกรมป่าไม้มีด่านป่าไม้อยู่ทั้งหมด 38 แห่ง ซึ่งจะปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง และกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ 7 จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ 6 จังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือ และ 8 จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ก็มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดส่วนกลาง และรอบๆ กรุงเทพมหานคร

⁶ พระราชบัญญัติป่าไม้ ได้รับการแก้ไข/ปรับปรุงในปี 2491, 2494 และ 2503 โดยที่การสืบค้นยังไม่พบการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ในขณะที่พระราชบัญญัติฉบับเริ่มต้นนั้นมีเพียงบทบัญญัติหลักๆ ปรากฏอยู่เท่านั้น

ทั้งนี้ กรมป่าไม้ยังมีหน้าที่ในการดูแลและจัดตั้งด่านป่าไม้อีก 249 แห่ง ในจุดต่างๆ ซึ่งจะแสดงลักษณะของด่านป่าไม้เป็น “ประเภท 2 (Type 2)” โดยจะเปิดทำการระหว่างเวลา 08.30-16.30 น. ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปแล้ว จะมีด่านป่าไม้ประเภท 1 ตั้งอยู่ใกล้จุดผ่านแดนที่สำคัญซึ่งมีการค้าไม้และ/หรือผลิตภัณฑ์ไม้ระหว่างประเทศเกิดขึ้นในบริเวณนั้นๆ นอกจากนั้นยังมีด่านป่าไม้ ประเภทที่ 1 อีกหลายจุดที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย โดยจะอยู่ตามเส้นทางหลวงสายสำคัญๆ และรอบๆ กรุงเทพมหานคร

ในส่วนของบริษัทภาพของระบบด่านป่าไม้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสกัดกั้นการขนส่งไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยกำหนดให้มีการขออนุญาตใบเบิกทางมีลักษณะที่เหมาะสมหรือมีการบันทึกลักษณะการขนส่งตามใบเบิกทางที่ออกให้ ด่านป่าไม้โดยลักษณะแล้วมีใช้จุดสกัดกั้นการเคลื่อนย้ายไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ในลักษณะอื่นๆ และเนื่องจากวัสดุดังกล่าวอาจจะถูกปกคลุม หรืออำพรางในลักษณะต่างๆ แล้วเคลื่อนย้ายโดยยานพาหนะ หรือเก็บไว้ในตู้บรรทุกสินค้า ซึ่งก็ยากแก่การตรวจค้น หรือพิสูจน์ทราบว่ามีลักษณะของไม้เถื่อนอย่างไร มากกว่าที่จะเป็นการสุ่มเรียกให้หยุด และค้นยานพาหนะโดยด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในส่วนของหนังสือกำกับไม้ที่ออกให้โดยกรมป่าไม้ จะกำหนดแบบฟอร์มที่มีการออกแบบและครอบคลุมคำจำกัดความให้ชัดเจน (ดูภาคผนวกที่ 8 ใบเบิกทาง การอนุญาตในการขนส่ง เคลื่อนย้าย) โดยจะมีการจัดทำหนังสือกำกับไม้ไว้ 3 ฉบับ เพื่อให้ผู้ใช้ประกอบกับบัญชีไม้ซึ่งจะมอบให้โรงงานแปรรูปไม้รายย่อยๆ ที่ขออนุญาตไว้กับกรมป่าไม้ถือครองไว้ ลักษณะของบัญชีไม้จะพิมพ์โดยเครื่องพิมพ์โดยทั่วไป แต่ก็จะมีการรับรองความถูกต้องของบัญชีไม้โดยกรมป่าไม้ ซึ่งก็ส่งผลให้ โรงงานแปรรูปไม้รายย่อยทั่วไปสามารถแสดงหนังสือกำกับไม้ได้ ในขณะที่ยังเก็บรักษาต้นขั้วหนังสือกำกับไม้อีก 1 ฉบับไว้ที่โรงงานแปรรูป สำเนาอีก 1 ฉบับจะติดไปกับตราส่งสินค้า (Consignment) ไม้ ในขณะที่สำเนาอีก 1 ฉบับ จะนำส่งให้กับกรมป่าไม้ หรือสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แสดงข้อมูลรายละเอียดจำเพาะเกี่ยวกับการดำเนินการของด่านป่าไม้ไว้ด้วยแล้ว (ดูภาคผนวกที่ 5 พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484)

ในส่วนของใบเบิกทางโดยทั่วไปจะแสดงสถานที่ต้นทางที่ขนส่งลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มา โดยมีรายละเอียดของบัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) แสดงไว้ด้วย นอกจากนั้นก็มีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการขนส่งลำเลียงไม้ (ระหว่าง 24-48 ชั่วโมง) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระยะทางในการเดินทาง ทั้งนี้อาจจะมีการกำหนดรายละเอียดของด่านป่าไม้ที่ยานพาหนะนั้นๆ จะต้องหยุดเป็นการเฉพาะเพื่อขอรับการตรวจจาก

เจ้าพนักงานป่าไม้ไม่เป็นการเฉพาะ โดยเจ้าพนักงานป่าไม้จะใช้ค้อนตีตราประทับไม้ในบริเวณปลายท่อนไม้แปรรูปในชุดหนึ่งชุดใด (ดูภาพที่ 1)

อนึ่ง สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนและเครื่องตกแต่งบ้าน แผ่นไม้อัด เยื่อและกระดาษ จะไม่มีการนำขั้นตอนนี้มาปรับใช้แต่อย่างใด ดังนั้นขั้นตอนดังกล่าวจึงนำมาใช้กับไม้แปรรูป และไม้ท่อนเท่านั้น แต่บริษัทที่ผลิตผลิตภัณฑ์ปลายทางมีหน้าที่ต้องออกเอกสารสำหรับการขนส่งลำเลียงนั้นๆ เอง และกรมป่าไม้ขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตรวจสอบก่อนจะมีการตรวจปล่อยสินค้า

ในขณะที่มีความเป็นไปได้ ที่จะมีการนำไม้มูลค่าสูง (และเป็นไม้ที่มีการควบคุม) ผสมปลอมแปลงไปกับไม้ยางพาราแปรรูป (ที่ได้รับการยกเว้นในการตรวจสอบ) ดังนั้นจึงมีการผ่อนปรนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถร้องขอตรวจยานพาหนะที่ลำเลียงขนย้ายไม้แปรรูปที่อยู่ในกลุ่มพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้น โดยจะมีการสุ่มเรียกตรวจยานพาหนะต่างๆ ซึ่งเอกสารดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นแผ่นกระดาษสีเหลือง มีความโดดเด่นชัดเจน ในขณะที่กรมป่าไม้ต้องออกไปเบิกทางก่อนออกจากจุดนำเข้า สำหรับไม้ยางพาราภายในประเทศเมื่อขนย้ายจากโรงงาน/โรงค้าจะต้องมีหนังสือกำกับไม้ยางพาราแปรรูปกำกับไปด้วย

ที่ตั้งของด่านป่าไม้ทั่วไปจะตั้งอยู่ในเส้นทางของถนนสายหลักๆ หรือด้านต่างๆ (อาทิ สำหรับการนำเข้า และส่งออก) ในขณะที่ข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ในด่านป่าไม้หนึ่งๆ อาจจะแสดงค่าตัวชี้วัดที่มีการบันทึกตามเส้นทางที่มีการลำเลียง ขนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ดังกล่าว ซึ่งมีค่าตัวเลขไม่มากนัก

ในขณะที่กฎหมาย และระเบียบข้อกำหนดต่างๆ บัญญัติว่า จะต้องมีการตีตราประทับไม้แปรรูปและไม้ท่อนซุง โดยการใช้ค้อนตีตราประทับไม้ ดังภาพที่ 1 ซึ่งก็จะมีการตีตราประทับในไม้ หรือตัวอย่างไม้ในบางส่วน

**ภาพที่ 1: ค้อนตีตราประทับไม้ของกรมป่าไม้ (ปม.)
ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะใช้การตีตราบนท่อนซุง และไม้แปรรูป**

4.3.3 การปลูกสร้างสวนป่าไม้หวงห้าม

เจ้าของ หรือผู้ประกอบการแปลงสวนป่าไม้หวงห้าม จะต้องแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับไม้ที่โค่นล้ม โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามภาคผนวกที่ 9 (แบบบันทึกสำหรับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากการเพาะปลูก)

4.3.4 การติดตามอุตสาหกรรม

ในขณะที่กรมป่าไม้มีหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ใช้ไม้ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ในไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ ซึ่งโดยหลักแล้วก็ต้องพิจารณาถึงปริมาณของไม้ที่มีการใช้ประโยชน์ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้แต่ละรายมีหน้าที่จัดทำสมุดบันทึกการซื้อขาย/เคลื่อนย้ายไม้ ตลอดจนผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการใช้ไม้ดังกล่าว ซึ่งกรมป่าไม้เป็นผู้ออกแบบบัญชีไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ในขณะที่บริษัท หรือธุรกิจเอกชนจะสามารถนำไปจัดพิมพ์ และใช้งานได้โดยทั่วไปตามข้อกำหนด

โดยที่เจ้าพนักงานป่าไม้จะทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีไม้แต่ละฉบับอย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อเดือน เพื่อเป็นการติดตาม และรับรองถึงปริมาณไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ผลิต แปรรูปออกจากโรงงานในแต่ละแห่ง มีค่าน้อยกว่าปริมาณไม้ที่นำเข้ามาয়โรงงานแปรรูป ในขณะที่เจ้าพนักงานป่าไม้ในระดับท้องถิ่นจะทำการตรวจสอบปริมาณไม้ที่ป้อนเข้าโรงงาน กับผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ออกจากโรงงานซ้ำอีกครั้ง ข้อมูลดังกล่าวจะเก็บรวบรวมไว้ในระดับท้องถิ่น และไม่มีการดำเนินการในระดับประเทศแต่อย่างใด ในส่วนของการบันทึกนั้น จะครอบคลุมถึงบรรดาวัตถุดิบจากไม้ทั้งหมด โดยรวมถึงพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้นจากระบบการออกใบเบิกทาง อย่างไรก็ตาม ระบบดังกล่าวนี้ไม่ได้ครอบคลุมไม้กึ่งแปรรูป (อาทิ ไม้แม่แบบ) และไม้กระดานอัด ส่วนโรงงานเยื่อ และกระดาษก็จะรวมอยู่ในส่วนของวัตถุดิบที่เป็นแผ่นไม้ และไม้ท่อนซุง แต่ไม่รวมถึงกระดาษที่หมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ และเยื่อไม้แต่อย่างใด

ลักษณะการติดตาม และการตรวจสอบซ้ำดังกล่าวทำให้สามารถตรวจหาการบันทึกข้อมูลที่ขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนการกระทำที่ไม่สอดคล้อง หรือเป็นการละเมิดระบบการติดตามและควบคุมต่างๆ แต่ทว่าก็เป็นการยากที่จะเห็นได้ว่า จะมีการระบุระดับความรุนแรงของการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อระบบการติดตามและควบคุมนั้นๆ ได้อย่างไร หากยังขาดการจัดทำรายงานการจัดเก็บ หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ

4.3.5 การส่งออก

ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกไม้แปรรูปเป็นสัดส่วนค่อนข้างมาก ในขณะที่ในผลิตภัณฑ์ไม้ที่ส่งออกโดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าแปรรูป อาทิ แผ่นไม้อัด เยื่อ กระดาษ และผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน ซึ่งกรมป่าไม้ไม่ได้มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบลักษณะความถูกต้องตามกฎหมาย แหล่งกำเนิด หรือปัจจัยที่กำหนดอื่นใด

และเพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ กรมป่าไม้ได้จัดทำกระบวนการรับรองโดยสมัครใจ (Voluntary Certification Process)⁷ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ส่งออกได้มีเอกสารที่มีลักษณะเสมือนใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ในฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งจะใช้สำแดงในการขนส่งสินค้า โดยแสดงร่วมกับคำอนุมัติของกรมป่าไม้ด้วย (ดูภาคผนวกที่ 10 ตัวอย่างของหนังสือรับรองแบบสมัครใจที่ออกให้โดยกรมป่าไม้) โดยผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์จะต้องกรอกแบบฟอร์มคำร้องดังกล่าว พร้อมแนบภาพถ่ายของผลิตภัณฑ์ และเอกสารที่สำแดงถึงแหล่งกำเนิดของไม้ (ซึ่งหมายรวมถึง เอกสารใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice)) หลังจากนั้นก็ยื่นแบบฟอร์มคำร้องดังกล่าวให้กับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อขอให้พิจารณาออกใบรับรองดังกล่าว หลังจากนั้นเจ้าพนักงานป่าไม้จะทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสาร และการขนส่งลำเลียงก่อนที่จะพิจารณาออกเอกสารใบรับรอง ทั้งนี้ในปี 2553 มีการออกเอกสารใบรับรอง จำนวนน้อยกว่า 150 ชุดให้กับผู้ประกอบการที่ยื่นคำร้องดังกล่าว

ทั้งนี้ก็มีข้อสังเกตว่า การที่เจ้าพนักงานป่าไม้ใช้พิจารณาอนุญาตโดยการพิจารณาเพียงหลักฐานข้อมูลเล็กน้อยก่อนที่จะออกเอกสารใบรับรอง จะมีความแน่ใจได้อย่างไรว่าเจ้าพนักงานป่าไม้จะสามารถออกเอกสารที่เหมาะสมและถูกต้องตรงกับตราส่งสินค้า (Consignment) ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากกรณีที่มีการรับรองขึ้นไม้สักยูคาลิปตัสปริมาณมาก แต่จะมั่นใจได้อย่างไรว่าวัตถุดิบที่อ้างว่าเป็นขึ้นไม้สักยูคาลิปตัสนั้นจะเป็นไม้ยูคาลิปตัสทั้งหมด

ในอีกตัวอย่างหนึ่งก็พบว่า บริษัทผู้ประกอบการผลิตได้จัดส่งเอกสารแนะนำบริษัทแนบมาพร้อมกับแบบฟอร์มคำร้องเพื่อขอใบรับรอง โดยจัดทำเป็นแฟ้มข้อมูลมาอย่างเรียบร้อย ซึ่งในเอกสารดังกล่าวแสดงรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่า บริษัทมีการประกอบการที่ใช้ไม้ที่มีมูลค่าสูงที่ได้จากป่าไม้ในเขตร้อนชื้น (Tropical Wood) ซึ่งมาจากที่ต่างๆ ทั่วโลก (ข้อความดังกล่าวระบุไว้อย่างชัดเจนในเอกสารแนะนำบริษัท) ดังนั้นในการไล่เรียงความสอดคล้องของตราส่งสินค้า (Consignment) กับรายการตามที่แสดงไว้ในเอกสาร

⁷ ระเบียบข้อบังคับของกรมป่าไม้ ปี 2551 การกำหนดใบรับรองสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากไม้

แนะนำ (ซึ่งต่างก็แสดง และอธิบายถึงลักษณะของไม้ที่นำมาใช้) ก็จะแสดงให้เห็นว่า ตราส่งสินค้า (Consignment) นั้นๆ ประกอบไปด้วยไม้ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้การพิจารณาออกใบรับรองก็จะสะท้อนเพียงแต่ข้อมูลตามที่การระบุไว้ในคำร้องที่ยื่นขอใบรับรอง และใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) ซึ่งระบุไว้เพียง ไม้แอชอเมริกาเหนือ (North American Ash) เพียงชนิดเดียว

ในส่วนของการออกใบรับรองดังกล่าวตามกระบวนการเช่นนี้ถือเป็นความเสี่ยง ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือของกรมป่าไม้ เนื่องจากลักษณะความซับซ้อนทางการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ซึ่งการส่งออกผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อาจจะเนื่องมาจากการนำวัตถุดิบที่เป็นไม้มาจากแหล่งต่างๆ กัน ซึ่งกรมป่าไม้อาจจะมิได้มีถ้อยแถลง หรือคำอธิบายดังกล่าวไว้ก่อน

ดังนั้น ผู้ส่งออกจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีการปฏิบัติของกรมศุลกากรซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการชำระค่าภาษีศุลกากร ตามที่เห็นสมควร

4.3.6 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)

พืชในตระกูล *Aquilaria* (ไม้กฤษณา) ได้รับการกำหนดให้เป็นพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ไว้ในภาคผนวกที่ II ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ในขณะที่ในประเทศไทยพบว่า มีไม้กฤษณา 4 สายพันธุ์ ที่ได้รับผลกระทบ กล่าวคือ *Aquilaria crassna* Pierre ex Lecomte, *Aquilaria malaccensis* Lamk และ *Aquilaria subintegra* Ding Hou โดยในภาคผนวกที่ II ได้ระบุพันธุ์ไม้ที่ยังมิได้ตกอยู่ในสถานการณ์การใกล้สูญพันธุ์ด้วย แต่อยู่ในลักษณะของการค้าที่ต้องมีการควบคุม เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการมีสืบทอดสายพันธุ์ของพันธุ์ไม้ดังกล่าว ทั้งนี้ได้แสดงตัวอย่างของพันธุ์ไม้สายพันธุ์ในประเทศไทย ตามใบอนุญาตของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ไว้ในภาคผนวกที่ 11 ของรายงานฉบับนี้ด้วยแล้ว

ในส่วนของปริมาณ และความซับซ้อนของการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ในระหว่างประเทศของประเทศไทย หมายถึงปริมาณไม้ตามพันธุ์ไม้ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ที่อาจจะนำเข้ามายังไทยโดยตรง หรือทางอ้อมจากประเทศที่สาม ซึ่งในส่วนนี้แสดงถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่มีการขยายตลาดในวงกว้างมากยิ่งขึ้น และทำให้มีการพิจารณาลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทาน โดยมีมีคำสั่งซื้อไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ดังกล่าวจากประเทศไทย

4.4 ระบบไร้เอกสาร (Paperless system)

ระบบการปฏิบัติงานปัจจุบันของกรมป่าไม้เป็นระบบที่ต้องพึ่งพาเอกสารเป็นหลัก (Paper-Based System) ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านปริมาณตัวเลขที่มีการตรวจสอบตามการปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ และทำให้กระบวนการถ่ายโอนข้อมูลภายในกรมป่าไม้ดำเนินการได้ค่อนข้างล่าช้า ดังนั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินการดังกล่าวให้เป็นการบันทึกในระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดก็ย่อมจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างแน่นอน

ระบบที่จะนำมาใช้ขับเคลื่อนการจัดทำ และถ่ายโอนข้อมูลแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็คือ การใช้โครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (National Single Window: NSW) ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการขั้นตอนการปฏิบัติงานของประเทศไทยอย่างจริงจัง เพื่อตอบสนองต่อแนวทางการจัดทำโครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันของอาเซียน (ASEAN Single Window) ซึ่งเป็นมติจากการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อเดือนธันวาคม 2548 ที่ผ่านมา โครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (NSW) เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำหน้าที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการค้าในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย และมีความมั่นคง โดยผ่านจุดเชื่อมต่อการป้อนข้อมูลในระบบเดียวกัน เพื่อเป็นการปฏิบัติตามข้อกำหนดในระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้าย การส่งออก และการนำเข้า ไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้โดยรวม ตลอดจนเป็นการเร่งกระบวนการไหลของข้อมูลสินค้าทั้งการนำเข้า ส่งออก และการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ไม้ให้มีอุปสรรคใดๆ นอกจากนั้น โดยระบบจะมีการจัดส่งข้อมูลและข่าวสารในช่องทางเดียว มีกระบวนการเชื่อมโยงของข้อมูลข่าวสารในช่วงเวลาเดียวกัน ตลอดจนการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมที่บูรณาการร่วม และมีมาตรฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชำระค่าภาษีศุลกากร ตลอดจนการจัดการเกี่ยวกับสินค้าที่บรรทุก

การปฏิบัติงานในส่วนของกรมศุลกากรจะเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยนำระบบภาษีศุลกากรแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Customs) หรือ ระบบภาษีศุลกากรแบบไร้เอกสาร (Paperless Customs) นอกจากนั้น ก็มีการพัฒนาระบบการออกใบรับรอง (e-Certificate) / ใบอนุญาตแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Licensing) นำมาใช้ร่วมกันในลักษณะโครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (NSW) ดังนั้น โดยลักษณะนี้กรมป่าไม้ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงมีหน้าที่ในการพัฒนา และการดำเนินการตามระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกเชื่อมโยงบูรณาการกับขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงานในระดับประเทศต่อไป

ทั้งนี้ กรมป่าไม้ได้เริ่มต้นการพัฒนา และจัดทำระบบการปฏิบัติงานดังกล่าว โดยมีการฝึกอบรมเจ้าพนักงานป่าไม้ และบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ดำเนินการติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ตามด่านป่าไม้ที่มีอยู่ทั่ว

ประเทศ โดยในช่วงที่มีการศึกษาข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ตามรายงานการศึกษาฉบับนี้ (ช่วงกลางเดือนตุลาคม 2554) ก็อยู่ในช่วงที่กำลังพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปที่จะใช้รองรับการปฏิบัติงานตามระบบ ในขณะที่กำลังมีการจัดฝึกอบรมให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีการปฏิบัติงานตามระบบดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้หากพิจารณาตามแผนที่จะเป็นไปได้สำหรับการนำระบบการปฏิบัติงานแบบไร้เอกสาร (Paperless) มาใช้สำหรับการปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ในการบันทึกข้อมูลการขนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ผลิตภายในประเทศไทยจากแปลงสวนป่า หรือพื้นที่ป่าไปยังโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ยังไม่พบว่า มีความประสงค์ หรือความมุ่งมั่นที่จะนำระบบการปฏิบัติงานดังกล่าวมาใช้แทนระบบที่ต้องพึ่งพาเอกสารเป็นหลัก (Paper-Based System) ที่ดำเนินการอยู่ มีแต่เพียงการดำเนินการผสานข้อมูลเข้าไปในระบบภาษีศุลกากรแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Customs) เท่านั้น

นอกจากนั้นในส่วนของผู้ที่นำไม้เข้าประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ มักจะเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการยกเว้นจากการตรวจสอบในระบบใบเบิกทาง ทำให้ไม้โดยส่วนใหญ่ที่เคลื่อนย้ายอยู่ในประเทศไทยมีได้อยู่ในสารบบของระบบดังกล่าวแต่อย่างใด ในขณะที่ยังพบว่า มีช่องว่างของความรู้ความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ ซึ่งยังมีข้อมูลที่ยังขาดอยู่มาก อาทิ มีการสำแดงเฉพาะข้อมูลประเทศที่ส่งออกไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มายังประเทศไทยเท่านั้น

ส่วนการพิจารณาสถานะปัจจุบันของระบบที่ในการดำเนินการของกรมศุลกากร พบว่า มีความเป็นไปได้ที่ผู้แทนทางการค้าจะส่งเอกสารผ่านทางช่องทางที่กรมศุลกากรได้กำหนดเอาไว้ แต่ทว่า โดยระบบที่กรมศุลกากรดำเนินการนี้ยังเป็นระบบที่ต้องพึ่งพาเอกสารเป็นหลัก (Paper-Based System) ดังนั้นจึงยังต้องมีการจัดส่งเอกสารที่มีการจัดพิมพ์ออกมาควบคู่กัน ซึ่งทำให้ระบบแบบไร้เอกสาร (Paperless) ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

ในปัจจุบัน การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามายังประเทศไทยจะต้องสำแดงเอกสารต้นฉบับที่เกี่ยวข้อง อาทิ ใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) บัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) และใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ในส่วนที่ออกให้โดยประเทศผู้ส่งออกไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ เอกสารต้นฉบับเหล่านี้เป็นส่วนที่กรมป่าไม้จำเป็นต้องใช้เพื่อพิจารณาออกใบเบิกทาง และจะต้องสำแดง (ขึ้นอยู่กับขนาดของการนำเข้าไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้) ร่วมกับตราส่งสินค้า (Consignment) ตลอดช่วงที่มีการขนย้ายไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ไปยังจุดหมายปลายทาง

ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดว่าระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจะมีคุณภาพการเป็นอยู่อย่างยั่งยืน แต่ทว่า ในส่วนระบบก็ยังมีข้อติดขัดเรื่องสภาพที่คงทน ซึ่งแม้ว่าจะมีสภาพที่ดี แต่มีลักษณะการเชื่อมโยงที่อ่อนไหว หรือเปราะบางมากที่สุด ซึ่งเป็นส่วนที่ยังขาดความสมบูรณ์ในการออกแบบของระบบ ในขณะที่ยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลที่ทำให้มีการประเมินผลต่างๆ ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ยังมีบางประเด็นที่พบระหว่างการเปรียบเทียบข้อมูลด้านภาษีศุลกากร กับข้อมูลที่ได้จากด่านป่าไม้อยู่บ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การนำอุปกรณ์เครื่องมือการคำนวณในระบบอัตโนมัติมาใช้ อาจจะยังคงมีปัญหายุ่งยากในกรณีมีแหล่งข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน

การศึกษา และสำรวจข้อมูลในพื้นที่พบว่า อาจจะไม่มีการส่งต่อ หรือประสานงานทางเอกสารข้อมูลต้นฉบับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าไม้ซึ่งแสดงรายละเอียดของแหล่งกำเนิดและลักษณะความถูกต้องตามกฎหมาย ที่สามารถสืบทราบ หรือตรวจสอบได้จากห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างผู้แปรรูปไปยังผู้แปรรูป หรือผู้ประกอบการผลิตกับลูกค้า โดยเหตุผลในลักษณะเช่นนี้ยังไม่เสร็จสิ้น เนื่องจากการจัดทำเอกสารต่างๆ จะส่งมอบ หรือจัดเก็บไว้ที่ผู้แปรรูปปลายน้ำ (Downstream Processor) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารด้านการค้าพาณิชย์ โดยจะอนุญาตให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้โดยตรง การคัดเลือกผู้ผลิต หรือการปรับลดราคา ดังนั้นในส่วนของการทำความเข้าใจเหล่านี้ ก็ทำให้เห็นว่า สำหรับการตรวจสอบ หรือติดตามความถูกต้องตามกฎหมาย และแหล่งกำเนิดของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานนั้นแม้ว่า ไม้เหล่านั้นจะมีความถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังดำเนินการได้ค่อนข้างยากมาก

5. ทรัพยากรและการผลิตภายในประเทศ

5.1 ทรัพยากร

5.1.1 ไม้ที่ได้จากป่าธรรมชาติ

การวิเคราะห์พื้นที่ป่าไม้โดยทั่วไปอาจทำได้ผ่านทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดทางกฎหมาย โดยในปี 2552 พบว่ามีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย ประมาณ 17,218,400 เฮกตาร์ (คิดเป็นร้อยละ 34 ของพื้นที่ทั้งหมดในประเทศ) ซึ่งในจำนวนนี้ มีพื้นที่ 2.7 ล้านเฮกตาร์ ที่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมป่าไม้ และเนื่องจากกิจกรรมการทำไม้ซุงจากป่าไม้ทางธรรมชาติเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ทำให้ไม่มีการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้สำหรับการทำกิจกรรมไม้ซุง และชักลากไม้แต่อย่างใด

และในการประเมินผลทรัพยากรป่าไม้โลก (Global Forest Resources Assessment) ปี 2553 ประเทศไทยได้รายงานให้กับองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ว่า ในปี 2549 ประเทศไทยยังรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้ได้ถึง 15.8 ล้านเฮกตาร์ โดยในจำนวนนี้มีตัวเลขส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นที่ป่าไม้จากการทำสวนป่าทางการเกษตรรวมอยู่ด้วย

5.1.2 การเพาะปลูกไม้ยูคาลิปตัส

ไม้ยูคาลิปตัสได้รับความนิยมนำมาปลูกเป็นสวนป่าเหมือนสวนป่าทั่วไป และนิยมปลูกตามคันนา โดยจากการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่มีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการขยายตัวของการปลูกไม้ยูคาลิปตัสแต่อย่างใด⁸ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยูคาลิปตัสรายสำคัญๆ (ในที่นี้คือ เอสซีจี (SCG) และดับเบิล เอ) พบว่า มีข้อมูลสัดส่วนของการปลูกไม้ยูคาลิปตัสจำนวนน้อยที่อยู่ใต้การควบคุมโดยตรงของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยูคาลิปตัส ในขณะที่สัดส่วนของการปลูกโดยส่วนใหญ่จะอยู่ที่เกษตรกรรายย่อย จึงทำให้บริษัทรายใหญ่ใช้แผนการส่งเสริมการปลูก (Outgrowers' Schemes)⁹ โดยจะใช้หลักการการบริหารจัดการรอบตัดฟันแบบการแตกหน่อ (Coppice Rotation) ซึ่งมีระยะตัดฟันทุกๆ 4 ปี ซึ่งก็จะทำให้มีรอบตัด

⁸ นำเสนอในลักษณะช่วงของค่าประมาณการ ซึ่งครอบคลุมถึงเอกสารต่างๆ ที่ผ่านการทบทวนแล้ว (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ปี 2544; บาร์นีย์ (Barney) ปี 2548)

⁹ มีลักษณะการจัดการที่หลากหลายที่โรงเลื่อยต่างๆ ใช้ในการจัดหาวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตสินค้าให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด โดยกิจการโรงเลื่อยจะทำสัญญาระยะยาวกับผู้ปลูกไม้ และการซื้อขายในราคาตามท้องตลาด โดยครอบคลุมไปถึงผู้ค้าฝ้ายที่สาม/ พ่อค้าคนกลางด้วย

พันธุ์ไม้ตามแปลงการเพาะปลูกในแต่ละส่วนไล่ตามอายุการปลูกไม้ที่ครบตามวงจรแล้วจึงมีการเพาะปลูกซ้ำเป็นวงจรไล่ไปเรื่อยๆ ซึ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึง ปัญหาอุปสรรค และข้อท้าทายรูปแบบหนึ่งทั้งในเชิงการติดตามและในเชิงการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ดังนั้นในส่วนของการทำค่าประมาณการแบบมีเหตุมีผลจึงจำเป็นต้องสะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลแปลงการเพาะปลูกที่อยู่ตามคันทนา ซึ่งยังไม่ได้มีการสำรวจข้อมูลตัวเลขที่แท้จริงไว้แต่อย่างใด

ทั้งนี้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้คาดการณ์พื้นที่การเพาะปลูกไม้ยูคาลิปตัส ในปี 2544 ว่าอยู่ที่ 443,000 เฮกตาร์ (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ปี 2544) ซึ่งบาร์นีย์ (ปี 2548) ก็ได้สรุปตัวเลขคาดการณ์ที่พบในช่วงระหว่างปี 2543-2548 (ต้นทศวรรษที่ 2000) ไว้ในหลายลักษณะ โดยแสดงรายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้แบบหลากหลาย

5.1.3 การเพาะปลูกไม้ยางพารา

ส่วนการสำรวจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แสดงตัวเลขพื้นที่การเพาะปลูกไม้ยางพาราในประเทศไทย ในปี 2551 ว่ามีประมาณ 2.7 ล้านเฮกตาร์ โดยเกือบทั้งหมดเป็นการดำเนินการของเกษตรกรผู้เพาะปลูกรายย่อย และพบว่า มากกว่าร้อยละ 80 ของไม้ยางพาราที่มีอยู่อายุมากกว่า 6 ปี จะอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ตามแนวชายแดนของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และในขณะที่ ไม้ยางพาราหนึ่งในสามส่วนที่มีอายุน้อยกว่า 6 ปี จะอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ ส่วนไม้ยางพาราในสัดส่วนที่เหลือ ซึ่งเป็นแปลงใหญ่จะพบมากขึ้นในพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า มีการปลูกไม้ยางพาราเป็นพื้นที่ในแต่ละจังหวัดมากกว่า 1,000,000 ไร่ (160,000 เฮกตาร์) ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตรัง นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา และนราธิวาส และจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่เพาะปลูกยางพารามากที่สุด คือ หนองคาย

ทั้งนี้ มีใช้พื้นที่เพาะปลูกยางพาราทุกพื้นที่จะเป็นแหล่งผลิตไม้ยางพาราที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ได้ เนื่องจากในบางส่วนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากเส้นทางขนส่ง หรือไม้สะดวกที่จะลำเลียงไม้ซุงได้โดยตรง จากการสำรวจข้อมูลตั้งแต่ปี 2550 ก็มีข้อเสนอแนะว่า อาจจะมีการตีความตัวเลขที่แท้จริงของปริมาณไม้ยางพาราจากข้อมูลในพื้นที่ผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากโดยรูปแบบการปลูกไม้ยางพาราแล้ว เป็นการกระจายปลูกเป็นแปลงๆ โดยเกษตรกรรายย่อย (ไคนูลาเนน (Kainulainen) ปี 2550) และข้อมูลการจำแนกลักษณะการใช้ที่ดินอาจจะระบุว่า “ไม้ยางพารา” แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นพื้นที่เพาะปลูกไม้ยางพาราเพียงชนิดเดียวเท่านั้น

5.1.4 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของรัฐบาลโดยตรง โดยมีพื้นที่สวนป่าทั้งหมด 244 แปลงทั่วประเทศ โดยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่สวนป่า และการเพาะปลูกสวนป่าจริง จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูล ซึ่งข้อมูลการถือครองพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) จะอยู่ระหว่าง 160,000 ถึง 190,000 เฮกตาร์ โดยในจำนวนนี้กว่าครึ่งหนึ่ง (ประมาณ 75,000 เฮกตาร์) จะเป็นสวนป่าสัก ในขณะที่สัดส่วนของสวนไม้ยางพารา (ประมาณ 10,000 เฮกตาร์) และไม้ยูคาลิปตัส (ประมาณ 32,000 เฮกตาร์) ก็ถือเป็นพันธุ์ไม้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในอันดับรองๆ ลงมา แต่ก็มีพื้นที่ที่ปลูกพันธุ์ไม้หลายชนิดรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่สวนป่าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ที่มีอยู่ทั้งหมด

แปลงสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) บางส่วนได้รับการขึ้นทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 โดยให้สัมปทานการเข้าพื้นที่ทำสวนป่าในระยะยาว ในขณะที่หากเป็นการทำสวนป่าไม้ต่างถิ่น ก็จะสามารถนำมาจดทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้

ทั้งนี้ในปัจจุบันองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ได้ทำโครงการลงทุนร่วมกับบริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด (Siam Forestry) ผู้ดำเนินธุรกิจสวนป่ายูคาลิปตัส ซึ่งได้รับใบรับรองจากสภาพิทักษ์ป่าไม้ (FSC) ด้วย

5.2 การผลิตภายในประเทศ

5.2.1 ไม้ที่ได้จากป่าธรรมชาติ

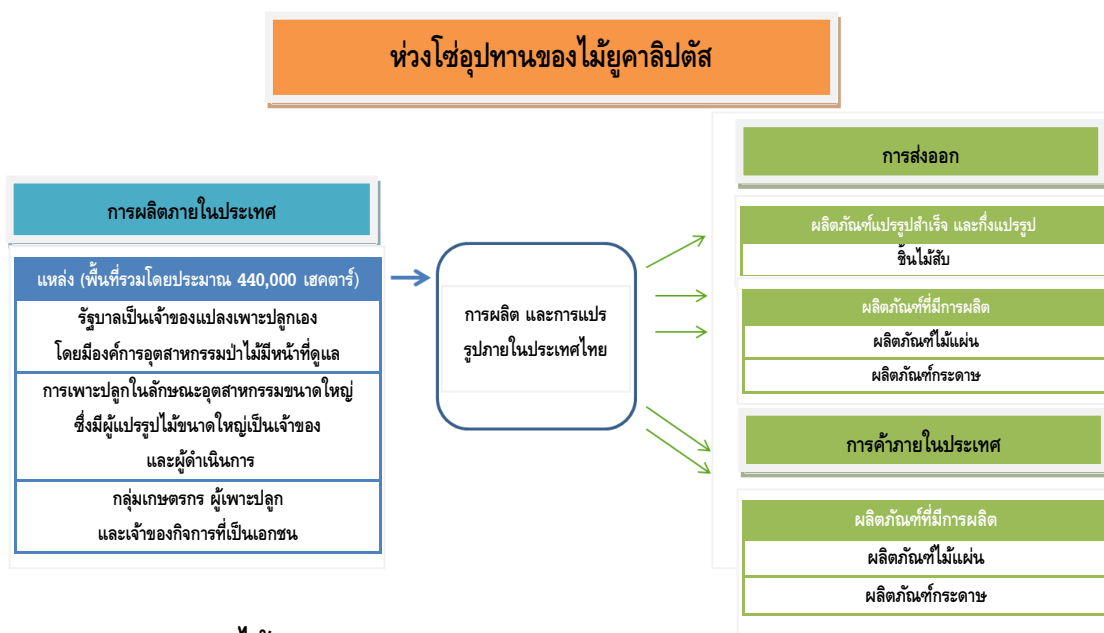
ข้อมูลสถิติแบบเป็นทางการตามที่มีการบันทึกไว้ ไม่พบว่ามีการผลิตไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากพื้นที่ป่าธรรมชาติ แต่ก็ยังเชื่อกันว่า อาจจะมีปริมาณไม้จำนวนเล็กน้อยที่ได้มาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่แบบถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้การนำไม้เถื่อนที่ยึดอายัดได้จากการตรวจสอบมาใช้ในงานสาธารณะประโยชน์หรือกิจการของรัฐบาลบ้างแต่มีได้นำมาจำหน่ายในท้องตลาดแต่อย่างใด ในขณะที่ก็มีรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยหลายๆ ครั้งที่ระบุว่า พบการลักลอบตัดไม้เถื่อนออกจากพื้นที่ป่าธรรมชาติอยู่เป็นระยะ และยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ป่าที่อยู่ตามแนวรอยต่อของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

5.2.2 การเพาะปลูกไม้ยูคาลิปตัส

ข้อมูลสถิติแบบเป็นทางการตามที่มีการบันทึกไว้ ไม่พบว่ามีการผลิตไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากสวนป่าไม้ยูคาลิปตัส โดยข้อมูลการศึกษาล่าสุดส่วนใหญ่จะแสดงค่าคาดการณ์ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา (แนวโน้มป่าไม้ (Forest Trends) ปี 2554 และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ปี 2552) โดยตัวเลขเหล่านี้มาจากค่าคาดการณ์สถิติการผลิตแผ่นเยื่อกระดาษ และการส่งออกชิ้นไม้สับ แล้วจึงนำค่าคาดการณ์มาแปลงเป็นค่าคาดการณ์การผลิตที่คิดเป็นไม้ท่อน

ซึ่งหากพิจารณาห่วงโซ่อุปทานของไม้ยูคาลิปตัสโดยตรงแล้ว จะพบว่า มีการนำไม้ยูคาลิปตัสมาทั้งใช้ภายในประเทศในอุตสาหกรรมกระดาษ และแผ่นไม้อัดเป็นหลัก นอกจากนั้นก็มีการทำเพื่อส่งออก ซึ่งก็จะใช้การขนส่งทั้งในลักษณะของไม้ท่อน และชิ้นไม้สับ ทั้งนี้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่ในส่วนของการส่งออกจะดำเนินการในลักษณะของชิ้นไม้สับเป็นหลัก

รูปที่ 2. ห่วงโซ่อุปทานของไม้ยูคาลิปตัสในประเทศไทย

5.2.3 การเพาะปลูกไม้ยางพารา

ข้อมูลสถิติแบบเป็นทางการตามที่มีการบันทึกไว้ พบว่า ในระดับประเทศ มีการผลิตไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากสวนป่าไม้ยางพาราอยู่จำนวนหนึ่ง โดยเป็นส่วนที่ได้จากไม้ยางพาราที่แก่และถึงวัยหมดน้ำยางแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย และเนื่องจากลักษณะของการเป็นไม้ที่เป็นรอยได้ง่าย ทำให้โรงเลื่อยไม้ยางพาราโดยส่วนใหญ่มักจะตั้งอยู่ในพื้นที่ของสวนยางพาราโดยตรง หรืออยู่ในละแวกใกล้เคียง โดยดูข้อมูลตามภาพที่ 3 แสดงห่วงโซ่อุปทานสำหรับไม้ยางพาราในประเทศไทยโดยรวม

ในส่วนไม้ยางพาราแปรรูป นิยมนำมาใช้สำหรับการผลิตเครื่องเรือนตกแต่งบ้าน และส่งไปยังโรงงานแปรรูปอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง หรือในกรุงเทพมหานคร โดยใช้การขนส่งทางบกเป็นหลัก นอกจากนี้ก็มีการส่งออกผ่านด่านต่างๆ ในพื้นที่ภาคใต้ด้วย

ทั้งนี้อาจจะมีการนำไม้ยางพาราที่ได้จากโรงงานแปรรูปรายย่อยๆ มาปนเข้ากับผลิตภัณฑ์ไม้ในลักษณะอื่นๆ (อาทิ แผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง (MDF)) ซึ่งก็จะเป็นข้อจำกัด หรือปัญหาอุปสรรคสำหรับการดำเนินการตรวจสอบติดตามปริมาณไม้จากภายนอก โดยที่มิได้มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการแปรรูป และส่วนผสมต่างๆ ตลอดจนข้อมูลด้านอื่นๆ อยู่เลย

อึ้ง สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) (www.rubber.co.th) มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะปลูก และปริมาณไม้ยางพาราในภาพรวม

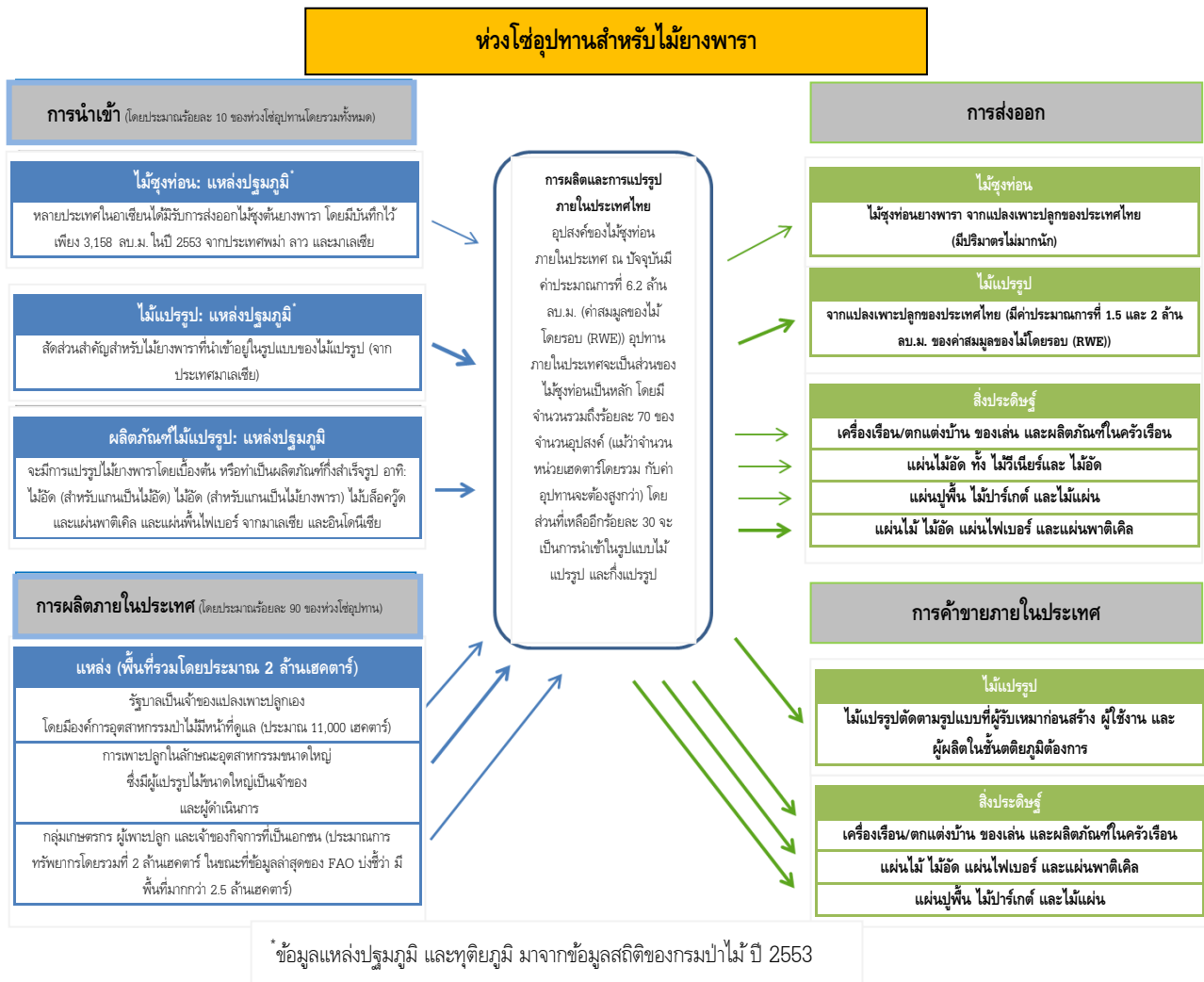
การวิเคราะห์จากรายงานในปี 2550 เกี่ยวกับลักษณะการใช้ประโยชน์ไม้ยางพาราในกลุ่มผู้ใช้ปลายทาง (มองก์ (Monge) ปี 2550) ซึ่งให้ข้อมูลตัวเลขว่า มีการใช้ไม้ยางพาราสำหรับการทำเชื้อเพลิง/ถ่านไม้ร้อยละ 35 ซึ่งเท่ากับสัดส่วนที่ใช้สำหรับการผลิตเครื่องเรือน และเครื่องตกแต่งบ้าน ในขณะที่ส่วนของการก่อสร้างก็ใช้ไม้ยางพาราในปริมาณไม่มากนัก นอกจากนั้นก็นำไปใช้ “ล้งบรรจุสินค้า” โดยทั่วไป ทั้งนี้มีการรายงานข้อมูลอัตราการแปลงสภาพไม้ยางพาราจากไม้ท่อนเป็นไปไม้แปรรูป เพียงร้อยละ 30 ถึง 40 เท่านั้น

ส่วนการตัดโค่นไม้ยางพาราในส่วนที่เป็นแปลงเพาะปลูกของเกษตรกรทั่วไป ก็จะสามารถตัดโค่นได้เลย หากพบว่า มีลักษณะที่เหมาะสมกับการนำไม้มาใช้ประโยชน์ได้แล้ว ซึ่งรายได้จากการค้าไม้ยางพารา เพื่อนำไปใช้เป็นไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ก็จะช่วยให้เกษตรกรมีทุนสำหรับการเพาะปลูกไม้ยางพาราชุดใหม่ได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นก็ไม่พบพบปัญหาใดๆ ที่ให้อำนาจรัฐบาลในการควบคุมการตัดไม้ยางพารา ตลอดจนการขนส่งไปยังโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา ซึ่งทำให้ไม่มีการควบคุมของภาครัฐในกิจกรรมเหล่านี้แต่อย่างใด

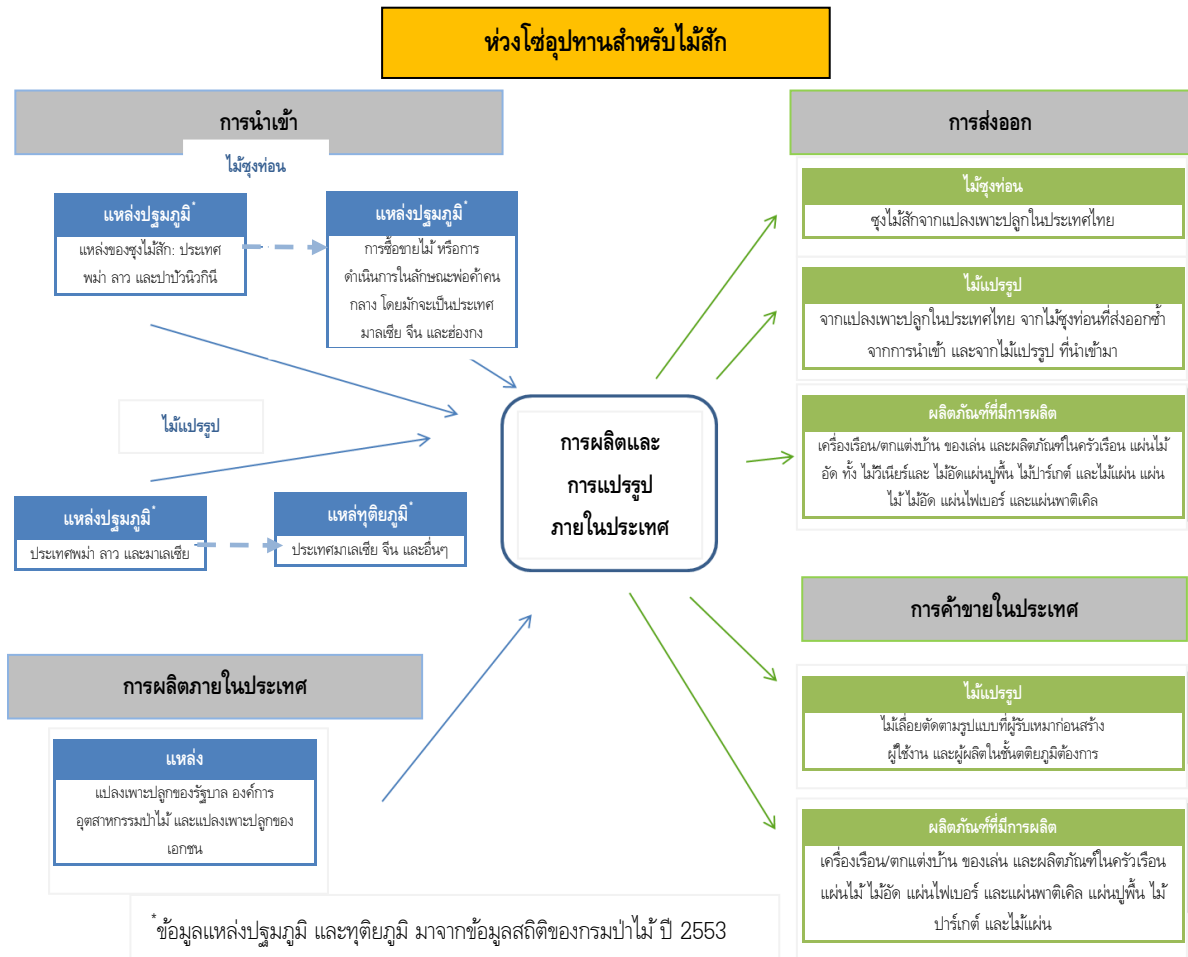
5.2.4 การเพาะปลูกไม้อื่นๆ

สวนป่าโดยส่วนใหญ่ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) จะเน้นการปลูกไม้สักซึ่งมีมูลค่าสูงในทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็จะมีปลูกพันธุ์ไม้อื่นๆ รวมทั้งไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัสปะปนบ้าง โดยในส่วนสวนป่าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ดูแลนั้น ได้รับใบรับรองจากสภาพิทักษ์ป่าไม้ (FSC) และมีผลผลิตไม้สักประมาณ 80,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ต่อปี ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ที่มี ทั้งนี้จำนวนผู้ใช้ไม้สักในประเทศไทย แสดงไว้ในภาพที่ 4 ช่วงโซ่อุปทานสำหรับไม้สักในประเทศไทย

ภาพที่ 3: ห่วงโซ่อุปทานสำหรับไม้ยางพาราในประเทศไทย

ภาพที่ 4: ห่วงโซ่อุปทานสำหรับไม้สักในประเทศไทย

5.3 อุตสาหกรรมป่าไม้ของประเทศไทย

กรมป่าไม้มีหน้าที่ในการออกใบอนุญาตการประกอบการของโรงงานแปรรูป และ/หรือจำหน่ายไม้โดยเป็นการขออนุญาตรายปี ซึ่งในปี 2553 มีข้อมูลโรงงานแปรรูปไม้ที่ได้รับการบันทึกถึงการขออนุญาตใบอนุญาตไว้ในลักษณะ “ร้านค้า” จำนวน 10,394 แห่ง (โดยครอบคลุมทั้งไม้แปรรูป หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้โดยรวม) ซึ่งในจำนวนนี้มีโรงงานแปรรูปไม้เพียงแค่ 1,000 กว่าแห่งเท่านั้น ที่ขึ้นทะเบียนเป็น “โรงงานแปรรูปไม้โดยใช้กำลังคนเป็นหลัก” มากกว่าการใช้เครื่องจักรกล ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนทั้งหมด ส่วนโรงงานแปรรูปที่เหลือแบ่งเป็น โรงเลื่อย (จำนวน 828 แห่ง) โรงงานไม้ที่ทำงานโดยเครื่องจักรกล (จำนวน 5,492 แห่ง) และโรงงานเยื่อและแผ่นกระดาษ (จำนวน 3 แห่ง)

โรงเลื่อยไม้โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ (ร้อยละ 41) และรองลงมาอยู่ที่ ภาคกลาง (ร้อยละ 24) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 12) ตามลำดับ

ส่วนโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง (ร้อยละ 38) และรองลงมาอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 20) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 13) ตามลำดับ

5.3.1 ชินไม้สับ และกระดาษเยื่อไม้

สวนป่าอุตสาหกรรมของประเทศไทยถือเป็นแหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ รองลงมาก็เป็นไม้กระถิน (Acacia) และไม้ไผ่ ทั้งนี้ในส่วนของโรงงานแปรรูปกระดาษก็มักจะใช้วัตถุดิบจากกระดาษรีไซเคิลหรือกากของเสียจากกระดาษ ตลอดจนแผ่นไม้ลูกฟูก และแผ่นไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ ตลอดจนกากของเสียจากกระดาษ และเยื่อ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยื่อเส้นใยยาว) ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้รายย่อยๆ อาจจะนำเส้นใยไม้มาจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างวัตถุดิบที่นำมาป้อนในกระบวนการผลิตซึ่งมาจากไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศ กับผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตปลายทางมีความเป็นไปได้ที่มันจะสำคัญใดๆ นอกจากนั้นยังพบว่า มีอุตสาหกรรมกระดาษทั้งหมดอยู่ 44 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 6 แห่ง ที่เป็นอุตสาหกรรมผสมผสานระหว่างเยื่อและกระดาษ และโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ทั้งนี้มีข้อมูลยืนยันอย่างชัดเจนว่า มีอุตสาหกรรมกระดาษส่วนหนึ่งที่ใช้วัตถุดิบในการผลิตที่ได้มาจากกากของเสียจากกระดาษ และ/หรือกากของเสียจากกระดาษและเยื่อที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ มากกว่าจากไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศ

กรมป่าไม้ทำหน้าที่ในการติดตามวัตถุดิบซึ่งนำมาใช้ป้อนอุตสาหกรรมที่เป็นผลผลิตจากไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศ แต่สำหรับไม้ยูคาลิปตัสแล้ว ถือเป็นพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้น ทำให้ในการขนส่งไม้ แผ่นไม้ หรือท่อนไม้ยูคาลิปตัสโดยทั่วไปไม่ต้องขอใบเบิกทางจากกรมป่าไม้แต่อย่างใด

ในปี 2551 ประเทศไทยนำเข้าเยื่อไม้ปริมาณ 0.37 ล้านตัน ในขณะที่สามารถผลิตเยื่อไม้ในประเทศได้ 1.1 ล้านตัน แต่กลับมีเยื่อกระดาษ 1.3 ล้านตันที่นำมาใช้ภายในประเทศ และอีก 0.19 ล้านตันส่งออกไปยังประเทศต่างๆ¹⁰ ข้อมูลตัวเลขที่แสดงในปี 2553 ก็มีลักษณะคล้ายๆ กัน โดยแสดงข้อมูลว่า ประเทศไทยนำเข้าเยื่อและกากของเสียจากกระดาษจำนวน 1.6 ล้านตัน ในขณะที่ส่งออกเยื่อและกากของเสียจากกระดาษจำนวน 0.16 ล้านตัน

นอกจากนั้นในปี 2553 ประเทศไทยก็นำเข้าไม้ตามที่เป็นที่กวีโนรหัสตามระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) 4401 (ซึ่งหมายถึงไม้ที่นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง โดยครอบคลุมถึง แผ่นไม้ และขี้เลื่อย) จำนวน 208,000 ตัน ในขณะที่นำเข้าไม้ในกลุ่มเดียวกันนี้ จำนวน 2.26 ล้านตัน

นอกจากนั้นในส่วนของการผลิตภัณฑ์กระดาษ ข้อมูลในปี 2553 ระบุว่า ประเทศไทยนำเข้ากระดาษ และแผ่นกระดาษแข็ง (Paperboard) จำนวนมากกว่า 1.0 ล้านตัน ในขณะที่ส่งออกผลิตภัณฑ์เดียวกันนี้จำนวน 1.16 ล้านตัน นอกจากนี้ก็มีกำลังการผลิตกระดาษในปี 2551 อยู่ที่ 4.2 ล้านตัน

และในปี 2553 อุตสาหกรรมผู้ผลิตกระดาษรายใหญ่ที่สุด (เอสซีจี (SCG)) ก็ผลิตกระดาษ และแผ่นกระดาษแข็ง (Paperboard) ได้ถึง 3,191,000 ตัน ในขณะที่อุตสาหกรรมผู้ผลิตกระดาษรายใหญ่เป็นอันดับที่สอง (ดับเบิ้ลเอ) ผลิตกระดาษได้ 510,000 ตัน และผลิตเยื่อตามความต้องการของตลาดได้ 75,000 ตัน¹¹ โดยหากเทียบเคียงกำลังการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวของอุตสาหกรรมทั้งสองแห่ง ก็พบว่าหากจะใช้ไม้ที่มีได้มีกระบวนการปลูก หรือการผลิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green Wood) ซึ่งจะมาจากการปลูกไม้ยูคาลิปตัสก็จะต้องใช้ปริมาณไม้มากถึง 12 ล้านตัน แต่ทว่า ก็มีการนำทั้งเยื่อกระดาษที่นำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ และเยื่อกระดาษนำเข้ามาใช้ในสายการผลิตบ้าง แต่ก็มีปริมาณไม่มากนัก โดยยังไม่มีกระบวนการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการนำกระดาษที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้มาใช้ในการผลิตแต่อย่างใด

¹⁰ ข้อมูลตัวเลขการผลิตจากสมาคมอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษแห่งประเทศไทย (TPPIA) ปี 2542; ข้อมูลเกี่ยวกับการค้าสำหรับปี 2553 จากศุลกากร

¹¹ ข้อมูลจากองค์การเยื่อและกระดาษนานาชาติ (Pulp and Paper International), เดือนกันยายน 2554

โดยบริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด (Siam Forestry) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจสวนป่าภายในประเทศไทย โดยผลิตไม้สำหรับการผลิตกระดาษในอุตสาหกรรมแปรรูปกระดาษของเอสซีจี และได้รับใบรับรองจากสภาพิทักษ์ป่าไม้ (FSC) ในพื้นที่สวนป่าไม้ยูคาลิปตัส พื้นที่ 6,400 เฮกตาร์

5.3.2 อุตสาหกรรมเกี่ยวกับแผ่นไม้อัด

ข้อมูลปี 2554 รายงานว่า ในประเทศไทยมีอุตสาหกรรมการผลิตไม้อัด (Board) อยู่ 24 สายการผลิต โดยเป็นการดำเนินการของบริษัทผู้ผลิตจำนวน 17 แห่ง¹² ซึ่งมีกำลังการผลิตอยู่ที่ 3.36 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งผลิตภัณฑ์แผ่นไม้อัดเหล่านี้ครอบคลุมถึง แผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง (MDF) แผ่นไม้อัดแข็ง (Hardboard) แผ่นพาดิเคิล (Particleboard) และแผ่นไฟเบอร์ (Fibreboard)

ซึ่งอุตสาหกรรมเกี่ยวกับแผ่นไม้อัดจะใช้วัตถุดิบจากไม้ยางพาราเป็นหลัก ในขณะที่หากเป็นสายการผลิตแผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง (MDF) บางส่วนก็จะใช้ไม้ยูคาลิปตัส และไม้ที่ได้จากการผสมไม้หลายประเภทเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ไม่มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณ และลักษณะการใช้งานโดยเฉพาะในส่วนของโรงงานแปรรูปไม้แต่อย่างใด ในขณะที่บางครั้งก็มีกากของเสียที่ได้จากการการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้มาใช้ หรือแม้แต่ในโรงงานแปรรูปบางแห่งก็นำกากของเสียเหล่านี้ไปใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า

5.3.3 ไม้แปรรูป

ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการนำเข้าไม้แปรรูปเข้ามายังประเทศไทย จะแตกต่างกันไปตามแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยจากการสำรวจข้อมูลภาพรวมที่นำเสนอไว้ในเว็บไซต์ของกรมศุลกากร ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในรหัสตามระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) 59 ที่อยู่ในกลุ่มรหัสตามระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4407 ที่นำเข้ามายังประเทศไทยในปี 2553 มีจำนวน 72,708,873 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ในขณะที่สถิติข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้ของกรมป่าไม้ ในปี 2553 ระบุว่า 1,323,796 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)

¹² กลุ่มนานาชาติเกี่ยวข้องกับไม้ (Wood Based Panels International) ปี 2554 www.wbpionline.com

ในขณะที่ชุดข้อมูลที่บ้านทีกไไว้ในเดือนมิถุนายน 2553 ระบุว่า มีการนำเข้าไม้แปรรูปจากประเทศมาเลเซียในรหัสตามระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) 4407.2600.090 อยู่ที่ 68,837,125 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ซึ่งหากนำค่าที่ผิดพลาดนี้มาลบออกจากค่าที่มีอยู่ โดยมีได้นำมาแทนที่กันแต่อย่างใด ก็จะทำให้ข้อมูลสถิติตามที่กรมศุลกากรบันทึกไว้ลดลงเหลือเพียง 3,859,297 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) โดยรวม ในขณะที่ตามบันทึกข้อมูลพบว่า ในเดือนกุมภาพันธ์ 2553 มีข้อมูลการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในรหัสตามระบบพิกัดอัตราอากร (HS Code) 4407.9900.090 จำนวนค่อนข้างสูง โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศมาเลเซีย ในปริมาณ 600,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ซึ่งถือว่ามียอดสูงกว่าการค้า “ปกติ” โดยเฉลี่ยในแต่ละเดือน ถึง 10 เท่า ทั้งนี้สามารถระบุได้ว่า ตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นข้อผิดพลาด หรือเป็นเพียงเหตุการณ์การขยายปริมาณแบบไม่ปกติ แต่ก็ถือว่าเป็นตัวเลขที่ได้จากการบันทึกอย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้เข้าใจได้โดยทั่วไปว่า ข้อมูลอย่างเป็นทางการของการไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งเข้ามาในและออกนอกประเทศไทยมักจะมีข้อผิดพลาดของตัวเลขซึ่งก็กลายเป็นปัญหาและข้อท้าทายสำคัญๆ ด้วย

ในรายงานฉบับนี้ได้นำข้อมูลตัวเลขการนำเข้าไม้แปรรูป จำนวน 3.3 ล้านลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) มาใช้ แต่ยังมีได้นำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า มีความน่าเชื่อถือในการนำมาใช้มากน้อยเพียงใด ส่วนข้อมูลตัวเลขการส่งออกไม้แปรรูป ในปี 2553 มีจำนวน 2.8 ล้านลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) สำหรับประเทศคู่ค้าหลักๆ ที่ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มายังประเทศไทยก็คือ มาเลเซีย และลาว ในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์ และแคนาดาเป็นคู่ค้าที่ส่งออกผลิตภัณฑ์ไม้เนื้ออ่อนมายังประเทศไทย นอกจากนี้ก็ยังมียุโรปและสหรัฐอเมริกา และประเทศพม่าด้วย

ในส่วนของการส่งออกไม้แปรรูปจากประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไม้ยางพาราไปยังประเทศจีน ในขณะที่อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ก็จะใช้ไม้นำเข้าที่เป็นเศษไม้ และไม้ยางพาราแปรรูปที่มีได้ส่งออกเป็นวัตถุดิบในการผลิต

5.3.4 เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน

นับตั้งแต่ปี 2551-2553 อุตสาหกรรมเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านของประเทศไทยสำหรับการส่งออก มีมูลค่าคิดราวๆ 17-18 พันล้านบาทต่อปี (ประมาณร้อยละ 0.25 ของมูลค่าการส่งออกโดยรวมของประเทศไทย) โดยยอดการจำหน่ายในปี 2554 อาจจะลดต่ำลง เหลือเพียง 16 พันล้านบาท ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยที่เกิดขึ้น โดยตลาดหลักสำหรับเครื่องเรือน และเครื่องตกแต่งบ้านของประเทศไทย จะอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป 9 ประเทศ ก็ติดอันดับตลาดยอดนิยมสำหรับเครื่องเรือน และเครื่องตกแต่งบ้านของประเทศไทยใน 20 อันดับต้นๆ ทั้งนี้จาก

การสำรวจข้อมูลโดยรวมทั้งหมด ยังไม่พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับปริมาณไม้ที่นำมาใช้ในตลาดดังกล่าว อีกทั้งในบรรดาข้อมูลการค้าทั้งหมดก็จะมีหน่วยการตรวจนับเป็นจำนวนชิ้นของเครื่องเรือน และเครื่อง ตกแต่งบ้าน โดยมีได้มากถึงปริมาณของไม้ที่นำมาใช้ในการผลิตเครื่องเรือน และเครื่องตกแต่งบ้านนั้นๆ แต่ อย่างไรก็ดี

ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่า มีโรงงานประมาณ 300 แห่ง ที่มีการผลิตเกี่ยวข้องกับการส่งออกเครื่องเรือน และ เครื่องตกแต่งบ้านจากประเทศไทยไปยังประเทศต่างๆ

6. การค้าระหว่างประเทศ

ระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) ได้จำแนกข้อมูลเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้และแสดงไว้ในข้อมูลของศุลกากร โดยข้อมูลที่ปรากฏจะแสดงลักษณะต่างๆ ในเชิงปริมาณ ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปริมาตร/น้ำหนัก มูลค่า แหล่งในการนำเข้า และจุดหมายปลายทางสำหรับการส่งออก ตลอดจนแนวโน้มในช่วงเวลาต่างๆ โดยจะนำข้อมูลแยกย่อยในส่วนต่างๆ เหล่านี้มาใช้พิจารณาระดับของรายละเอียดที่แตกต่างกันตามรหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) เป็นค่าชุดตัวเลขตั้งแต่ 2, 4, 8 และ 11 ฐาน ในขณะที่ข้อมูลดิบซึ่งหมายถึงปริมาตร/น้ำหนัก จะแสดงไว้ในรายละเอียดของรหัสที่เป็นค่าชุดตัวเลข 11 ฐานเท่านั้น โดยจะต้องเป็นการนำข้อมูลตามรหัสที่เป็นค่าชุดตัวเลขตั้งแต่ 2, 4 และ 8 ฐานของระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) มาคิดรวมกัน ดูรายละเอียดได้ในเอกสารภาคผนวกที่ 1 การนำรหัสระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) มาใช้ในรายงานฉบับนี้

ซึ่งในส่วนของการทรวางพาดิษย์ก็ได้มีข้อมูลในลักษณะคล้ายคลึงกับที่แสดงไว้ในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) แต่ระบบการกำหนดรหัสที่แตกต่างกันมาใช้ ซึ่งในส่วนท้ายของรายงานฉบับนี้ได้นำเสนอลักษณะของตารางที่แสดงกลไกเปรียบเทียบระบบการกำหนดรหัสทั้งสองประเภทไว้

6.1 การค้าในขนาดใหญ่

ในส่วนของการยอตรวมการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยซึ่งครอบคลุมทั้งผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนเครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้ ผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนเนื้อเยื่อ และกระดาษ ในปี 2554 มีมูลค่าโดยรวม 165 พันล้านบาท หรือประมาณ 5.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดยกว่าครึ่งหนึ่งของมูลค่านี้เป็นมูลค่าจากผลิตภัณฑ์กระดาษ ในขณะที่มูลค่าของผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้มีมูลค่าน้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าดังกล่าว โดยได้แสดงรายละเอียดของข้อมูลการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า และส่งออกเป็นมูลค่าตลอดช่วง 4 ปีที่ผ่านมา พร้อมกับแสดงมาตรการสำหรับแนวโน้มและความสำคัญหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าของประเทศคู่ค้ากับประเทศไทย

สหภาพยุโรปถือเป็นคู่ค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้กับประเทศไทยในปริมาณไม่มากนัก ตามที่พิจารณาจากมูลค่าคิดเป็นร้อยละของการนำเข้าและส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความแตกต่างไปตามประเภทของผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยผลิตภัณฑ์หลักๆ ที่นำเข้ามาจากสหภาพยุโรปก็คือกระดาษ ในขณะที่ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกไปยังยุโรปเช่นกัน ซึ่งข้อมูลแสดงว่า สหภาพยุโรปเป็นผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์กระดาษมายังประเทศไทย คิดมูลค่ากว่าร้อยละ 20 ของมูลค่าการนำเข้ากระดาษทั้งหมดมายังประเทศไทย (ข้อมูลปี 2553) ในขณะที่สหภาพยุโรปนำเข้า

ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้ที่ส่งออกจากประเทศคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้ ที่ส่งออกจากประเทศไทยทั้งหมด

ในปี 2553 มีการรายงานว่า ประเทศคู่ค้าต่างๆ ดังต่อไปนี้ เป็นแหล่ง หรือจุดหมายปลายทางในการนำเข้า หรือส่งออกไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ซึ่งมีมูลค่าราวๆ 1 พันล้านบาท โดยจะแสดงข้อมูล ดังกล่าวไว้ในรหัสในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) เป็นค่าชุดตัวเลข 4 หลัก

6.1.1 การนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ มายังประเทศไทย

ตารางที่ 2: ไม้ท่อน (รหัสในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4403)

ประเทศแหล่งที่มา	ปริมาณ (ลบ.ม.)	มูลค่า (บาท)
พม่า	98,153 (30%)	1.3 พันล้าน (66% จากทั้งหมด)
รวมทั้งสิ้น (23 ประเทศ)	325,043 (100%)	2.0 พันล้าน (100%)

รหัสในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4403.1090.000 นำเสนอในหน่วยของกิโลกรัม (กก.) ในขณะที่การ จำแนกในลักษณะอื่นๆ ที่แสดงรหัส 4403 ขึ้นต้นเช่นกัน จะนำเสนอในหน่วยของลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) โดยในที่นี้ใช้อัตราการเทียบค่าในอัตรา 1,100 กิโลกรัม เท่ากับ 1 ลูกบาศก์เมตร ทั้งนี้ได้นำตัวเลขการนำเข้า ในเดือนสิงหาคม 2553 ซึ่งเป็นการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศดงโกมาคิดรวมแต่อย่างใด

ตารางที่ 3: ไม้เลื้อย (แปรรูป) (รหัสในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4407)

ประเทศแหล่งที่มา	ปริมาณ (ลบ.ม.)	มูลค่า (บาท)
มาเลเซีย	1,500,878 (45%)*	6.3 พันล้าน (61%)
ลาว	671,633 (20%)	1.4 พันล้าน (13%)
รวมทั้งสิ้น (52 ประเทศ)	3,310,819 (100%)	10.4 พันล้าน (100%)

* การแก้ไขข้อมูลของศุลกากร เนื่องจากมีความผิดปกติในส่วนของ 4407.2600 เดือนมิถุนายน 2553

ตารางที่ 4: ไม้อัด (Plywood) (รหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 4412)

ประเทศแหล่งที่มา	ปริมาตร (ลบ.ม.)	มูลค่า (บาท)
จีน	2,890,347 (89%) *	1.8 พันล้าน (60%)
รวมทั้งสิ้น (39 ประเทศ)	3,238,101 (100%)*	3.0 พันล้าน (100%)

*ข้อมูลสถิติในส่วนของไม้อัด (Plywood) ที่นำเสนอในบางส่วนนำเสนอเป็นหน่วยเป็นกิโลกรัม (กก.) (ตามรหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 4412.9400 และ 4412.9900) และในบางส่วนนำเสนอเป็นลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) (ตามรหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร 4412.1000, 4412.3100, 4412.3200 และ 4412.3900) ทั้งนี้ ใช้วิธีการเทียบค่าที่ 680 กิโลกรัม/ลบ.ม.

6.1.2 การส่งออกไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ไปจากประเทศไทย

ตารางที่ 5: ไม้สำหรับเชื้อเพลิง - แผ่นไม้ยูคาลิปตัสชั้นปฐมภูมิ (รหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 4401)

ประเทศปลายทาง	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
จีน	851,454 (38%)	2.8 พันล้าน (44%)
ญี่ปุ่น	833,681 (37%)	2.1 พันล้าน (33%)
ไต้หวัน	473,775 (21%)	1.4 พันล้าน (22%)
รวมทั้งสิ้น (6 ประเทศ)	2,258,080 (100%)	6.4 พันล้าน (100%)

ตารางที่ 6: ไม้แปรรูป (รหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 4407)

ประเทศปลายทาง	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
จีน	2,059,320 (74%)	15.8 พันล้าน (92%)
มาเลเซีย	644,905 (23%)	0.95 พันล้าน (6%)
รวมทั้งสิ้น (13 ประเทศ)	2,782,546 (100%)	17.1 พันล้าน (100%)

ร้อยละ 94 ของปริมาณการส่งออกโดยรวม คือ ไม้ยางพารา แต่มีมูลค่าเพียงร้อยละ 1 ของมูลค่าไม้สัก ซึ่งปริมาณไม้แปรรูปที่ส่งออกจากประเทศไทยไปยังประเทศจีน และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ในปี 2553 มีปริมาณโดยรวม 2 2,064,709 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)

ตารางที่ 7: แผ่นพาดิเคิล (รหัสในระบบพิกัดอัตราอากร (HS) 4410)

ประเทศปลายทาง	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
มาเลเซีย	340,680 (28%)	2.5 พันล้าน (29%)
เกาหลี	347,850 (29%)	2.4 พันล้าน (28%)
จีน	142,997 (12%)	1.1 พันล้าน (13%)
รวมทั้งสิ้น (60 ประเทศ)	1,209,547 (100%)	8.7 พันล้าน (100%)

ตารางที่ 8: เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้ โดยเปรียบเทียบตัวเลขข้างต้นที่ใช้รหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) ที่มีตัวเลข 4 ตำแหน่ง โดยข้อมูลตัวเลขด้านล่างเป็นการรวมรหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) ที่มีตัวเลข 6 ตำแหน่ง 5 ชุด (ดูรายละเอียดต่างๆ ได้ในตารางที่แนบในเอกสารภาคผนวก)

ประเทศปลายทาง	มูลค่า (บาท)
สหรัฐอเมริกา	6.6 พันล้าน (37%)
ญี่ปุ่น	4.4 พันล้าน (25%)
อังกฤษ	1.0 พันล้าน (6%)
ประเทศอื่นๆ ในสหภาพยุโรป (26)	2.2 พันล้าน (13%)
รวมทั้งสิ้น (50 ประเทศ)	17.5 พันล้าน (100%)

6.1.3 มูลค่าตามหน่วย

ในส่วนของผู้ผลิตที่ไม่มีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายอย่างมีนัยสำคัญ โดยแสดงเป็นมูลค่าหน่วย (อาทิ ราคาต่อลูกบาศก์เมตร หรือต่อกิโลกรัม) โดยมีรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3 ที่แสดงมูลค่าโดยเฉลี่ยในส่วนประเภท หรือจำพวกของผู้ผลิตหลักๆ ที่ส่งออกจากประเทศไทยในปี 2553 โดยอ้างอิงตามมูลค่าตามเงื่อนไขการคำนวณที่จุดส่งมอบสินค้าบนยานพาหนะต่างๆ ที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตั้งแต่หน้าโรงงานของตนไปจนถึงจุดจอดพาหนะนำส่งสินค้าต้นทาง ซึ่งจะครอบคลุมค่าใช้จ่าย ค่าขนส่งจากโรงงานไปจนถึงจุดจอดยานพาหนะ และค่าเดินพิธีการศุลกากร และค่าดำเนินการในการเพื่อนำสินค้าขึ้นยานพาหนะนั้นๆ ณ ต้นทาง (FOB) ตามที่กรมศุลกากรได้จัดทำบันทึกเอาไว้

6.2 แนวโน้มของรูปแบบการค้า

การค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยมีพลวัต และมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งในการวิเคราะห์ตามรายงานฉบับนี้ก็นำไปใช้ข้อมูลในปี 2553 เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาที่เกิดขึ้นจากมหาอุทกภัยในปี 2554 ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานที่ล่าช้าในบางส่วน แต่ท้ายที่สุด ก็มีการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดของปี 2554 ซึ่งก็มีข้อมูลที่ชัดเจนในหลายๆ ด้านเกี่ยวกับการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในปี 2554 หลังจากที่เปรียบเทียบกับช่วงปีต่างๆ ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปยังประเทศจีนซึ่งมีการเติบโตพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยอ้างอิงตามบันทึกการค้าในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 44 แสดงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 36 จากมูลค่าเงินบาท ซึ่งสัดส่วนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ส่วนใหญ่ที่ขยายเพิ่มขึ้นมาจากการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป ทั้งนี้ก็มีไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในบางส่วนที่แสดงไว้ในรหัสในระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS) 44 ที่แสดงการลดลงของปริมาณการส่งออกไปยังประเทศจีนในช่วงเวลาเดียวกันด้วย

6.3 การวิเคราะห์เชิงภูมิศาสตร์ลักษณะของจุดนำเข้า-ส่งออกในประเทศไทย

เนื่องจากในระหว่างที่ทำการศึกษา ยังไม่พบข้อมูลของกรมศุลกากรที่จำแนกไว้ตามฐานลักษณะของจุดนำเข้าแต่อย่างใด กรมศุลกากรไทย มีจุดนำเข้าตามแนวชายแดนประเทศไทยประมาณ 50 จุด (นอกจากจุดนำเข้าที่อยู่ในท่าเรือกรุงเทพ และท่าอากาศยานต่างๆ) ซึ่งในส่วนของการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้หลักๆ ก็จะมีการดำเนินการในบางจุดเท่านั้น โดยได้แสดงรายละเอียดของจุดนำเข้าและส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยตามข้อมูลของกรมศุลกากรไว้ในภาคผนวกที่ 13

ส่วนระบบด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ก็มีการจัดทำกลไกเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ตามที่ดินที่กั้นเอาไว้ภายในประเทศ กับข้อมูลที่ดินที่กั้นไว้โดยกรมศุลกากร

ทั้งนี้ได้มีการจัดทำเปรียบเทียบข้อมูลชุดแรกตามบันทึกข้อมูลในปี 2553 โดยเป็นข้อมูลจากด่านป่าไม้ของท่าเทียบเรือกรุงเทพมหานคร (คลองเตย) ซึ่งมีบันทึกในปี 2553 แสดงปริมาณไม้ซุงไว้ที่ 69,296 ลบ.ม. และไม้แปรรูป 297,981 ลบ.ม. โดยท่าเทียบเรือกรุงเทพมหานคร (คลองเตย) จัดเป็นท่าเทียบเรือที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุด ในส่วนของด่านชายแดนภาคใต้ (สุไหง-โกลอก) ก็มีบันทึกแสดงปริมาณไม้แปรรูปไว้ที่ 241,370 ลบ.ม. แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับไม้ซุงแต่อย่างใด ซึ่งในทางทฤษฎีแล้ว ลักษณะการบันทึกข้อมูลเหล่านี้ค่อนข้างน้อยจะต้องแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออก และนำเข้าเอาไว้ ซึ่งก็จะมีปริมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับที่ตั้งของด่านป่าไม้บนท้องถนนในแต่ละแห่งด้วย

ส่วนการเปรียบเทียบในชุดที่สอง เป็นการดำเนินการหลังจากที่มีการชักถามกรมป่าไม้ถึงค่าประมาณการของปริมาณการค้าไม้ซุง และไม้แปรรูปที่นำเข้ามาจากประเทศลาว และประเทศพม่า

ตารางที่ 9: ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้
แสดงปริมาณของท่อนซุง และไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศลาว ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา

ปี	ประเภท	จำนวน (ชิ้น)	ปริมาตร (ลบ.ม.)
2552	ไม้ซุงท่อน	-	-
	ไม้แปรรูป	1,858,090	111,539
2553	ไม้ซุงท่อน	9,409	1,018
	ไม้แปรรูป	33,690,611	199,942
2554	ไม้ซุงท่อน	4,953	581
	ไม้แปรรูป	33,983,988	5,848,226 *

ต่อ
า

รางที่ 10: ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้
แสดงปริมาณของท่อนซุง และไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศพม่า ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา

ปี	ประเภท	จำนวน (ชิ้น)	ปริมาตร (ลบ.ม.)
2552	ไม้ซุงท่อน	29,811	45,061
	ไม้แปรรูป	9,347,515	1,509,980 *
2553	ไม้ซุงท่อน	104,587	52,441
	ไม้แปรรูป	151,491,122 *	45,706
2554	ไม้ซุงท่อน	35,624	66,299
	ไม้แปรรูป	10,001,067	12,425

แหล่งข้อมูล : กรมป่าไม้ เดือนกุมภาพันธ์ 2555

*: รายการข้อมูลเหล่านี้จำเป็นต้องมีการอธิบายขยายความ และการตรวจสอบติดตามเพิ่มเติม เนื่องจากมีปริมาณที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างข้อมูลของด่านตรวจศุลกากร กับด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้

6.4 การเปรียบเทียบและผสานข้อมูล

ลักษณะของการเปรียบเทียบข้อมูลจากด้านป่าไม้ของกรมป่าไม้กับปริมาณไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตามที่บ้านทึก การนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่กรมศุลกากรได้จัดทำไว้ แสดงค่าความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่า มีการป้อนข้อมูลปริมาณบางรายการในข้อมูลของศุลกากรที่ดำเนินการผิดพลาด เนื่องจากมีการกำหนดให้ค่าสิ่งหนึ่งครั้งกลายเป็นสองครั้ง (ลักษณะการคาดการณ์เกินกว่าความเป็นจริงโดยทั่วไป) ซึ่งทำให้ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของศุลกากร (หากมีการดำเนินการในระบบอิเล็กทรอนิกส์) อาจจะต้องอธิบายถึงความเป็นไปได้ของความผิดพลาดเหล่านี้โดยกำหนดทั้งระดับและขอบเขตที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ก็ยังไม่มีความชัดเจนมากพอที่จะกำหนดว่า ลักษณะของข้อมูลประเภทใดที่น่าเชื่อถือได้ ตามการชี้วัดในเชิงปริมาณของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้า และเคลื่อนย้ายภายในประเทศไทย

ในขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และการไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยที่มีอยู่นั้นแสดงผลในลักษณะหน่วยแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะการไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในห่วงโซ่อุปทาน และมูลค่าที่เพิ่มเติมมากขึ้น โดยแสดงเป็นลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) กิโลกรัม (กก.) และหน่วย นอกจากนี้ในส่วน of ผลิตภัณฑ์ปลายทาง อาทิ แผ่นลูกฟูก และผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านอาจมีส่วนประกอบบางส่วนที่ทำจากไม้ ซึ่งหากมีมาตรการในการรวบรวมผลิตภัณฑ์ปลายทางไว้ด้วยก็จะทำให้ได้ข้อมูลตัวชี้วัดปริมาณไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำมาใช้ในการผลิตที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

7. การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน

7.1 ภาพรวมของห่วงโซ่อุปทาน

ห่วงโซ่อุปทานไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทยมีลักษณะที่สลับซับซ้อน และมีเนื้อหารายละเอียดมากมาย ทั้งนี้หลังจากที่มีการประกาศห้ามทำไม้ ตั้งแต่ปี 2532 การทำไม้ในพื้นที่ป่าไม้ทางธรรมชาติจึงเป็นกิจกรรมต้องห้ามในประเทศไทย ในขณะที่ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ก็จะมาจากแหล่งไม้ภายในประเทศ ซึ่งไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากพันธุ์ไม้ในบางประเภท อาทิ ไม้สัก (Teak) และไม้ยาง (Dipterocarp) ซึ่งมักจะมาจากพื้นที่ป่าธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีประเด็นที่เกี่ยวกับการกำหนดเอกลักษณ์ของแหล่งกำเนิด ตลอดจนความสามารถในการติดตามแหล่งที่มาที่ไปของไม้ผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านั้นๆ อยู่ด้วย

อุปทานไม้ภายในประเทศโดยหลักๆ จะได้มาจากพันธุ์ไม้ที่ปลูกในสวนป่า ซึ่งก็เป็นพันธุ์ไม้ที่ให้เนื้อไม้ อาทิ ไม้สัก และไม้ยูคาลิปตัส ในอีกส่วนหนึ่งก็จะเป็นเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิตข้างเคียงหรือผลพลอยได้จากกระบวนการทางการเกษตร อาทิ ไม้มะม่วง และไม้ทุเรียน ซึ่งเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต หรือผลพลอยได้จากการทำการเกษตรในปริมาณที่มากที่สุด ก็คือ ไม้ยางพารา ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดต่างๆ ไว้ข้างต้นแล้ว

และนอกจากไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศแล้ว ประเทศไทยยังนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จำนวนมากจากนานาประเทศ ทั้งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทวีปแอฟริกา สหภาพยุโรป ตลอดจนทวีปอเมริกาเหนือและใต้ ซึ่งลักษณะและประเภทของไม้จะแตกต่างกันออกไป โดยในนี้รวมถึง ไม้เนื้ออ่อน (Softwood) ซึ่งนำเข้าจากประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศในทวีปอเมริกาใต้ ในขณะที่พันธุ์ไม้ที่มีคุณภาพสูงก็จะนำเข้ามาจากทวีปแอฟริกา และแปซิฟิก ในส่วนของไม้ยางพารา และไม้สัก ก็จะนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย อนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาในส่วนของห่วงโซ่อุปทานของไม้ที่นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง (Fuelwood) และถ่านไม้ (Charcoal) ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่มีความสำคัญเช่นกัน

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปแล้ว ห่วงโซ่อุปทานของประเทศไทยจึงประกอบไปด้วย พันธุ์ไม้ต่างๆ มากมาย ที่มาจากแหล่งกำเนิดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่แตกต่างกัน ตามที่มีผู้ประกอบการ ผู้แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มากมายตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และจุดหมายปลายทางต่างๆ

ในส่วนของห่วงโซ่อุปทานหลักๆ ของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำเสนอในลักษณะทางกายภาพเป็นแผนภูมิการไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ข้างล่างนี้ และได้นำเสนอแผนภูมิการไหลเวียนนี้ในส่วนต่อขยาย ไว้ในภาคผนวกที่ 14 (รูปแบบของห่วงโซ่อุปทานในลักษณะทั่วไป) ด้วย

ทั้งนี้ เพื่อการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของประเทศไทยอย่างละเอียด จึงขอจำแนกลักษณะการไหลเวียนของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานออกตามประเภทพันธุ์ไม้ โดยแบ่งได้ 4 ลักษณะหลักๆ คือ

●	ไม้สัก - ครอบคลุมถึงแหล่งกำเนิด และห่วงโซ่อุปทานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับไม้สัก ทั้งสำหรับเนื้อไม้ สักที่นำเข้า และที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ
●	ไม้ยางพารา - โดยการผลิตหลักๆ มาจากภายในประเทศไทย แต่ก็มีมีการนำเข้าไม้ยางพาราปริมาณ มากเช่นกันจากประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
●	ไม้ยูคาลิปตัส (Eucalyptus) / อคาเซีย (Acacia) - โดยหากอยู่ในลักษณะท่อนไม้เกือบทั้งหมด จะ ผลิตได้ภายในประเทศ แต่ชิ้นไม้สับและเยื่อไม้ที่ได้มาจากไม้ยูคาลิปตัส (Eucalyptus) / อคาเซีย (Acacia)
●	เนื้อไม้ที่มีมูลค่าสูง - โดยครอบคลุมลักษณะพันธุ์ไม้ที่แตกต่างหลากหลาย และนำเข้ามาในรูปแบบ ต่างๆ ทั้งแบบไม้ท่อนซุง ไม้เศษท่อน และไม้แปรรูป ตลอดจนแผ่นไม้ (Vaneer) และไม้อัด (Plywood)

การวิเคราะห์ด้านล่างนี้แสดงให้เห็นคุณลักษณะหลักๆ ของห่วงโซ่อุปทานแต่ละลักษณะ ตลอดจนการ วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานจากมุมมองที่จะประกันความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ที่นำเข้า และเคลื่อนย้ายอยู่ ในห่วงโซ่อุปทาน

สรุปลักษณะของอุปทานไม้ในประเทศไทย

IMPORTS

LOGS AND SAWN TIMBER

HIGH VALUE SPECIES
Principally Dipterocarps and dense or highly coloured species of legume family or traditional European and N. American species such as Oak, Beech, Cherry and Ash.
Also a range of conifer species

TEAK
Wood enters as logs or as sawn timber.
Discrepancies in volumes and values make detailed analysis and reconciliation difficult.

RUBBERWOOD
Export of rubberwood logs now banned from a number Asian countries. Only 3158m3 of logs imported in 2010. Mostly imported as sawn timber or pre-processed in some form

OTHER TYPES OF WOOD AND WOOD PRODUCT

VENEERS & PLYWOOD
Imported plywood with core plys of rubber and other woods
Thailand imports face veneers of high value species
Domestic rubber used for core ply

FLOORING & CONSTRUCTION
A range of species imported for flooring as sawn timber or panels from within the region and selected locations outside

FURNITURE
A range of furniture and part-finished furniture parts

FIBREBOARD, CHIPBOARD, MDF

BLOCKBOARD
Imports of blockboard exceed exports by 3 times as imported board is used to manufacture other products.

WOOD CHIP AND WOOD FIBRE

PULP & PAPER

OTHER
Products not identified

FUELWOOD AND CHARCOAL
No record of origin or destination

DOMESTIC SUPPLIES

Government owned plantations
Forest Industry Organization

Industrial-scale plantations
Plantations owned and run by large scale processors on leased land

Plantations and smallholdings owned by farmers and individuals

PRIMARY SOURCES

Malaysia
Myanmar
Laos
USA, Canada
Conifers from Canada, New Zealand and South America

Myanmar
Laos
Malaysia
China

Malaysia
Myanmar

Malaysia
Laos
USA
South America
European Union

Malaysia
Laos
Myanmar
Various African countries
Papua New Guinea
South America

Malaysia
China
Vietnam

Malaysia
Laos
Other

Malaysia
Laos
Other

CANADA/USA
AUSTRALIA/NEW ZEALAND

CANADA
USA

Sources not attributable

No record of source but probably Myanmar, Laos etc

TEAK

RUBBER

EUCALYPTUS

SECONDARY SOURCES

Malaysia
China
Hongkong
Other country
Timber or chain of custody is often routed through a second country or entrepot and true origin or source is obscured

THAILAND'S PROCESSING AND MANUFACTURING SECTOR

Imported logs of high quality produce veneers for facing plywood, particle board, wood panels and MDF.

Logs are also sawn, and together with imported sawn wood the high value species are used for furniture, doors, windows and construction, flooring and manufactured products

Sawn timber for general purpose construction are commonly from Malaysia - MLH, Kempas, Keruing etc
Higher value woods - such as teak, yellow balau, merantis etc are used for doors, framing, flooring etc

Teak used for high value end use. Imported teak is usually larger and of higher quality than domestic-grown plantation teak and so used for high-value products and products involving solid wood construction such as furniture, flooring strips and parquet blocks.

Teak logs are also veneered and teak veneers used to face plywood, chipboard, particle boards, MDF and blockboard.

Sawn rubberwood imported to supplement domestic supplies and meet specific or high-specification end use. Not usually used for core veneers veneers in plywoods which come from domestic sources

Veneers of different quality are imported: principally veneers for facing of plywood and particle boards and veneers for core ply. Though much core ply derives from domestically supplied rubber wood.
Generally face veneers are from high quality timbers such as: teak, cherry, mahogany, rosewood etc
Ready made plywoods are imported - with or without face veneers. Face veneers are often added in Thailand to plywood with rubberwood cores. Plywood which requires core veneers that are not rubberwood - for specialized marine ply for instance - are also imported

Although Thailand manufactures and exports flooring and construction timbers, including manufactured products such as doors, windows and timbers, it also imports semi-processed woods for finishing in Thailand

Like flooring and construction timbers Thailand manufactures and exports substantial quantities of wooden furniture and furniture containing wood. But not all of this is wholly manufactured in Thailand and wooden furniture is also imported together with part-finished furniture parts.
The value of imported furniture has slowly increased and in 2009 and 2010 was of the order of US\$50 million

Although a major producer of particle boards based on domestically produced wood, Thailand imports small but significant quantities of fibreboards. Particle board manufacturers use principally rubberwood as the core substrate. MDF factories use mainly rubberwood, though 2 factories are recorded as using eucalyptus.
Hardboard factories use eucalyptus.
Blockboard and similar products used by joiners for manufacture of large dimension furniture, kitchen ware, bedroom furniture etc
Some blockboard and joinery boards are also exported, but the volume of the wood exported is only about 35% of the volume of imported

Wood chips and fibre are principally products exported from Thailand. But Thailand does import small volume of wood chips for the particle board manufacturers.
Chips exported are principally eucalyptus

The bulk of pulp and paper is imported from Canada and the USA and supplies the domestically located pulp mills

Product and sources not identified but quantities are significant. In 2010 over 179,000 tonnes were imported and 68,000 tonnes exported

Not part of manufacturing process but is a small but important component of the wood supply chain. In 2010 fuelwood imports amounted to over 6000 tonnes with over 260 tonnes exported. Charcoal was even bigger with a recorded 86,000 tonnes imported and 13,000 tonnes exported

OUTPUTS AND EXPORTS

ROUND LOGS

Round logs of rubberwood from Thailand's plantations
Very small volumes

SAWN TIMBER

Sawn timber from Thailand's plantations - estimated to be between 1.5 - 2 million m3 RWE

VENEERS AND PLYWOOD

SHUTTERING AND CONSTRUCTIONAL PLYWOOD

FLOORING STRIPS, PARQUET AND BLANKS

ARCHITECTURAL FURNITURE

Doors, windows, paneling, skirtings, mouldings

PANELS, MDF AND PARTICLE BOARD

BLOCKBOARDS AND OTHER JOINERY BOARDS

MANUFACTURED PRODUCTS

Solid wood furniture
Manufactured and composite furniture
Garden and external furniture
Beddings, mouldings
Curtain rails and poles
Kitchen items
Toys

7.2 คำจำกัดความของความถูกต้องตามกฎหมาย

คำว่า ความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality) ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติที่สอดคล้อง หรือเป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติ ซึ่งเป็นบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการที่มีความเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรม หรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ

การตรวจสอบลักษณะความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ และยืนยันการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หลักๆ ใน 3 ด้าน คือ

●	แหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่มาของไม้ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่จะทำให้ระบุ หรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality) ของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
●	ไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มีลักษณะ หรือสภาพที่สามารถกำหนดจำแนก และยืนยันได้ตามลักษณะ หรือสภาพตามที่กล่าวอ้างไว้หรือไม่
●	กระบวนการผลิต และการขนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ดำเนินการเป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ดังนั้นในการตรวจหา หรือกำหนดลักษณะความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน จะขึ้นอยู่กับกรณีเอกสาร หรือหลักฐานทางกายภาพที่แสดงได้อย่างชัดเจน ในส่วนของ

●	เอกสารการพิสูจน์แหล่งกำเนิด (หรือลักษณะ และแหล่งที่ถือครองก่อนหน้านี้)
●	เอกสารการพิสูจน์ผลิตภัณฑ์-โดยมีลักษณะการพิสูจน์ที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และเป็นอิสระ เพื่อแสดงว่าไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มีลักษณะ หรือสภาพที่สามารถกำหนดจำแนก และยืนยันได้ตามลักษณะ หรือสภาพตามที่กล่าวอ้าง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ ปริมาณ และคุณภาพของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ
●	การพิสูจน์ลักษณะความชอบหรือถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้-ที่แสดงให้เห็นถึงการผลิต และการขนย้ายไม้ที่เป็นไปตามขั้นตอนวิธีตามที่กำหนด

7.3 การตรวจพิสูจน์และหลักฐาน

ลักษณะการพิสูจน์ที่เป็นผลลัพธ์จากเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆ ในจำนวนมากพอ โดยจะมีประเภทของหลักฐานที่ใช้อยู่ใน 4 ลักษณะหลักๆ ซึ่งผู้ตรวจสอบ และให้การรับรองจะใช้แหล่งหลักฐานทั้ง 4 แห่งนี้เป็นฐานในการอ้างอิง และจะเป็นแหล่งหลักในการตรวจสอบลักษณะความชอบหรือถูกต้องตามกฎหมายของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนแหล่งกำเนิด

7.3.1 การจัดการด้านเอกสาร

หลักฐานทางเอกสารโดยทั่วไป ประกอบด้วย สำเนาเอกสาร และแบบฟอร์มทั้งที่เป็นแบบพิมพ์ (Hard Copy) และที่เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Soft Copy) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดของไม้ การปลูก และการผลิต การขนส่ง-ลำเลียง และการแปรรูป

หลักฐานทางเอกสารถือเป็นวิธีการหลักในการติดตามตรวจสอบ ที่จะช่วยสร้างหลักประกันว่ามีระบบการควบคุม ดูแลการผลิต และการขนส่งลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน โดยสิ่งเหล่านี้รวมถึง หนังสือการมอบอำนาจ อากาสเตมป์ และตราประทับ ลายมือชื่อผู้อนุมัติ หรือมอบอำนาจ ตลอดจนการอนุญาต ข้อจำกัด ตีฉัต และจำนวนที่ได้รับอนุญาต (โคเวต้า)

หลักฐานทางเอกสารประกอบด้วย ใบแจ้งราคาสินค้า/ใบส่งของ (Invoice) คำสั่งซื้อ (Purchase Order) คำสั่งขาย (Sale Order) รายการสินค้า (Manifest) บัญชีรายการส่งสินค้า (Packing List) บันทึกใบนำส่ง (Delivery Notes) รายการสินค้าคงเหลือในโกดังสินค้า (Warehouse Inventory) และการจดบันทึกสินค้าคงเหลือ (Stocktake) และอื่นๆ

7.3.2 การวิเคราะห์ และการผสมข้อมูล

การวิเคราะห์และผสมข้อมูลถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อแหล่งของข้อมูลหลักฐานต่างๆ โดยจะมีการใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา พิจารณาร่วมกับกระบวนการแปรรูป และห่วงโซ่อุปทาน มาใช้เปรียบเทียบเป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะไม้คงคลังที่เหลืออยู่จริง หรือแหล่งกำเนิด และการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยเป็นทั้งการสำรวจสินค้าคงเหลือ รายการสินค้าคงเหลือในโกดังสินค้า ข้อมูลการเพาะปลูก ทั้งที่มีการบันทึกเอาไว้ และที่อยู่ในตราสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ในส่วนของประสิทธิภาพของหลักฐานประเภทนี้ ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะการกรอก หรือจัดเก็บข้อมูล และความน่าเชื่อถือ ซึ่งหากมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การเปรียบเทียบ และการผสมชุดข้อมูลจาก

จุดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งก็เป็นแนวทางในการตรวจสอบความถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในรูปแบบหนึ่ง

7.3.3 การตรวจพิสูจน์ และการตรวจสอบทางกายภาพ

การตรวจพิสูจน์ และการตรวจสอบทางกายภาพ ถือเป็นวิธีการในการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ดำเนินการทั่วไป แต่วิธีการดังกล่าวเป็นมีค่าใช้จ่ายสูง ใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก และต้องการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่หลากหลาย ในขณะที่ก็ถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ซึ่งจะให้ตรวจพบหลักฐาน “ที่ดี น่าเชื่อถือ” และด้วยเหตุที่การตรวจพิสูจน์ และการตรวจสอบทางกายภาพมีข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้ไม่ค่อยนิยมนำมาใช้บ่อยนักเหมือนกับที่ในอดีต แต่ในหลายๆ กรณีก็จะถือว่าเป็นวิธีการในการรับรองไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่น่าเชื่อถือมาก หรือทำให้ให้ข้อมูล และการจัดทำเอกสารต่างๆ มีความถูกต้อง ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่การติดตามตรวจสอบไม้ซุงท่อนทั้งในการขนส่ง เคลื่อนย้าย หรือการนำไม้ออกจากป่า ก็เพื่อเป็นการประกันว่า ไม้ซุงทั้งหมดถูกต้องตามกฎหมาย และมีการตีตราประทับของกรมป่าไม้ ซึ่งถือเป็นลักษณะโดยทั่วไปที่ใช้ปฏิบัติงานการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้โดยรูปแบบของการติดตามตรวจสอบเช่นนี้ก็มีลักษณะที่เป็นทางเลือก หรือรูปแบบสำรองที่สามารถนำมาใช้ในการติดตามตรวจสอบ โดยการใส่รหัสแท่ง หรือบาร์โค้ด (Barcode) ติดประทับกับเนื้อไม้ ซึ่งต่อไปก็อาจจะนำมาใช้แทนการตีตราประทับของกรมป่าไม้ แต่ทั้งนี้การนำรหัสแท่ง หรือบาร์โค้ด (Barcode) มาใช้งานก็ยังจำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบ และตรวจรายละเอียดอยู่ดี

7.3.4 การตรวจสอบโดยการสอบถาม

โดยลักษณะของการติดตามตรวจสอบแบบทั่วไป ก็มีการนำเทคนิคอื่นๆ มาใช้ประกอบ ทั้งการรวบรวมหลักฐานจากการพูดคุย การประชุม และการสอบสวนซึ่งก็เป็นแนวทางในการติดตามตรวจสอบลักษณะประโยชน์ของหลักฐานข้อมูล ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาถึงลักษณะความถูกต้องของแหล่งกำเนิดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งก็จะใช้ควบคู่กับแบบฟอร์มการเก็บรวบรวมหลักฐานอื่นๆ ด้วย

7.4 พื้นฐานของการติดตามผ่านห่วงโซ่อุปทาน

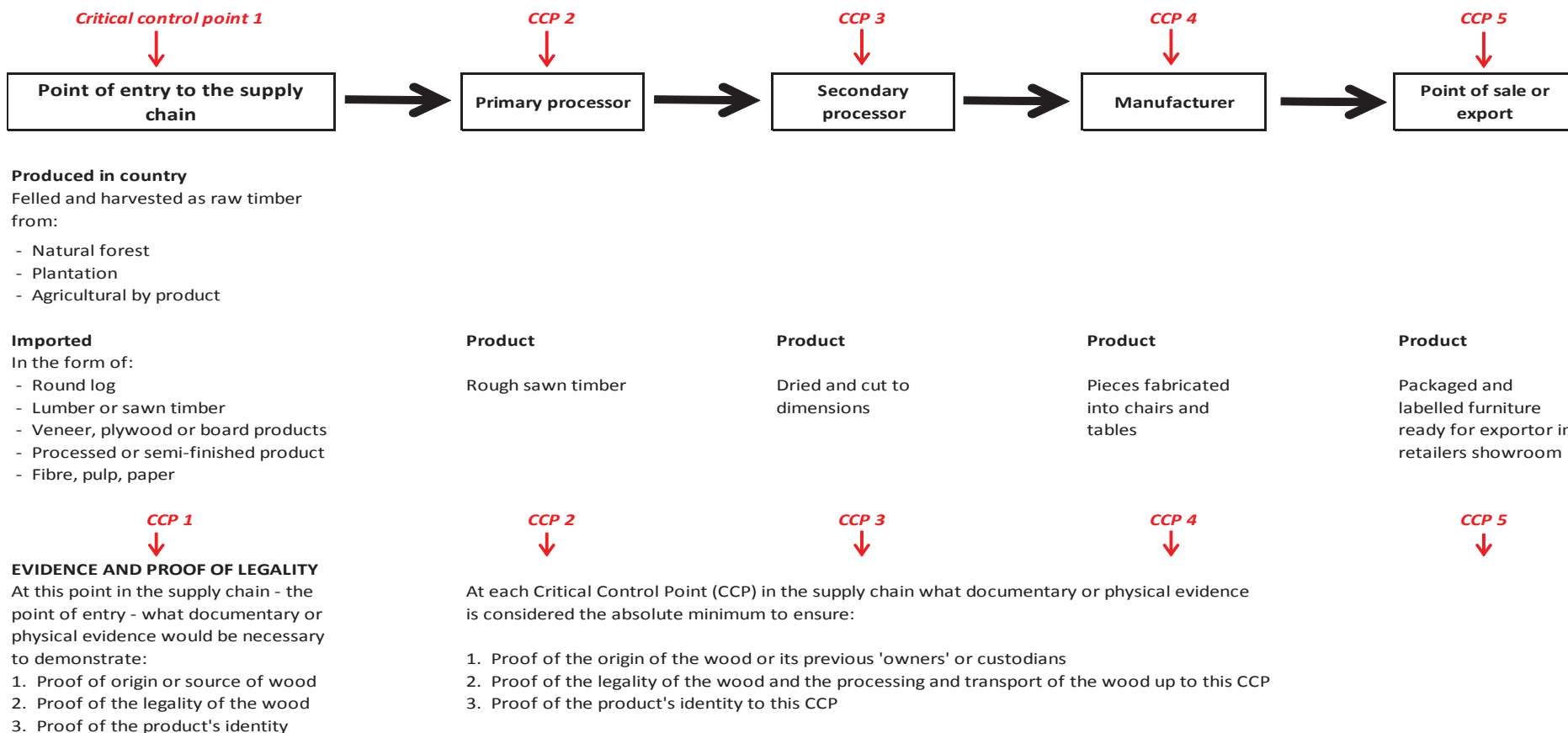
หลักการพื้นฐานและระบบในการติดตาม ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานต่างๆ ตลอดจนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับระบบห่วงโซ่ของการควบคุม (Chain of Custody: CoC) ที่ดีเหมาะสม นั้นเป็นที่

รู้จักกันเป็นอย่างดี โดยบริษัทการค้าส่วนมากจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ในการควบคุมตามห่วงโซ่อุปทานเพื่อให้มีประสิทธิภาพที่สูงที่สุด ในขณะที่พยายามลดต้นทุนให้ต่ำที่สุดด้วย โดยบริษัทเหล่านี้จะรับผิดชอบต่อข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ตลอดจนแนวทาง/รูปแบบการใช้ประโยชน์ในข้อมูลดังกล่าว ซึ่งหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไปมักจะไม่นิยม หรือไม่คุ้นเคยกับการนำเทคนิคต่างๆ เหล่านี้มาปรับใช้ แต่ทว่าในส่วนนี้กำลังปรับเปลี่ยนมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างของห่วงโซ่อุปทาน และลักษณะห่วงโซ่ในการควบคุมแบบอย่างง่าย (ในส่วนของเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ผลิตจากไม้เนื้อแข็ง) ตามที่แสดงไว้ข้างล่างนี้ แสดงองค์ประกอบหลักๆ ของห่วงโซ่อุปทาน โดยเน้นให้เห็นถึงข้อกำหนดหลักๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จำเป็นต้องกำหนดเพื่อรับรองความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในระบบ โดยในจุดหลักๆ ของห่วงโซ่อุปทานในแต่ละส่วน จะพิจารณาทั้งจุดที่มีการเคลื่อนย้าย ถ่ายอินไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ การเปลี่ยนแปลงทำเลที่ตั้ง หรือการถือครองกรรมสิทธิ์ ซึ่งก็ถือเป็นจุดในการควบคุม (ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกว่า จุดควบคุมที่มีความสำคัญ (Critical Control Point: CCP))

ตัวอย่างของห่วงโซ่อุปทาน และลักษณะห่วงโซ่ในการควบคุมอย่างง่าย (ในส่วนของเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้านที่ผลิตจากไม้เนื้อแข็ง)

NOTE 1 It is assumed that each critical control point represents a change of location OR change of 'ownership' of the timber or product.

© ลิขสิทธิ์ของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติบาล และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia),
(ร่าง)รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่มาที่ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตลอดจนการควบคุมในประเทศไทย ฉบับวันที่ กรกฎาคม 2555
การดำเนินการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสหภาพยุโรป และรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ และเยอรมนี
www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia and www.euflegt.efi.int

โดยลักษณะคำถามเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่างดังกล่าวคือ ในจุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) แต่ละแห่ง จำเป็นต้องเก็บรวบรวมหลักฐานใดบ้าง เพื่อเป็นการรับรองว่า ผู้ติดตามตรวจสอบ หรือผู้สอบทาน จะสามารถพิสูจน์ และรับรองความชอบหรือถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในจุดดังกล่าวได้

ในจุดใดๆ ก็ตามซึ่งมีความเป็นไปได้ (โดยย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน) ที่ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากแหล่งกำเนิดต่างๆ จะผสมปนเปกัน ก็จะต้องพยายามเก็บรวบรวมเอกสารหลักฐานที่พิสูจน์ถึงแหล่งที่มาเอกลักษณ์ และความชอบหรือถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ไปยังจุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) นั้นๆ โดยเฉพาะ

7.5 ประเด็นของความถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานในประเทศไทย

ภายในห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยมีหลายๆ ประเด็นที่เกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนความสามารถในการติดตามที่มาที่ไปของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะไปตามพันธุ์ไม้ หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งในส่วนนี้จะนำเสนอไว้ในส่วนที่ 7.6 และ 7.9 ต่อไป

ทั้งนี้ ยังมีปัญหา และประเด็นต่างๆ ซึ่งอาจจะพบได้ในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานโดยทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

7.5.1 การตรวจพิสูจน์ที่มา หรือจุดเริ่มต้น

โดยที่มิต้องคำนึงว่า แหล่งที่มาของไม้นั้นอยู่ภายใน หรือนอกประเทศไทย มีหลักการพื้นฐานใน 3 ด้านที่จะใช้ในการตรวจสอบลักษณะความถูกต้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด หรือที่มาของไม้

ในกรณีไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทยก็จะใช้เอกสารใบรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin: CoO) ซึ่งออกให้โดยหน่วยงานในประเทศซึ่งส่งออกไม้นั้นๆมายังประเทศไทย เอกสารฉบับนี้จะแสดงความเกี่ยวข้องกับการผลิตไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ต้นทางที่ลำเลียง หรือขนย้ายมาจาก แต่มีได้ยืนยันถึงแหล่งกำเนิดของไม้นั้นๆ เป็นการเฉพาะ เอกสารใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) จะไม่ระบุหรือมีข้อความอ้างอิงถึงลักษณะของห่วงโซ่ควบคุมที่เกิดขึ้นในอดีต โดยที่ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ อาจจะผ่านการส่งต่อกันมาเป็นทอดๆ จากสถานที่ต่างๆ กัน ก่อนที่จะมาถึงประเทศที่ส่งออกไม้นั้น และได้รับการตรวจสอบลงตราสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) แล้วส่งออกมายังประเทศไทย

ทั้งนี้ ใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) อาจจะเป็นเพียงเอกสารฉบับเดียวที่จะเชื่อมโยงไปยังแหล่งกำเนิดของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ส่วนเอกสารใบเบิกทาง หรือการนำส่งจะเป็นลักษณะของเอกสารที่แสดงความเชื่อมโยงกัน อาทิ ใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading) บัญชีรายการสินค้าทางเรือ (Ship's Manifest) และหลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงการขนส่ง ลำเลียงไม้นั้นๆ ทั้งนี้เอกสารต่างๆ เหล่านี้มิได้ระบุถึงแหล่งกำเนิดของไม้ แต่อย่างใด มีเพียงแต่รายละเอียดของผู้จัดหา หรือผู้ผลิตไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ

ทั้งนี้ สำหรับกรณีไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทยนั้น ไม่มีการบังคับให้ต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) แต่อย่างใด โดยจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการปฏิบัติของประเทศต้นทางนั้นๆ เป็นหลัก ดังนั้นทำให้การขนส่งลำเลียงไม้ ส่วนมากจะไม่มีการสำแดงรายละเอียดของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) แต่อย่างใด ซึ่งในลักษณะดังกล่าวทำให้หลักฐานทางเอกสารที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดเท่าที่มีอยู่ ก็คือ เอกสารการขนส่งลำเลียง และอากรแสตมป์ ต่างๆ หรือรอยประทับซึ่งสำแดงไว้กับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ

ทั้งนี้พบว่า มีลักษณะของข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) บ่อยครั้ง เนื่องจากอาจจะมาจากหลักฐานเกี่ยวกับความถูกต้องของไม้ ดังนั้นจึงต้องตระหนักถึงจุดอ่อนหรือลักษณะข้อจำกัดของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ในด้านนี้ โดยหากใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) มิได้ระบุ หรือกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เฉพาะที่เป็นแหล่งกำเนิดของไม้นั้นๆ ก็ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่า ไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มีแหล่งกำเนิดที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้ว่าใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) จะแสดงรายละเอียดความถูกต้องตามกฎหมายในการขนส่งลำเลียงต่างๆ ก็ตาม ดังนั้นโดยลักษณะของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) จึงมิสามารถแสดงจุดกำเนิดที่แท้จริงทั้งหมดเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ได้ ตัวอย่างเช่น การระบุแหล่งกำเนิดอีกอย่างหนึ่ง ในขณะที่ไม้นั้นๆ อาจจะมาจากแหล่งผลิตไม้เถื่อน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการเป็นไม้เถื่อนอย่างชัดเจน

ในส่วนของไม้ที่มีจุดกำเนิดในประเทศไทยก็มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการขาดหลักฐานเอกสารที่ใช้ในการพิสูจน์ที่มาเช่นกัน เนื่องจากในการซื้อขายไม้จากผู้ผลิตไม้ทั่วไปภายในประเทศ มิจำเป็นต้องแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) และในกรณีที่มีการร้องขอให้สำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ก็สามารถแจ้งความประสงค์ให้กรมป่าไม้ออกเอกสารสำแดงแหล่งกำเนิดไม้นั้นๆ ได้ ซึ่งเอกสารใบรับรองดังกล่าวถือเป็นรูปแบบหนึ่งของหลักฐานที่สามารถยอมรับได้ หากมีการระบุหลักฐานที่สามารถใช้ในการตรวจหาแหล่งที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ได้ อาทิ ไม้ที่ได้จากสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) นอกจากนั้นในปัจจุบันนี้ ใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) มิได้ถือเป็นเอกสาร หรือวิธีการที่จะสร้างความเชื่อมั่น หรือรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ ได้

ในส่วนของไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัสที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศไทย สถานการณ์ก็ยังไม่แน่นอนในเรื่องดังกล่าว โดยหากเป็นไม้ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากสวนป่าไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัสก็ไม่จำเป็นต้องแสดงเอกสารใบเบิกทางในการขนส่ง ลำเลียง ในขณะที่การจดทะเบียนการทำสวนป่าก็ได้มีข้อกำหนดให้ต้องบันทึกลักษณะของข้อมูลพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปริมาณของไม้ที่ได้มาจากสวนป่าภายในประเทศไทยแต่อย่างใด ดังนั้นจึงมีสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการเปรียบเทียบ หรือการผสานข้อมูลเพื่อตรวจหาแหล่งกำเนิดของไม้ยางพารา หรือไม้ยูคาลิปตัสที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของไม้ที่อยู่ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด และปริมาณของไม้ยางพาราที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานก็ตาม ทั้งนี้โดยลักษณะของไม้ยางพาราและไม้ยูคาลิปตัสที่ผลิตได้ภายในประเทศ ประเทศไทยเองอาจจะเชื่อมั่น หรือให้การรับรองเกี่ยวกับความถูกต้องของไม้เหล่านั้นได้ แต่สถานการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยกลับไม่มีระบบที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้อย่างสม่ำเสมอแต่อย่างใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ หรือความสามารถของรัฐ ในส่วนที่จะสร้างความเชื่อมั่นในส่วนของการถูกต้องทางกฎหมาย

ในส่วนของการไม่แน่นอนเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสำหรับไม้ที่ผลิตภายในประเทศ และความน่าเชื่อถือของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ที่ออกให้โดยประเทศผู้ส่งออก ซึ่งก็หมายความว่า ประเทศไทยยังมีได้มีกระบวนการที่เชื่อถือได้ หรือมีการปฏิบัติอย่างจริงจังในด้านการสำแดงแหล่งกำเนิดของไม้ซึ่งอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไม้นำเข้า หรือไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส

7.5.2 ข้อมูลพื้นฐาน

เช่นเดียวกับที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว ศักยภาพและความสามารถในการติดตามห่วงโซ่อุปทานของไม้ นั้นจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และการผสานข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากไม้ที่ส่งผ่านห่วงโซ่อุปทาน

ทั้งนี้ในปัจจุบัน ต่างก็ยอมรับกันว่ากระบวนการจัดเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์เช่นนี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุกระบบ ที่จะใช้ในการติดตามลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน

โดยระบบดังกล่าวจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในห่วงโซ่อุปทานเป็นระยะๆ ในจุดต่างๆ อาทิ ในจุดที่มีการแปรรูป หรือแปรรูปไม้ หรือการเปลี่ยนแปลงการถือครองเป็นเจ้าของไม้ ซึ่งจุดต่างๆ ในลักษณะนี้ เรียกว่า **จุดควบคุม (Control Point)** หรือ **จุดควบคุมที่มีความสำคัญ (Critical Control Point: CCP)**

แล้วจึงนำข้อมูลนี้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมจากจุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) ก่อนหน้านั้น หรืออาจจะใช้เป็นข้อมูลในการติดตาม (Baseline Data) ซึ่งจะเก็บรวบรวมตั้งแต่จุดเริ่มต้นของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งถือว่าเป็นจุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) จุดแรก ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อพบว่ามี ความลึกลับหรือความแตกต่างที่สามารถอธิบายหรือไม่เหตุผลใดๆ ในส่วนของข้อมูลที่ได้มาจาก 2 ทิศทาง ก็จะพยายามค้นหาข้อผิดพลาด หรือปัญหาข้อจำกัด โดยใช้การตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ มาก ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการหาสาเหตุว่า เกิดอะไรขึ้นกับไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านั้นๆ ดังนั้นการเปรียบเทียบ และผสาน ข้อมูลร่วมกันจึงเป็นลักษณะการดำเนินการตรวจสอบสภาพปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในห่วงโซ่อุปทาน และสามารถเชื่อมโยงไปถึงลักษณะของความถูกต้องตามกฎหมายได้นั่นเอง

ตัวอย่างเช่น การตรวจสอบพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณไม้ระหว่างจุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) 2 จุด ในลักษณะที่มีปริมาณไม้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่า มีการนำไม้ที่มีได้ระบุแหล่งกำเนิด หรือมิได้มี การบันทึกไว้สารบบเข้ามาในห่วงโซ่อุปทาน แล้วนำมาผสมปนเปเข้ากับปริมาณไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานนั้นๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบ และยืนยันว่าไม้ที่เพิ่มเข้ามานั้นมิใช่ “ไม้เถื่อน” หรือมีความถูกต้องตามกฎหมาย แต่ อาจมีที่มาจากแหล่งผลิต หรือแหล่งกำเนิดอื่นๆ ก็จำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติม ในขณะที่ หากมีการนำข้อมูลมาผสานเปรียบเทียบกันก็จะทำให้เกิดลักษณะความชัดเจนของหลักฐานเกี่ยวกับ สถานการณ์การไหลเวียนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งอาจจะต้องมีการตรวจสอบเพิ่มเติม เพื่อเป็นการยืนยัน ลักษณะความถูกต้องตามกฎหมายของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านั้นๆ

ในส่วนของการพัฒนาประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนโปรแกรมสำเร็จรูปที่นำมาใช้ในการ ตรวจสอบให้มากยิ่งขึ้น ก็จะทำให้การเปรียบเทียบข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เป็น วิธีการสร้างประสิทธิผลต่อหน่วยการผลิตที่คุ้มค่า หรือมีความคุ้มค่า (Cost-Efficient Mean) สำหรับการ ติดตามตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการตรวจหาปัญหา หรือความเสี่ยงที่ เกี่ยวข้องกับความถูกต้องตามกฎหมาย โดยแม้ว่าจะยังคงมีการนำระบบการตรวจสอบที่ต้องพึ่งพาเอกสาร (Paper-Based System) มาใช้ในการวิเคราะห์ และผสานข้อมูลร่วมกัน แต่วิธีการนี้ก็ต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก และมีโอกาสที่จะผิดพลาดได้มาก อันเนื่องมาจากความผิดพลาดของมนุษย์ด้วย

อนึ่ง ระบบดังกล่าวจะสามารถทำงานได้ประสบความสำเร็จ หากมีการบันทึกข้อมูลที่สำคัญๆ อย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ และมีความถูกต้องที่เก็บรวบรวมจาก จุดควบคุมที่มีความสำคัญ (CCP) แรกๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเปรียบเทียบ และการผสานข้อมูลในขั้นตอนต่อไป เช่นเดียวกันในส่วนของการผิดพลาดของข้อมูลทั้ง

การขาดหาย หรือความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลก็จะเป็นปัญหาสำคัญ และกลายเป็นจุดลดทอนลักษณะของการใช้ผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือต่อไป

ดังนั้น จึงควรนำระบบดังกล่าวนี้มาใช้ในฐานะที่เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมหลักฐานของความถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับลักษณะความแตกต่างใดๆ ที่ตรวจพบตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการสำรวจ ตรวจสอบ และหากมีความชัดเจนว่า มีการกระทำที่มีข้อบกพร่อง หรือมีถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้น ระบบดังกล่าวก็จะมีบทบาทสำคัญในการจัดหาข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งก็จะเกี่ยวข้องกับปริมาณของไม้ตามที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

และในกรณีที่ข้อมูลพื้นฐานนั้นขาดความสมบูรณ์ หรือไม่สามารเชื่อถือได้ ก็จะทำให้เกิดปัญหา และความยุ่งยากในการเปรียบเทียบ และผสานข้อมูล และทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่น และความยากลำบากในการจัดทำเอกสารรับรองความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ดังกล่าว

และหากจะนำลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ไปใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS) ก็ยังต้องมีความละเอียดรอบคอบ และความถูกต้องของการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บข้อมูลในระบบดิจิทัล หรือระบบที่ต้องพึ่งพาเอกสารต่างๆ ก็ตาม

ส่วนช่องว่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ซึ่งตรวจพบในระบบที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน อาทิ การขาดข้อมูลในส่วนสำคัญ หรือส่วนหลักๆ ของห่วงโซ่อุปทานไม้ (ในส่วนของไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส/อคาเซีย) และความอ่อนแอของระบบการออกใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ก็จำเป็นต้องมีการพิจารณา และหาแนวทางในการแก้ไข โดยอาจจะต้องกำหนดให้มีสถาบันที่ลักษณะเหมาะสม หรือมีบทบาทหน้าที่เฉพาะ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้มากพอ ที่จะเป็นหลักประกันว่า จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและข่าวสาร ตลอดจนตัวป้อนต่างๆ เพิ่มเติม

7.5.3 โครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัล (Single Window) และแบบไร้เอกสาร (Paperless)

ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยกำลังจัดทำระบบใหม่ ที่จะใช้ควบคุมการไหลเวียนของไม้ ตลอดจนการบันทึกข้อมูลต่างๆ โดยมีความพยายามจัดทำระบบที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีลักษณะการดำเนินการทั้งการคำนวณวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเก็บข้อมูลแบบดิจิทัล และการจัดระบบการมอบอำนาจ หรืออนุมัติผ่านระดับอัตโนมัติ มาใช้แทนระบบแบบพึ่งพาเอกสาร (Paper-Based System)

ในส่วนของประเทศไทยก็ได้พิจารณาเข้าร่วมโครงการการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) โดยกำลังจะลงนามในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (VPA) ซึ่งก็จะทำให้มีความเป็นไปได้

ที่จะนำระบบ หรือรูปแบบการดำเนินการในแนวใหม่ที่เป็นโครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั่วประเทศ (Single Window System) มาใช้เป็นฐานสำหรับระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS)

ทั้งนี้ จากการอภิปรายที่ผ่านมาข้างต้น โครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัล (Single Window System) ก็มิได้ออกแบบมาเพื่อการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องและจุดอ่อนเหล่านี้ได้ทั้งหมด ซึ่งหากมีการจัดทำระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS) ควบคู่ไปกับโครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัล (Single Window System) ก็จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะสำคัญๆ เพื่อเป็นการรับรอง หรือประกันว่า ลักษณะข้อมูลที่น่ามาใช้ หรือป้อนเข้าสู่ระบบจะมีความสมบูรณ์แบบ และครอบคลุมบรรดาแนวทาง หรือประเด็นต่างๆ ทั้งหมดในส่วนที่เกี่ยวกับอุปทานของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ดังนั้นการดำเนินการในส่วนของการวิเคราะห์ และการผสานข้อมูลก็จะสามารถทำได้อย่างเต็มที่ สม่าเสมอ และมีความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งนี่มิใช่เป็นคำถามหรือข้อกังขาต่อการจัดการหรือจัดทำสถิติข้อมูลที่มีความถูกต้อง แม่นยำเท่านั้น ข้อมูลและข่าวสารตามที่ดำเนินการโดยระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS) จึงจะเป็นหลักฐานที่ทำให้สามารถนำมาพิจารณาออกใบอนุญาตตามโครงการการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) โดยมีการสำแดงข้อมูลเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านั้นๆ เป็นหลักสำคัญ

7.5.4 พันธุ์ไม้นอกบัญชีหวงห้ามซึ่งเป็นไม้ที่เป็นผลพลอยได้ หรือผลผลิตข้างเคียงที่ได้จากการทำ

การเกษตร

ส่วนของการขาด หรือการพร่องของข้อมูลในระบบการบันทึก และวิเคราะห์แบบดิจิทัลก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ และทำให้ได้ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่แน่นอน ขาดความแม่นยำ และไม่เชื่อถือ

ทั้งนี้ในส่วนของห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีอยู่แล้ว ก็ได้แสดงปัญหา อุปสรรค หรือข้อติดขัด ในการจัดทำเอกสารสำแดงเกี่ยวกับลักษณะของห่วงโซ่อุปทานในส่วนที่เกี่ยวกับไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส พร้อมกับอธิบายรายละเอียดต่างๆ ไว้แล้วในข้อถัดๆ ไป ทั้งนี้ก็เป็นที่น่าทึ่งกันว่า แม่นำจะมีองค์ประกอบด้านหนึ่งด้านใดของห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่เป็นที่รู้จัก และเชื่อมั่นว่าเป็นข้อมูลที่มีความชัดเจน มีรายละเอียดสมบูรณ์แบบ มีความแม่นยำ และเชื่อถือได้ แต่เมื่อนำองค์ประกอบนั้นๆ มาผสมเข้ากับไม้ในลักษณะอื่นๆ (ซึ่งมีสามารถระบุแหล่งที่มา ปริมาณ หรือความถูกต้องทางกฎหมาย) ณ จุดใดจุดหนึ่งก็ตาม ก็ย่อมส่งผลกระทบทำให้สัดส่วนของความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือของห่วงโซ่อุปทานดังกล่าวหายไปด้วย ซึ่งหลังจากที่มีการนำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้มาจากแหล่งไม้ที่แตกต่างหลากหลายตลอดจนมีระดับของข้อมูล และความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกันมาผสมกันแล้ว ก็ยิ่งทำให้เกิดความยากลำบาก ในการจัดทำเอกสารสำแดงเกี่ยวกับการเปรียบเทียบข้อมูล หรือความถูกต้องทางกฎหมายของผลิตภัณฑ์ที่ได้

ไม้ที่มีการผสมปนเปกัน เพิ่มมากยิ่งขึ้น การดำเนินการต่างๆ จึงต้องพยายามรับรอง หรือรับประกันว่า ในองค์ประกอบทุกๆ ด้าน ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานนั้นๆ จะมีข้อมูลที่มีลักษณะเดียวกัน ตลอดจนการดำเนินการก็เป็นไปอย่างแม่นยำเช่นเดียวกันด้วย

และหากมีการปฏิบัติกับห่วงโซ่อุปทานของไม้ในจุดใดก็ผิดแผกไปจากกัน โดยกำหนดข้อมูลหรือความต้องการข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป ก็ยังสร้างความยากลำบาก และจะต้องพยายามจัดการข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ และมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

ส่วนไม้ที่ผลิตได้ในประเทศไทย โดยส่วนหนึ่งจะเป็นเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิตข้างเคียงหรือผลพลอยได้จากกิจกรรมทางการเกษตร ก็ไม่จำเป็นต้องเก็บข้อมูล ซึ่งก็ทำให้การนำไม้อย่างพารา และพันธุ์ไม้อื่นๆ เข้ามาใช้ในห่วงโซ่อุปทานไม้ไม่มากนัก โดยที่มิได้มีเอกสารสำแดงเกี่ยวกับไม้นั้นๆ แต่อย่างใด และหลังจากที่มีการนำไม้ในลักษณะนี้ไปขึ้นเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานแล้ว ก็จะสร้างความยากลำบากในการสำแดงเกี่ยวกับองค์ประกอบ หรือสัดส่วนของไม้ซึ่งแสดงที่มาอย่างชัดเจนในห่วงโซ่อุปทานนั้นๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนว่า ก็ส่งผลกระทบต่อลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายของไม้นั้นๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้หากมีการนำไม้ที่มีความถูกต้องทางกฎหมายทั้งหมดมาผสมกับไม้ที่ไม่สามารถระบุแหล่งกำเนิด และลักษณะความถูกต้องทางกฎหมาย หรือไม่มีเอกสารพิสูจน์ใดๆ เลย นั้นยังทำให้เกิดความยากลำบาก หรือเป็นไปได้ที่จะมีการสำแดงเอกสารที่บอกถึงความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ที่ผสมกันได้เลย

โดยนัยนี้ถือว่า การแสดงออกของเจตนาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการระบุแหล่งกำเนิด หรือเอกลักษณ์ขอประเภทไม้นั้นๆ ในแนวทางหนึ่งแนวทางใด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้สามารถตรวจหา และติดตามไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานนั้นๆ ได้ ทั้งนี้มีหลากหลายวิธีที่จะช่วยให้สามารถนำการปฏิบัติดังกล่าวมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า อาทิ ในส่วนของการผลิตทางการเกษตร หากจะมีการนำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ด้วย ก็ควรจะมีการกรอรายละเอียดในแบบฟอร์มการจดทะเบียนก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งในส่วนของการจดทะเบียนเช่นนี้ (ก็ควรมีเนื้อหารวม หรือครอบคลุมข้อความที่สำแดงความถูกต้องตามกฎหมายของไม้นั้นๆ ไว้ด้วย) ซึ่งจะเป็นประวัติที่ติดตามไม้นั้นๆ จนไปถึงจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้ก็ต้องกำหนดให้โรงงานไม้ทำบันทึกเกี่ยวกับไม้ดังกล่าว (พร้อมระบุหมายเลขการจดทะเบียน) เอาไว้เป็นการจำเพาะในระบบตามห่วงโซ่การควบคุมภายในของโรงงานนั้นๆ ต่อไป

ทั้งนี้ไม่ว่า จะมีการมีการนำระบบใดๆ ก็ตามมาใช้พิจารณาดำเนินการ ระบบของการกำหนดข้อยกเว้นที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ยังเป็นปัญหา อุปสรรคที่สำคัญสำหรับการติดตาม ตรวจสอบการไหลเวียนของไม้ ตลอดจนเป็นปัญหาของการรับรองความถูกต้องของไม้เช่นกัน

ดังนั้นจึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างหลักประกันว่า ระบบสามารถจัดเก็บ และบันทึกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อที่จะทำให้ระบบนั้นๆ กลายเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องทางกฎหมาย และรวบรวมหลักฐานในการพิจารณาออกใบอนุญาตให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.6 การผลิตไม้ยางพารา และการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน

จากการสำรวจพบว่า สัดส่วนของสวนป่าไม้ยางพาราที่อยู่ในวัยที่สามารถตัดไม้มาใช้ประโยชน์ได้ส่วนใหญ่แล้วอยู่ในการถือครองของผู้ประกอบการรายย่อยๆ ซึ่งทำสวนป่าอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย ในขณะที่การขนส่ง ลำเลียงไม้ยางพาราที่เป็นท่อนไปยังโรงเลื่อยจะดำเนินการทั้งโดยเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราโดยตรง หรืออาศัยพ่อค้าคนกลาง หรือโดยการที่โรงเลื่อยเข้าไปขอรับซื้อไม้ จากสวนป่ายางพาราโดยตรง ซึ่งโดยลักษณะข้อเท็จจริงทั้งจำนวนของโรงเลื่อยไม้ ตลอดจนเกษตรกรผู้ปลูกไม้ยางพารารายย่อยๆ ที่มีจำนวนมาก ก็ทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินการต่างๆ ในขณะที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงการจัดการต่างๆ อันเนื่องมาจากราคาที่ได้รับการเสนอ ปริมาณของไม้ยางพาราตามที่ต้องการ และความพร้อมของอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งในส่วนของการดำเนินการแปรรูปไม้ยางพาราจะต้องมีกระบวนการดำเนินการต่างๆ ที่ค่อนข้างรวดเร็ว เนื่องจากจะมีเชื้อราที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนสีเนื้อไม้ ซึ่งจะทำให้ไม้มีปัญหาเรื่องสี หากมีการทิ้งเนื้อไม้ให้มีความชื้นสูงเป็นระยะเวลานานๆ ดังนั้นการแปรรูปไม้ยางพาราจึงจะมีการเร่งดำเนินการเป็นไม้แปรรูป หรือแผ่นเพื่อทำเยื่อไม้อัด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วโรงงานแปรรูปดังกล่าวก็จะตั้งอยู่ใกล้ๆ กับแหล่งกำเนิดไม้ดังกล่าว และโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากนั้นก็มีบางส่วนที่กระจายมาอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศ ซึ่งจะรองรับไม้ยางพาราที่ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ ทั้งนี้พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณไม้ยางพาราแปรรูปนั้นมีค่อนข้างจำกัด ในขณะที่มีข้อมูลระบุว่า ในปี 2554 มีการส่งออกไม้ยางพาราแปรรูปมากกว่าการส่งออกไม้ยางพาราแปรรูป ในปี 2553 โดยมีปริมาณมากกว่าร้อยละ 40 โดยมีข้อมูลที่บ้านทีกไฉ่เป็นปริมาณไม้ยางพารามากกว่า 1,000,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)

นอกจากนั้น อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือ อุตสาหกรรมผลิตไม้อัด ซึ่งมีกำลังการผลิตต่อปี คิดเป็นปริมาณไม้ยางพาราได้มากกว่า 3,000,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ส่วนอันดับรองลงมาก็คือ โรงงานแปรรูปสำหรับการผลิตเครื่องเรือน และเครื่องตกแต่งบ้าน ตลอดจนผลิตภัณฑ์ไม้ในลักษณะอื่นๆ ซึ่งตั้งอยู่ทั้งในและโดยรอบกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ล้วนใช้วัตถุดิบไม้ ที่ได้จากไม้ยางพาราทั้งสิ้น ทั้งนี้หากพิจารณาในรายละเอียดแล้ว จะพบว่า สนนราคาของไม้ยางพาราในประเทศไทยนั้นค่อนข้างสูง ในขณะที่มีการนำเข้าไม้

เนื้อแข็งจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็มีความสามารถในการแข่งขันด้านราคาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาการนำไม้ดังกล่าวเข้ามาใช้แทนที่ได้มากยิ่งขึ้น

โรงงานที่นิยมใช้ไม้ยางพารา จะจัดซื้อไม้ยางพาราโดยตรงจากโรงเลื่อยไม้ โดยอาจจะให้โรงเลื่อยดำเนินการด้านจัดส่งให้ด้วย หรือทางโรงงานที่ซื้อจะดำเนินการเอง หรือให้ผู้ค้าส่งเป็นธุระในการจัดการก็ได้

เช่นเดียวกับที่อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว ขั้นตอนวิธีในการติดตามและตรวจสอบการผลิต ตลอดจนการใช้งานไม้ยางพารานั้นมีสัดส่วนไม่มากนัก ในขณะที่ในส่วนของโรงงานรายย่อยๆ ก็มีการบันทึกการนำเข้าไม้เข้ามายังโรงเลื่อยของโรงงานนั้นๆ บ้าง โดยใช้บัญชีไม่ตามที่ได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ในการลงบันทึกข้อมูลดังกล่าว แต่ก็มีได้ระบุแหล่งกำเนิด และมีต้องแสดงใบเบิกทางใดๆ ในขณะที่องค์ประกอบหนึ่งเดียวที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับการนำพันธุ์ไม้อื่นๆ เข้ามายังห่วงโซ่อุปทานคือ ปัจจัยด้านราคา ดังที่จะพบว่า ในปัจจุบันราคาของไม้ยางพาราจะค่อนข้างสูง และไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับพันธุ์ไม้อื่นๆ ที่นำเข้ามาได้ ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยการนำไม้ที่นำเข้ามาใช้แทนที่ไม้ยางพารามากยิ่งขึ้น

ดังนั้น โดยลักษณะของระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นด้านความถูกต้องตามกฎหมายของห่วงโซ่อุปทานไม้ยางพาราจึงมิได้ปรากฏอยู่ในข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการจดทะเบียน หรือการบันทึกข้อมูลหลักๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดไม้ยางพารา เอกลักษณะของไม้ ความถูกต้องตามกฎหมายของรายงานสินค้า หรือแหล่งจำเพาะ หรือข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตขั้นพื้นฐาน

ในส่วนของภาพที่ 7 (ห่วงโซ่อุปทานของไม้ยางพารา) จะนำเสนอประเด็นสรุปในเรื่องดังกล่าวทั้งหมด

ดังนั้น การขาดซึ่งข้อมูล และสภาพการบังคับให้มีการระบุแหล่งกำเนิด หรือลักษณะความถูกต้องตามกฎหมาย หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากไม้ยางพาราที่ผลิตภายในประเทศ จึงแสดงให้เห็นว่า หากและเมื่อประเทศไทยเลือกที่จะจัดทำระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS) ก็จำเป็นต้องมีการยกเครื่อง หรือปรับปรุงระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างยิ่ง

7.7 การผลิตไม้ยูคาลิปตัส/ไม้กระถินหรือลีเลียด (Acacia) และการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน

ในส่วนของภาพที่ 8 (ห่วงโซ่อุปทานของไม้ยูคาลิปตัส) ด้านล่างแสดงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไม้ยูคาลิปตัส ในลักษณะเดียวกันกับไม้ยางพารา ซึ่งแม้ว่าไม้ยูคาลิปตัสมิได้จัดอยู่ในประเภทไม้ที่เป็นผลพลอยได้ หรือผลผลิตข้างเคียงจากการทำการเกษตร ก็ไม่มีข้อกำหนดที่บังคับให้ต้องบันทึกข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการทำสวนป่าไม้ยูคาลิปตัสแต่อย่างใด ซึ่งก็ส่งผลให้ไม่สามารถทำการตรวจพิสูจน์เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด

ผลิตภัณฑ์ หรือความถูกต้องทางกฎหมายของไม้เหล่านั้น หลังจากที่มีการนำเข้าไม้ยูคาลิปตัสเหล่านั้นไปยัง ห่วงโซ่อุปทานได้เลย

ซึ่งในระหว่างที่มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ก็มีการอภิปรายเรื่องดังกล่าวค่อนข้างชัดเจนว่า โดยการหยิบยก ประเด็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับ “ลักษณะความถูกต้องทางกฎหมาย” ขึ้นพื้นฐานของการทำสวนป่าโดยรัฐบาล และเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประกอบอาชีพ การทำสวนป่า ที่ใช้ที่ดินในผืนป่า ของรัฐ และที่ดินในผืนป่าอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องอาศัยอำนาจของศาลยุติธรรมของประเทศไทยในการคลี่คลาย ประเด็นเหล่านี้ ทั้งนี้มีความชัดเจนว่า หากมีไม้ในบางส่วนเป็นไม้เถื่อน ในระบบที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน (ซึ่งไม่มีข้อกำหนดให้ต้องทำการบันทึกข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับการผลิตเบื้องต้น) ก็ย่อมจะไม่สามารถตรวจหา เอกลักษณ์ หรือติดตามลักษณะไม้เถื่อน ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานได้เลย

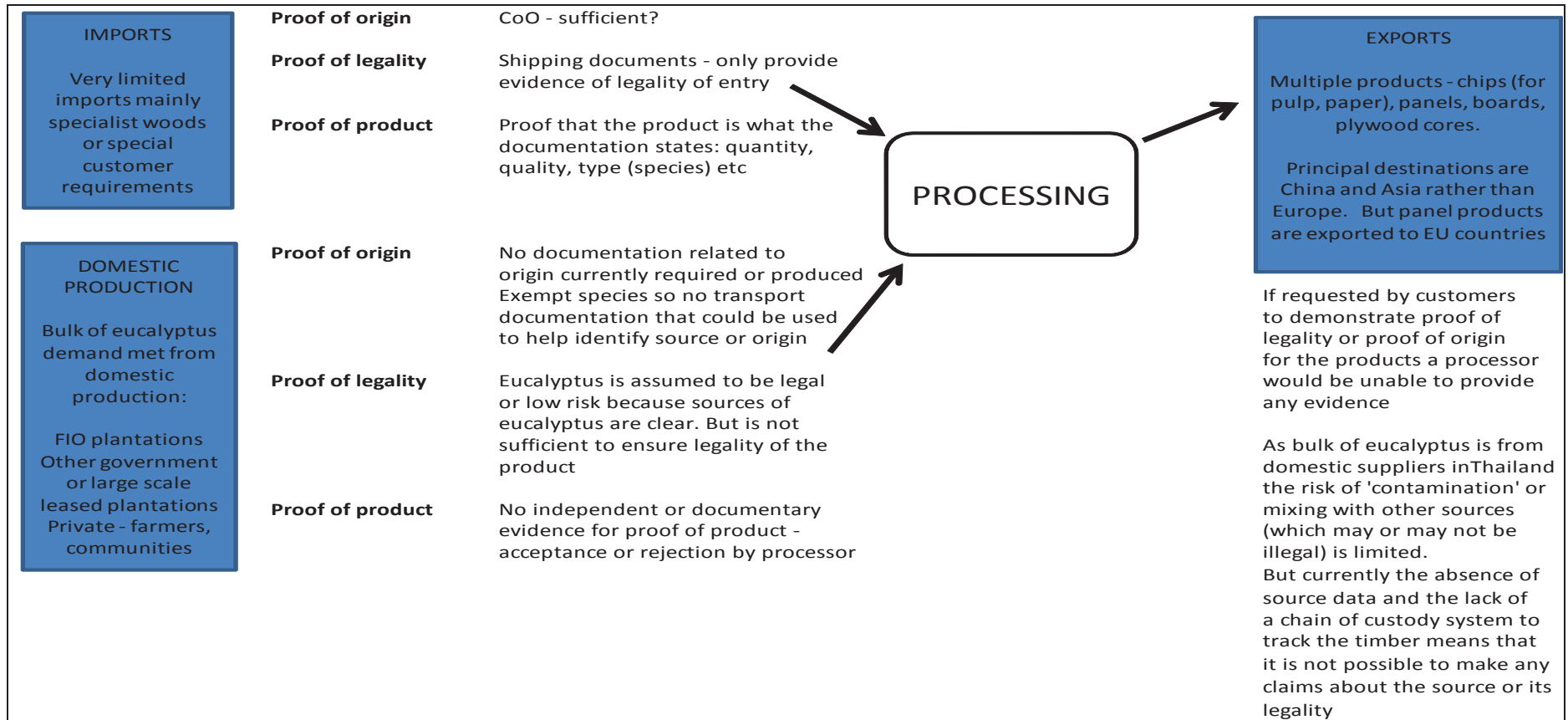
7.8 การผลิตไม้สัก และห่วงโซ่อุปทาน

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) รายงานว่า มีพื้นที่สวนป่าไม้สักที่ดำเนินการโดย อ.อ.ป. อยู่ทั้งหมด 80,000 เฮกตาร์ ในขณะที่กรมป่าไม้ (ปี 2552) รายงานว่า ในปี 2551 ในประเทศไทยพื้นที่สวนป่าไม้ที่ ดำเนินการโดยองค์กรของรัฐ และเอกชน มีพื้นที่รวมกันทั้งหมด 836,000 เฮกตาร์ ซึ่งองค์การไม้เขตร้อน ระหว่างประเทศ (ITTO) (ปี 2552) ก็ได้นำตัวเลขนี้มาใช้ในรายงาน โดยเรียกรวมๆ ว่า “สวนป่าไม้สักเชิง พาณิชยกรรม (Commercial Teak Plantation)” ในประเทศไทย นอกจากนั้นในการศึกษาพบว่า ในสิ่งตีพิมพ์ยุค แรกๆ (มหามวล ปี 2497) ก็แสดงแผนผัง “เขตไม้สัก (Teak Region)” ของประเทศไทย (ในพื้นที่ภาคเหนือ และตะวันตกของประเทศ) โดยระบุตัวเลขขนาด “พื้นที่ปลูกไม้สัก (Teak Bearing Area)” ของประเทศไทย ไว้ที่ 2.3 ล้านเฮกตาร์ ซึ่งบางส่วนก็อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า กรมป่าไม้ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแปลงสวนป่าแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่เอกสาร เผยแพร่ของกรมป่าไม้ ตลอดจนข้อมูลดังกล่าวถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์สำหรับระบบ ข้อมูล และการผสมผสานข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างมาก ในส่วนของการติดตามควบคุมไม้สักก็จะแตกต่างจากไม้ ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส โดยมีมาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เริ่มจากการกำหนดให้ต้องขึ้น ทะเบียนสวนป่าไม้สักกับสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับจังหวัด สังกัดกรมป่าไม้ หรือหน่วยงาน อื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับสำนักงานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมประจำจังหวัดนั้นๆ และหากจะมีการ ตัดโค่นไม้สักดังกล่าวก็ต้องขออนุญาตตัดโค่นไม้สักจากกรมป่าไม้ด้วย เช่นเดียวกันกับ การขออนุญาต ใบเบิกทางในการขนส่ง ลำเลียงไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ดังกล่าว ซึ่งในทางทฤษฎีแล้ว นอกจากหน่วยงานต่างๆ แล้ว อย่างน้อยก็ยังมีกรมป่าไม้ ที่จะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการทำสวนป่าไม้สักที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ

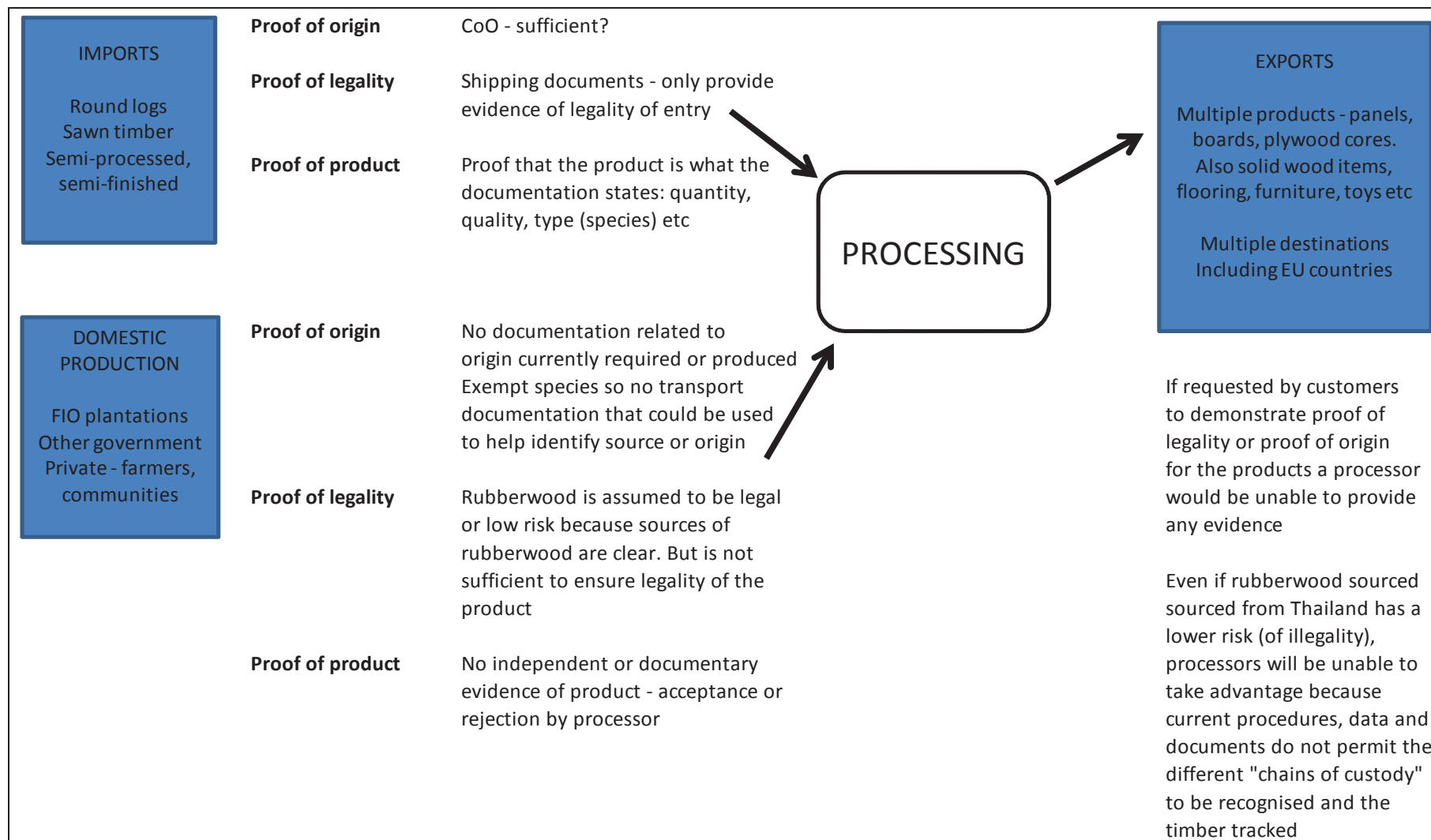
เหมือนกับที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว ในส่วนของการจดทะเบียนสวนป่าไม้สักมักจะมีข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ในขณะที่ก็ไม่มีมาตรการใดๆ ที่เป็นแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการสวนป่าไม้สักที่จะรายงาน หรือทำการขึ้นทะเบียนสวนป่าไม้สักอีกครั้งหลังจากที่มีการตัดโค่นไม้สักในแปลงที่ได้จดทะเบียนไว้นั้น

ภาพที่ 8 ห่วงโซ่อุปทานของไม้ยูคาลิปตัส

© ลิขสิทธิ์ของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia),
(ร่าง)รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่มาที่ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตลอดจนการควบคุมในประเทศไทย ฉบับวันที่ กรกฎาคม 2555
การดำเนินการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสหภาพยุโรป และรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ และเยอรมนี
www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia and www.eflegt.efi.int

ภาพที่ 7 ห่วงโซ่อุปทานของไม้ยางพารา

© ลิขสิทธิ์ของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia), (ร่าง)รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่มาที่ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตลอดจนการควบคุมในประเทศไทย ฉบับวันที่ กรกฎาคม 2555 การดำเนินการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสหภาพยุโรป และรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ และเยอรมนี www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia and www.euflegt.efi.int

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) รายงานว่า ในแต่ละปี ประเทศไทยผลิตไม้สักได้ ประมาณ 80,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ในขณะที่ประเทศไทยมีบันทึกข้อมูลด้านศุลกากรในส่วนของการนำเข้าไม้สักในปี 2553 ว่ามีปริมาณอย่างน้อย 53,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) โดยในจำนวนนี้เป็นทั้งไม้สัก หรือไม้สักกึ่งแปรรูปจากประเทศพม่า¹³ และมีจำนวนอีกเล็กน้อยที่มาจากประเทศลาว อินโดนีเซีย และประเทศอื่นๆ อีก 5 ประเทศ ทั้งนี้ในปี 2553 ประเทศไทยส่งออกไม้สักทั้งในรูปแบบไม้ท่อน หรือไม้แปรรูป มีปริมาณมากกว่า 41,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ซึ่งมีประเทศคู่ค้าหลักคือ อินเดีย ในขณะที่ปี 2554 ปริมาณการส่งออกไม้สักในรูปแบบดังกล่าวนี้ลดลงเหลือไม่มากนัก และมืองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เท่านั้นที่สามารถส่งออกไม้สักที่เป็นซุงท่อนไปยังประเทศต่างๆ ได้ ซึ่งในสถิติตัวเลขการค้าส่วนของการผลิตต่างๆ ที่ได้จากไม้สักนั้นไม่แตกต่างจากการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ประเภทอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่มีการบันทึกปริมาณ หรือมูลค่าของผลิตภัณฑ์ “ไม้สัก” ในประเทศไทยแต่อย่างใด

ไม้สักได้รับความนิยมในการนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน ประตู พื้น แผ่นไม้อัดตกแต่ง ชั้นไม้หรือเครื่องตกแต่งต่างๆ (Decking) และแผ่นไม้อัดด้านหน้า (Veneer) นอกจากนี้ยังในส่วน of ไม้สักไม้ ก็มี การนำไม้สักที่ได้จากการตรวจยึด/ผู้กร่อนตามธรรมชาติ ซึ่งได้จากการขนานการนำผลิตภัณฑ์เก่าๆ มาใช้ประโยชน์ใหม่ด้วย

และเหมือนกับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะอื่นๆ หลังจากที่ไม้สักผ่านกระบวนการกึ่งแปรรูป ก็อาจจะนำมาพักไว้ และจำแนกเป็น “เนื้อไม้ (Wood)” ซึ่งเนื้อไม้เนื้อนี้จะ “หายไป หรือมีได้แสดงไว้” ในตัวเลขสถิติการค้าในฐานะที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ทั้งนี้ นอกจากตัวชี้วัดด้านคุณภาพของเนื้อไม้สักแล้ว เราไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างไม้สักแปรรูป และกึ่งแปรรูปที่มาจากประเทศไทย กับที่มาจากประเทศพม่าได้แต่อย่างใด

ภาพที่ 9 (ห่วงโซ่อุปทานของไม้สัก) นำเสนอรูปแบบของห่วงโซ่อุปทานไม้สักแบบเรียบง่าย โดยมีประเด็นหลักๆ ที่ต้องเน้นย้ำเกี่ยวกับลักษณะความถูกต้องทางกฎหมาย

ในขณะที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาลักษณะความแตกต่างระหว่างข้อมูลพื้นฐาน ดังที่ได้ระบุไว้ข้างต้นแล้ว โดยพยายามรักษาข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และตรวจเก็บอย่างสม่ำเสมอ แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าห่วงโซ่ระบบการควบคุม หรือการวิเคราะห์คำนวณ ตลอดจนระบบการผสานข้อมูล โดยหากไม่พบว่ามีข้อมูลเผยแพร่เกี่ยวกับพื้นที่สวนป่า ก็ยิ่งทำให้เกิดปัญหา อุปสรรค และความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น แม้ว่า ใน

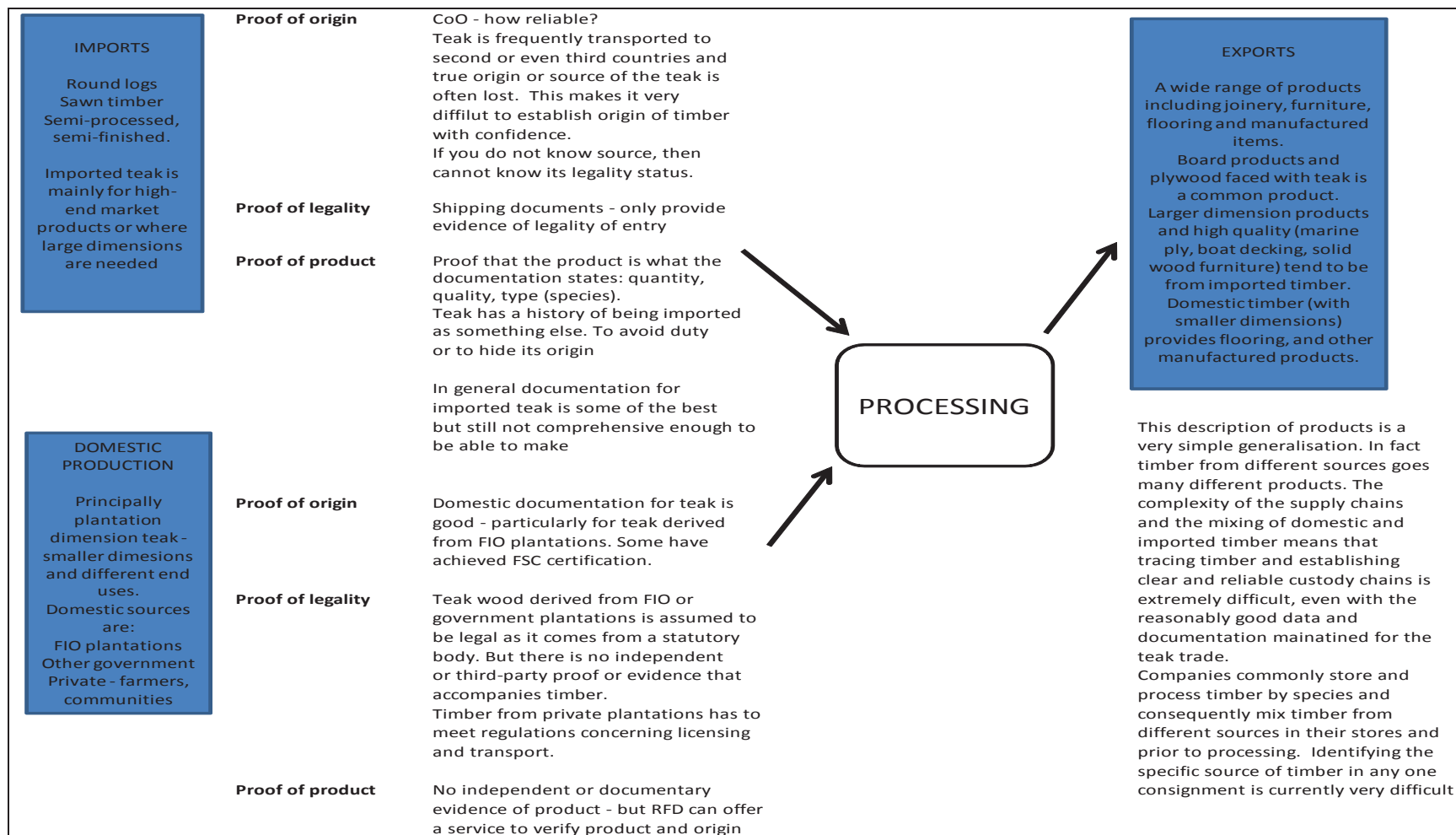
¹³ ตัวเลขนี้อาจจะค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นบันทึกของพันธุ์ไม้ที่ผสมปนเปกัน โดยใช้คำว่า “อื่นๆ (Other)”

กรณีเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นกับแปลงสวนป่าที่ดำเนินการโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เนื่องจากจะมีการจัดทำบันทึกข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ในกรณีที่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมากพอ ก็จะทำให้สามารถขอการรับรองตามข้อกำหนดของสภาพิทักษ์ป่าไม้ (Forest Stewardship Council) ซึ่งบัญญัติให้มีการจัดทำห่วงโซ่ระบบการควบคุม ซึ่งลักษณะของข้อมูลพื้นฐานเช่นนี้จัดเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่มีความสำคัญสำหรับระบบการวิเคราะห์ และผสานข้อมูล

และโดยลักษณะทางธรรมชาติแล้ว ไม้อัดถือเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง ทำให้มีความพยายามในการลักลอบตัดไม้เกิดขึ้นมายาวนาน ซึ่งส่งผลให้ไม้อัดยังมีลักษณะที่เป็นที่ต้องการในขณะที่มีปริมาณของอุปทานในระบบค่อนข้างจำกัด และยังทำให้มีความเสี่ยงที่จะมีการทำไม้ลักลอบมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็จะส่งผลให้มีการนำไม้เถื่อนเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานมากยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนั้น ยังพบว่าในส่วนของบริษัทรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ก็ยังมีข้อบกพร่องและมีจุดอ่อน ในขณะที่ยังขาดการดำเนินการตามห่วงโซ่การควบคุมภายในระบบการปฏิบัติงานของโรงงานไม้ในเชิงพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ซึ่งก็หมายความว่า หากมีการนำไม้เถื่อนเข้าผสมกับไม้ที่มีอยู่ภายในประเทศแล้ว ก็จะเป็นเรื่องที่ยากมากในการพิสูจน์ทราบ และแยกไม้เถื่อนออกจากไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ภาพที่ 9 ห่วงโซ่อุปทานของไม้สัก

© ลิขสิทธิ์ของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia),
(ร่าง)รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่มาที่ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตลอดจนการควบคุมในประเทศไทย ฉบับวันที่ กรกฎาคม 2555
การดำเนินการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสหภาพยุโรป และรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ และเยอรมนี
www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia and www.eflegt.efi.int

7.9 การใช้ประโยชน์จากไม้ที่นำเข้าจากประเทศอื่นๆ

ประเทศไทยนำเข้าไม้ท่อน และไม้แปรรูปจากประเทศต่างๆ หลายประเทศ โดยในภาคผนวกที่ 1 บัญชีรายการรหัสระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS Code) ชุดที่ 59 ซึ่งใช้อยู่ในประเทศไทยภายใต้รหัสระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS Code) 4407 โดยในปี 2553 แต่ละรหัสมีปริมาณที่บันทึกไว้ด้วยแล้ว ซึ่งการจัดทำบัญชีรายชื่อของประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ พร้อมกับแสดงปริมาณสูงสุดของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ในแต่ละประเภทตามรายชื่อของประเทศนั้นๆ

ทั้งนี้ มีการนำรหัสระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS Code) 24 ชุดมาใช้ร่วมกันในประเทศต่างๆ ในขณะที่การนำลักษณะการจำแนกประเภท “รูปแบบอื่นๆ” จะละเว้น หรือปกปิดรายละเอียดโดยส่วนใหญ่ที่ได้บันทึกไว้ในรายการรหัสระบบพิกัดอัตราศุลกากร ทั้งนี้ อาจจะมีการอธิบายถึงความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งได้กล่าวถึงไว้ในข้อ 4.3.3 และ 5.1 โดยที่ประเทศมาเลเซียจัดเป็นประเทศที่ถือครองการเป็นแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้อันดับแรก และรองลงมาคือ ประเทศลาว ส่วนประเทศพม่าเป็นแหล่งกำเนิดโดยเฉพาะของไม้สัก ทั้งนี้ประเทศไทยนำเข้าไม้จากป่าสนเขาเป็นปริมาณมากกว่า 600,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)

7.9.1 การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อมูลในปี 2553 แสดงให้เห็นว่า การแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ที่ต้องสำแดงพร้อมกับไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศกัมพูชา มีปัญหาข้อขัดแย้งเป็นอย่างมาก โดยพบว่า มีปริมาณไม้แปรรูปที่นำเข้ามายังประเทศไทย มีปริมาณน้อยกว่า 2,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ในขณะที่ประเทศลาวซึ่งมีสถานะเป็นแหล่งกำเนิดไม้ที่สำคัญที่นำเข้ามาในประเทศไทย กลับมีปริมาณไม้แปรรูปที่นำเข้ามายังประเทศไทยมากกว่า 600,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ประเทศลาวมิได้เรียกร้องให้ประเทศไทยต้องร้องขอการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) สำหรับไม้ที่มาจากประเทศไทย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ด้วยลักษณะการจัดทำบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการนำเข้าไม้ในประเทศไทยตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆ ซึ่งก็ทำให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ย่อมมีอยู่จำกัดด้วย

อนึ่ง ในส่วนของการทำไม้พยูง (*Dalbergia cochinchinensis*) ถือกันถือเป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทย และประเทศลาว ซึ่งทั้งกรมศุลกากร และกรมป่าไม้กำลังพยายามติดตามการนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ดังกล่าว เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ปัจจุบันของไม้พยูงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่มีการดำเนินการนำเข้าพันธุ์ไม้อื่นๆ ทั้งตามวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์ที่มีการผสมผสาน เพื่อนำมาใช้ทั้งกับการใช้ประโยชน์ภายในประเทศ และการตอบสนองต่อตลาดส่งออกไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ทั้งนี้เนื่องจากราคาไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศลาวจะสูงกว่าราคาไม้ยางพาราที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ ทำให้ใน

บางครั้งก็มีการใช้ไม้ที่ได้จากทั้งสองแหล่งผสมผสานกัน ดังตัวอย่าง ในปี 2553 มีการนำเข้าไม้แปรรูปจากประเทศไทย ในสนนราคา 1,400 บาทต่อลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ในขณะที่ราคาไม้ยางพาราแปรรูปที่ส่งออกจากประเทศไทย มีสนนราคาเพียง 640 บาทต่อลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ซึ่งทำให้ในปี 2553 ประเทศไทยต้องนำเข้าไม้ยางพาราในปริมาณมากกว่า 200,000 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) จากประเทศมาเลเซีย

7.9.2 การใช้ประโยชน์จากไม้ที่นำเข้ามาจากที่ต่างๆ

ในปี 2553 มีการนำเข้าไม้ท่อน ซึ่งมีมูลค่าเพียง หนึ่งในหกของมูลค่าการนำเข้าไม้แปรรูป ซึ่งมาจากประเทศผู้ส่งออกรายหลักๆ คิดตามปริมาณของไม้แปรรูปที่นำเข้ามายังประเทศไทย กล่าวคือ ประเทศนิวซีแลนด์ (270,000 ลบ.ม.) ประเทศสหรัฐอเมริกา (505,000 ลบ.ม.) ประเทศออสเตรเลีย (27,000 ลบ.ม.) และประเทศแคนาดา (199,000 ลบ.ม.) โดยสนนราคาต่อหน่วยของปริมาณไม้จะอยู่ระหว่าง 165 ถึง 1,000 บาทต่อลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)

ในส่วนการใช้ไม้แปรรูปนั้นมีความแตกต่างหลากหลายต่างกันไป ตามลักษณะพื้นฐานทางคุณภาพ และราคาของไม้เหล่านั้น ทั้งนี้มีการนำไม้แปรรูปเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาใช้ในการอุตสาหกรรมการส่งออกเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน ในขณะที่ปริมาณไม้แปรรูปโดยส่วนใหญ่แล้วจะนำมาใช้ภายในประเทศเป็นหลัก

7.9.3 ไม้นำเข้าที่มีมูลค่าสูง และห่วงโซ่อุปทาน

ในส่วนนี้ถือเป็นส่วนของห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อน และมีความซับซ้อนมากที่สุด โดยสำหรับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีมูลค่าสูงจะประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ตลอดจนแหล่งกำเนิดที่อาจจะมิชอบด้วยกฎหมาย ตามที่ปรากฏอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ดังนั้นในการตรวจพิสูจน์ หรือการจัดการใดๆ เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ส่วนนี้จึงถือว่าเป็นส่วนที่ยากมากที่สุดสำหรับประเทศไทยที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการรับรองความถูกต้องทางกฎหมาย (Legality Assurance System) และการรับรองถึงความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานนี้

ดังนั้นสำหรับพันธุ์ไม้เหล่านี้ จำเป็นต้องมีระบบการติดตามตรวจสอบอย่างเป็นพิเศษ ทั้งในการเก็บรวบรวมหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์ต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นภาระที่จำเป็นต้องประกันความถูกต้องทางกฎหมาย และจัดทำให้เกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

ทั้งนี้ในส่วนของการเอกสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานแสดงแหล่งกำเนิดของไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนความถูกต้องตามกฎหมาย หรือเอกลักษณ์เฉพาะและ

ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องร่วมมือกันตรวจสอบไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ เพิ่มเติม ตามข้อมูลที่กำลังอ้าง

ในส่วนของการแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ตามห่วงโซ่อุปทาน และพันธุ์ไม้เหล่านี้ แม้ว่าจะมีเอกสารที่แสดงอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ยังมีความเสี่ยงสูงในส่วนของความน่าเชื่อถือของเอกสารดังกล่าว อยู่ ดังที่จะพบกันเสมอว่า ในส่วนของพันธุ์ไม้ที่มีมูลค่าสูงมากๆ อาทิ ไม้สัก ไม้พยุง ไม้เมอโนบาร์ (Merbau) มักจะมีการแสดงข้อมูลเท็จเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด แม้แต่ใบรับรองที่ออกให้โดยอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ก็อาจจะเป็นเอกสารที่ปลอมแปลงกันได้

ทั้งนี้ อาจจะมีการพิจารณาให้ใบรับรอง หรือใบอนุญาตในส่วนที่เกี่ยวกับความถูกต้องในการผลิต หรือการเคลื่อนย้ายพันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆ แต่ก็จะต้องมีการรวบรวมแหล่งเก็บข้อมูลที่แสดงหลักฐานต่างๆ พร้อมทั้งทำการตรวจสอบ เพื่อสร้างหลักประกันเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

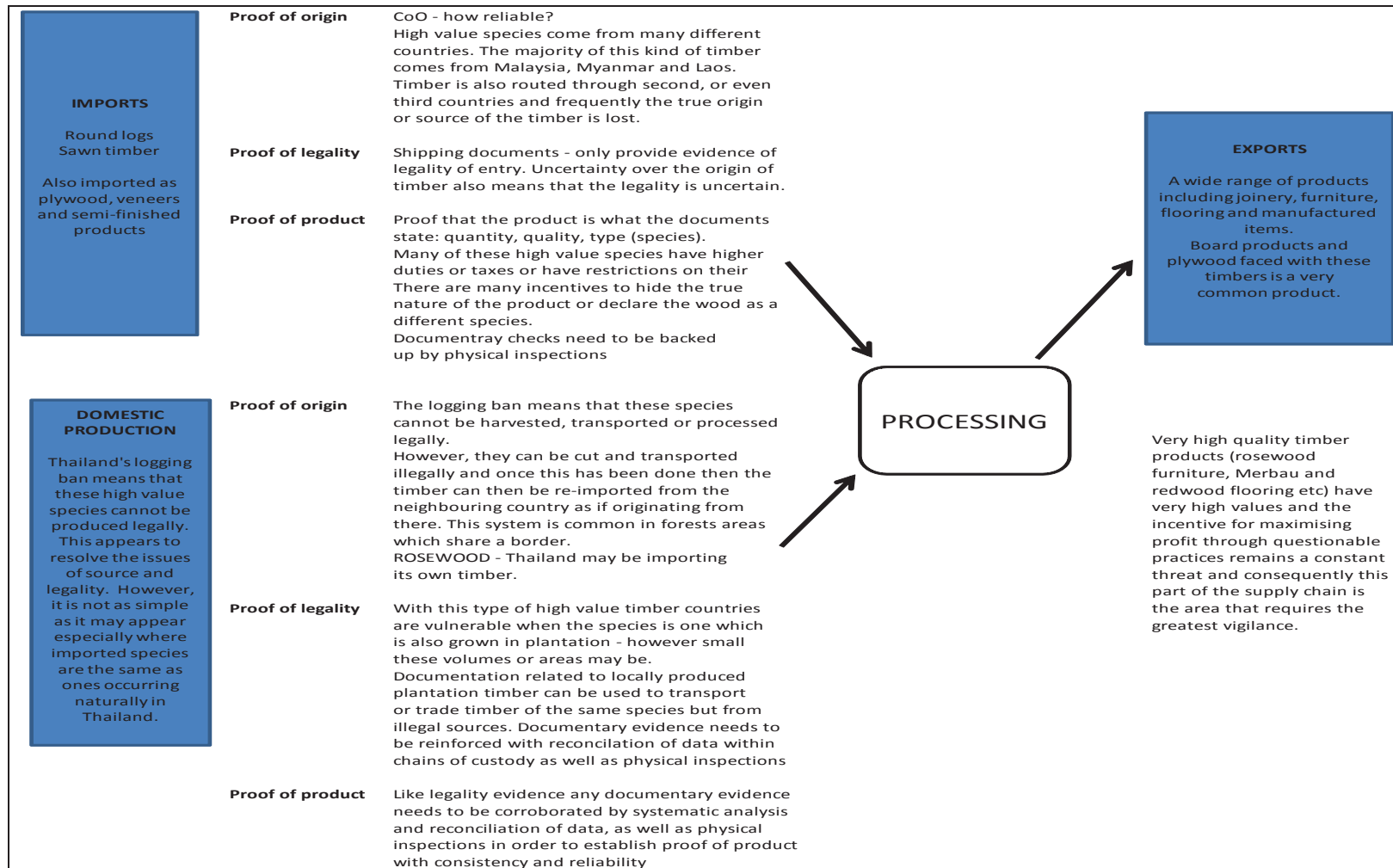
ตามที่ได้มีการอธิบายและนำเสนอไปก่อนหน้านี้แล้ว ทำให้เห็นว่าสิ่งนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดระบบการติดตาม และตรวจสอบลักษณะการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน และหลังจากที่มีการนำไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามายังประเทศไทย ก็จะเป็นการยากที่จะมีการกล่าว หรือให้การรับรองอย่างจริงจังถึงแนวทางการปฏิบัติที่จะดำเนินการให้เกิดขึ้นได้จริง

และด้วยมูลค่าของพันธุ์ไม้ดังกล่าวที่ค่อนข้างสูงมาก ทำให้บางครั้งการเคลื่อนย้ายไม้ดังกล่าวจะมีกระบวนการที่ลักลอบ หรือดำเนินการอย่างลับๆ โดยจะนำเข้ามาปล่อยไว้ในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างแนบเนียน สภาพการณ์ของการขาดห่วงโซ่ในการควบคุมที่จริงจัง ในขณะที่มีการประกอบการของโรงงานพาณิชย์เกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้จำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการติดตาม ตรวจสอบไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการออกใบรับรองความถูกต้องตามกฎหมายของผลิตภัณฑ์ปลายทางตามมาในท้ายที่สุด

ในส่วนของภาคผนวกที่ 15 (แหล่งไม้เถื่อน) เป็นข้อมูลสรุปของแหล่งไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งห่วงโซ่อุปทานของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในส่วนนี้ถือเป็นจุดสุดท้ายของทดสอบระบบการรับรองความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality Assurance System)

ภาพที่ 10 ด้านล่างสรุปประเด็นหลักๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 10 ห่วงโซุ่ปทานของไม้นำเข้าที่มีมูลค่าสูง

© ลิขสิทธิ์ของสำนักงานการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า ประจำภูมิภาคเอเชีย (FLEGT Asia),
(ร่าง)รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่มาที่ของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ตลอดจนการควบคุมในประเทศไทย ฉบับวันที่ กรกฎาคม 2555
การดำเนินการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสหภาพยุโรป และรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ และเยอรมนี
www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia and www.euflegt.efi.int

8. บทสรุป

8.1 การบันทึก เรียบเรียง รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูล

ตามการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้ตระหนักถึงข้อจำกัดของการมีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และมีความสมบูรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตภายในประเทศ และการใช้ไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย เนื่องจากมีความยากลำบากและยุ่งยาก ในการประเมินลักษณะที่มาที่ไปของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทย การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ภายในประเทศกับข้อมูลการนำเข้า กับข้อมูลการส่งออก ซึ่งทำให้สามารถคิดค่าประมาณการที่สอดคล้องกับขนาดของตลาดภายในประเทศ และสร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการตรวจหาที่มาที่ไปของการผลิตภายในประเทศและการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามายังตลาดภายในประเทศ ซึ่งก็จะมีกระบวนการตรวจสอบติดตามบทบาทของประเทศไทยในการขนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทางเรือมากขึ้นด้วย

ในส่วนของการมีไม้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวม และจัดการข้อมูลต่างๆ ในส่วนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในภาพรวม ซึ่งยังดำเนินการอย่างจำกัดอยู่ กรมป่าไม้ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตไม้ภายในประเทศ หรือแม้แต่นับแต่ยังไม่มีดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตไม้แต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ไม่มีการเก็บรวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ในระดับประเทศแต่อย่างใด

ซึ่งอย่างน้อยในทางทฤษฎีแล้ว กรมศุลกากรมีหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณของไม้ซุงท่อน และไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งควรต้องเท่ากัน หรือมีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณของไม้ซุงท่อนและไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทย ที่ด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ได้เก็บรวบรวม ตามการขนย้ายไม้ซุงท่อน และไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งแม้ว่าข้อมูลในบางส่วนอาจจะมีความสูงเกินกว่าที่คาดการณ์เอาไว้ เนื่องจากการดำเนินการระบบการตรวจสอบผ่านลักษณะการติดตามตรวจสอบข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากด่านป่าไม้ของกรมป่าไม้ที่นำมาใช้การศึกษาครั้งนี้ จึงแสดงให้เห็นถึงปริมาณของไม้ซุงท่อน และไม้ที่นำเข้ามาในประเทศ ซึ่งมีได้มีการบันทึกเอาไว้ โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลด้านศุลกากร อย่างไรก็ตามก็เห็นกันอย่างชัดเจนว่า ข้อมูลด้านปริมาณการนำเข้า และส่งออกของศุลกากรจำเป็นต้องวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งแม้ว่าจะมีการติดตามตรวจสอบข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเป็นระบบ แต่ทว่าก็ยังไม่สามารถจัดทำค่าประมาณการของการผลิต ตลอดจนที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศ ผ่านระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือแม้แต่การจัดทำค่าประมาณการที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับขนาดของตลาดภายในประเทศ

นอกจากนั้นในส่วนในช่วงเวลาของการจัดทำข้อมูลก็เป็นประเด็นด้วย โดยพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับศุลกากรที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้จะแสดงผ่านระบบออนไลน์โดยมีการปรับปรุงข้อมูลเป็นรายเดือน แต่ทว่าข้อมูล และแหล่ง

อ้างอิงต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตภายในประเทศมักจะสะท้อนค่าประมาณการของช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยทั่วไปเสียมากกว่า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำค่าประมาณการที่มีการปรับปรุงแล้วมาใช้อย่างเร่งด่วน เพื่อให้คำแนะนำค่าตัวเลขต่างๆ ที่ปรับเป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา

ในส่วนของความไม่ต่อเนื่อง หรือความแตกต่างระหว่างแหล่งข้อมูล ก็ควรมีการจัดหามาตรการ หรือวิธีการ ในการบ่งชี้สภาพปัญหาในห่วงโซ่อุปทาน และลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้อาจจะ มีการพิจารณาลักษณะความแตกต่างมาใช้ในการกำหนดสภาพปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมายที่ อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ ลักษณะของข้อมูลที่แตกต่างกันไปตามแหล่งต่างๆ กัน ก็เกิดขึ้นมาจากการนำแนวทางการดำเนินการที่แตกต่างกัน มาใช้ในการเก็บรวบรวม และบันทึกข้อมูลต่างๆ มากกว่าที่การเน้นย้ำไปที่ สภาพปัญหาของห่วงโซ่อุปทานแต่อย่างใด อนึ่งมีใช้แค่ข้อมูลที่เก็บรวบรวมเท่านั้นที่จำเป็นต้องมีความถูกต้องเหมาะสม แต่ในส่วนขององค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการประมวลผล ก็จำเป็นต้องมีกลไกการประสานงานที่ดี เพื่อจำแนกลักษณะความแตกต่างของข้อมูล และการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยลักษณะของข้อมูลที่มีความโปร่งใส และมีระบบการจัดการข้อมูลที่ดีจะเป็นพื้นฐานที่ดี ที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นเกี่ยวกับลักษณะความถูกต้องตามกฎหมายของส่งออกผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับไม้ ของประเทศไทย

8.2 การค้าผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย และแนวโน้มน

ข้อมูลด้านศุลกากรสำหรับปี 2554 แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ มีมูลค่ามากกว่า 19 พันล้านบาท โดยครอบคลุมทั้งแผ่นเยื่อ กระดาษเสีย และผลิตภัณฑ์กระดาษ ซึ่งมีมูลค่า 74 พันล้านบาท ในขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับศุลกากรก็แสดงให้เห็นว่า ในปี 2554 ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน แต่มีมูลค่าน้อยกว่า 16 พันล้านบาท ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มูลค่าประมาณ 61 พันล้านบาท และผลิตภัณฑ์กระดาษ มูลค่ารวมทั้งสิ้น 61 พันล้าน

ส่วนตลาดระหว่างประเทศที่รองรับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยก็ยังไม่นิ่งมากนัก ในขณะที่ อุตสาหกรรมดังกล่าวนี้โดยข้อเท็จจริงแล้วตอบสนองกับอุปสงค์ทางการตลาด และโอกาสเป็นอย่างมาก แนวโน้มในตลาดที่แตกต่างหลากหลายซึ่งนำเสนอในรายงานฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ โดยจะพบว่าประเทศจีนมีส่วนแบ่งของการส่งออกจากประเทศไทยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

8.3 การควบคุมและการติดตามที่มาที่ไปของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ การพิสูจน์ความถูกต้องทางกฎหมาย

ประเทศไทยถือว่า เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักเกี่ยวกับการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของโลก โดยเป็นทั้งผู้นำเข้า ผู้ผลิต/ประกอบการ และผู้ส่งออก ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับระดับของไม้เถื่อนในการค้าระหว่างประเทศ และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับไม้เถื่อนของประเทศผู้ส่งออกต่างๆ ภายในภูมิภาคแห่งนี้ตามที่นำเสนอ นั้น ก็แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงของห่วงโซ่อุปทานของประเทศไทยที่จะมีไม้เถื่อนเข้ามาปะปนได้ค่อนข้างสูง

ในส่วนของการคาดการณ์ หรือการตรวจวัดกิจกรรมการทำไม้เถื่อนในประเทศไทยในระดับต่างๆ นั้นก็ทำได้ค่อนข้างยาก ข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ของกรมป่าไม้ ในปี 2553 มีคดีผู้บุกรุกพื้นที่ป่าจำนวนไม่ถึง 3,000 กรณีเท่านั้น ในขณะที่พบว่า มีคดีการทำไม้เถื่อนสูงมากกว่า 3,000 กรณี โดยปริมาณของไม้ตามที่ปรากฏในรายงานมีจำนวนค่อนข้างน้อย คือประมาณ 2,000 ลบ.ม.เท่านั้น และแน่นอนว่า ในส่วนของกิจกรรมการทำไม้เถื่อนในระดับต่างๆ ภายในประเทศไทยก็ไม่มีข้อมูลแต่อย่างใด ขณะที่ในอดีตมีรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติอาชญากรรม ในกิจกรรมการทำไม้เถื่อนในประเทศไทย โดยแสดงให้เห็นว่าเป็นการนำส่งออก และนำเข้าไม้เถื่อน แต่มีการตีป้าย หรือฉลากว่า เป็นไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก็อาจจะเป็นปัญหาอุปสรรคกับการทำข้อตกลงร่วมกับประเทศกัมพูชา และประเทศพม่าด้วย ส่วนแนวการพาดผ่านของแม่น้ำโขงตลอดแนวชายแดนของประเทศไทยกับลาวก็เป็นช่องทางสกัดกั้นการขยายตัวของกิจกรรมเกี่ยวกับไม้เถื่อนในพื้นที่ แต่ทว่า ตามรายงานของสื่อมวลชนเกี่ยวกับการลดลงของกิจกรรมเกี่ยวกับไม้เถื่อน ซึ่งเผยแพร่ทั่วไป กลับให้ข้อคิดเห็นว่า หากมีช่องทางการตลาดซึ่งเป็นแรงจูงใจเกิดขึ้นที่ใดก็ตาม ก็ย่อมมีกิจกรรมเกี่ยวกับไม้เถื่อนเกิดขึ้นที่นั่นด้วย

ในส่วนของประเทศไทยก็ประสบความสำเร็จในการตรวจจับไม้เถื่อน ผ่านการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในลักษณะทั่วไป ในขณะที่หากพบว่า มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าไม้เถื่อนดังกล่าวก็จะถูกลงโทษอย่างจริงจังด้วย แต่ทว่า ปัญหาไม้เถื่อนก็ยังคงเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ไม่เป็นทรัพยากรที่มีมูลค่าและมีความสำคัญยิ่ง จึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ และแม้ว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้จะประสบความสำเร็จอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีข้อมูลที่เห็นได้ชัดว่า ยังไม่ครอบคลุมการค้าทั้งหมดที่อยู่ และยังมีการค้าไม้เถื่อนจำนวนมาก (ซึ่งแม้ว่าจะไม่ทราบจำนวน) ดังจะเห็นได้จากข่าวสารประจำวันผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ และ โทรทัศน์ เป็นต้น

และโดยข้อเท็จจริงที่ว่าไม้ที่นำมาใช้ในทางเศรษฐกิจมักจะมาจากกิจกรรมการทำไม้เถื่อนอย่างจริงจัง และเป็นระบบ ซึ่งมักจะหลุดรอดจากการตรวจพิสูจน์ได้ ดังนั้นการดำเนินมาตรการใดๆ ก็ตามเพื่อปราบปราม

กิจกรรมการทำไม้เถื่อนจึงจำเป็นต้องดำเนินการโดยใช้ความอุตสาหะพยายามอย่างจริงจัง โดยการติดตาม และการหาแนวทางในการตรวจพิสูจน์อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า มีการกระทำที่เป็นการสมรู้ร่วมคิดของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่การควบคุมการค้าไม้ ประกอบกับกิจกรรมการทำไม้เถื่อน ซึ่งก็ยิ่งให้ประเด็นดังกล่าวสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่มีการติดตาม ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานเป็นระยะๆ อาทิ การตรวจสอบผู้แปรรูปไม้เป็นประจำทุกปี ในลักษณะของการต่อไปอนุญาตการแปรรูปไม้ ก็ยังดำเนินการได้ไม่มากพอ ปริมาณของไม้ที่ผ่านกระบวนการผลิตขนาดใหญ่ก็มีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของแผ่นไม้อัด (Plywood) และบอร์ดมิลล์ (Boardmill) ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีการเปิดเผยสถานการณ์ปัญหาของไม้เถื่อนออกมาแล้ว แต่ก็พบว่า มีไม้เถื่อนปริมาณมากที่ผ่าน กระบวนการแปรรูป และการขนส่งไปให้กับลูกค้าแล้ว

การขาดห่วงโซ่ของการตรวจสอบที่ดำเนินการอย่างจริงจัง ในส่วนของระบบการควบคุมในบริษัทพาณิชย์ หลายๆ แห่ง ก็แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐมีอาจจะคาดหวังว่า ภาคส่วนพาณิชย์จะจัดจำแนก ลักษณะไม้อย่างต่อเนื่อง หรือจะคัดแยกไม้เหล่านั้นออกจากกระบวนการแปรรูป เนื่องจากปริมาณไม้เถื่อน จำนวนมากถือเป็นมูลค่าสูง ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำหรับบริษัทพาณิชย์ โดยทำให้เกิดการมองข้ามการนำไม้เถื่อน เข้ามาใช้ในห่วงโซ่ของการแปรรูปไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ยังพบว่า ความสำเร็จของระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถจัดจำแนกประเภทของไม้เถื่อน ได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ในขณะที่มีความจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ซึ่งก็จะดูสมเหตุสมผล หากจะมีการสรุป เนื้อหาส่วนหลักๆ ของคำตอบก็คือ การยอมรับ หรือรับรองระบบที่อิงตามการติดตามห่วงโซ่อุปทานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนรูปแบบบางลักษณะที่จะช่วยให้มีการตรวจจับสภาพปัญหา และความแตกต่างได้อย่างอัตโนมัติ ซึ่งก็ค่อนข้างแสดงความเป็นเหตุผลที่เกิดขึ้นจากระบบการติดตามข้อมูล และไม้ที่มีการคำนวณโดยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ระบบดังกล่าวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ของระบบการรับรองความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality Assurance System) นั้นเอง

ส่วนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถตรวจจับ และยึดอายัดไม้เถื่อนได้ ซึ่งกรมป่าไม้ก็มีรูปธรรมของความสำเร็จในการชี้ชัด และการดึงตัวอย่างของไม้พุง (Rosewood) จากห่วงโซ่อุปทาน ในขณะที่ประเทศไทยจำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติที่จะใช้ในการติดตามในส่วนที่เกี่ยวกับจำหน่าย จ่ายโอนไม้เหล่านี้ หลังจากขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายเสร็จสมบูรณ์แล้ว เป็นการป้องกันการนำไม้เถื่อนมาสวมฉลาก “ไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย” แล้วนำเข้ามาในห่วงโซ่อุปทานอีกครั้ง ดังนั้นจึงต้องมีการเก็บรวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับไม้ที่ตรวจยึดได้ โดยหาก

มีการซื้อ-ขายไม้นั้นๆ ผู้ที่ทำการซื้อขายไม้นั้นๆ ก็จะต้องตระหนักถึงแหล่งที่มาของไม้ นอกจากนั้นยังต้องมีการจัดทำระบบที่เข้มแข็ง หรือมีกลไกที่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะมีการนำไม้ที่ถูกตรวจยึดมา “ทำให้อ้างอิงหรือชอบด้วยกฎหมาย (Legalised)” และสามารถที่จะส่งออกเป็นไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

8.4 การรวบรวมข้อมูลเชิงสัมบูรณ์ และการวิเคราะห์

ตามที่แสดงรายละเอียดไว้ในข้อ 8.1 จำเป็นต้องมีรูปแบบของระบบการติดตาม และตรวจจับข้อมูลเพื่อการสนับสนุน เพื่อเป็นการติดตามการค้าไม้ ตลอดจนการจำแนกไม้เถื่อน และกิจกรรมที่เป็นการกระทำทางอาญาในลักษณะอื่นๆ

การอำนวยความสะดวกการนี้ มิใช่ต้องการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องแต่เพียงเท่านั้น แต่ต้องมีกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ในขณะที่ตามข้อเท็จจริง การมีกระบวนการเก็บข้อมูลเช่นนี้อาจจะมีความสำคัญมากกว่าความถูกต้อง เนื่องจากเราสามารถนำเทคนิคด้านสถิติตัวเลขที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาใช้แก้ไขข้อผิดพลาดในส่วนของคุณข้อมูลได้ ในขณะที่หากไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใดๆ เลย ก็จะไม่สามารถทำอะไรได้เลย

ดังนั้นสรุปอย่างง่าย ๆ ได้ว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องตรวจสอบการพัฒนาแนวทางในการจัดเก็บ และบันทึกข้อมูลให้ดำเนินการอย่างสมบูรณ์แบบ และเป็นระบบ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่สมบูรณ์แบบ และมีรายละเอียดมากพอ และจะเป็นพื้นฐานของระบบการประกัน หรือรับรองความถูกต้อง ทางกฎหมาย (Legality Assurance)

โดยประเด็นหลัก คือ การจัดทำชุดข้อมูลพื้นฐานที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งก็จะนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลชุดต่างๆ ต่อไป ซึ่งนี้แสดงให้เห็นถึง ความจำเป็นที่จะต้องมืข้อมูลตามฐานทรัพยากรป่าไม้ ทั้งในลักษณะป่าธรรมชาติ หรือสวนป่าที่มีการปลูกสร้าง และสำหรับระบบการเพาะปลูกพืชหลักๆ ทั้งปวง โดยมีต้องคำนึงว่าการผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ จะมีความสำคัญหลัก หรือเป็นเพียงผลพลอยได้จากการผลิตแต่อย่างใด ดังนั้น ในส่วนของแปลงการเพาะปลูกไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส ตลอดจนไม้กระถิน (Acacia) จึงต้องมีการกำหนดให้มีการติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และโดยสม่ำเสมอ เพื่อจัดตั้งพื้นที่ ปริมาณการผลิต ความสามารถในการผลิต และอื่นๆ

ทั้งนี้ในส่วนของการแปลงการเพาะปลูกสวนป่าของรัฐบาล ก็ควรดำเนินการเช่นเดียวกันอย่างตรงไปตรงมา ในขณะที่พยายามนำเสนอการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ให้กับเจ้าของ หรือผู้ประกอบการสวนป่าเอกชน โดยให้

พยายามใช้วิจารณ์งานในการคิดวิเคราะห์ และการจัดทำเครื่องมือกระตุ้น หรือแรงจูงใจที่ดี มีความเหมาะสม

8.5 **หลักฐานสำหรับการพิสูจน์ที่มา หรือจุดเริ่มต้น ความชอบด้วยกฎหมาย และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์**

ในส่วนของสภาพปัญหาความยากลำบากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ก็คือ การตรวจหาหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่เพียงพอ เพื่อพิสูจน์ต้นทางของไม้ ลักษณะความถูกต้องตามกฎหมายขั้นพื้นฐาน ตลอดจนเอกลักษณ์ที่แท้จริง เป็นการแสดงให้เห็นว่า ลักษณะของงานตามการพิจารณาเป็นส่วนที่จำเป็นต้องมีการค้นหา และพัฒนาทั้งเอกสาร และระบบที่สร้างทั้งความยั่งยืนสำหรับประเทศไทย ในขณะที่ก็เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าชาวต่างชาติด้วย สิ่งนี้ถือเป็นข้อเท็จจริงสำหรับไม้ที่นำเข้ามายังประเทศไทย ในขณะที่ก็เป็นเรื่องจริงสำหรับไม้ที่ผลิตภายในประเทศ แม้ว่าจะมีการใช้ไม้ในผลิตภัณฑ์บางอย่างที่อยู่ในประเทศไทยก็ตาม

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ง่ายยิ่งขึ้นในการพัฒนาระบบรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้สอดคล้องกับบรรดาความคาดหวังของลูกค้าทั้งหมด มากกว่าการมีระบบหลายๆ รูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อตอบสนองต่อลักษณะของลูกค้า หรือผู้ใช้งานที่แตกต่างกันหลากหลาย

แม้ว่า การวิจารณ์ที่มีต่อรายงานฉบับนี้ เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้มีวิธีการตรวจสอบแหล่งกำเนิดของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งก็ยังคงต้องใช้ประกอบกับหลักฐานอื่นๆ ทั้งทางกายภาพ และทางเอกสารด้วย

การพิสูจน์พื้นฐานความถูกต้องทางกฎหมายของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ถือเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่การจดทะเบียนสวนป่า และการออกใบรับรองภายใต้ข้อกำหนดของประเทศไทยก็เป็นแนวทางการดำเนินการที่มีความยืดหยุ่น อย่างเหมาะสมแล้ว

ในส่วนของนานาชาตินั้น มีการกำหนดข้อกำหนดและมาตรการต่างๆ ไว้แล้ว ซึ่งถือเป็นการบุกเบิก และพัฒนาแนวทางที่สามารถทำงานได้จริง ทั้งในเรื่องการตรวจสอบ หลักฐานและห่วงโซ่ของเทคนิคการควบคุม โดยที่เห็นว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศไทยจะต้องการสร้างความพึงพอใจในระบบใดๆ ก็ตามทีพัฒนา (หรือสร้างขึ้น) ให้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งก็จะทำให้มี “ความสมัครใจที่จะเข้าร่วม (Buy-In)” และข้อตกลงในระดับท้องถิ่นเอง ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาและทรัพยากรต่อการคิดค้นอะไรใหม่ขึ้นมาทั้งๆ ที่ของเดิมทำติดอยู่แล้ว แค่อามาประยุกต์ใช้ได้เลย (Re-Inventing the Wheel)

8.6 ห่วงโซ่ระบบการควบคุม

การดำเนินการตามพื้นที่แห่งหนึ่งซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญก็คือ การรับเอาห่วงโซ่ระบบการควบคุมแบบเป็นทางการที่มีอยู่ภายในบริษัทพาณิชย์มาใช้ โดยบริษัทขนาดใหญ่หลายๆ แห่ง ได้รับเอาระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) และการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่สมบูรณ์แบบมาใช้แล้ว

หากระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ที่นำมาใช้กันนั้นเป็นที่รับรองในระดับสากลทั่วไปแล้ว ก็ยังทำให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สามารถปฏิบัติงานในการตรวจติดตามห่วงโซ่อุปทาน และการพิสูจน์เอกลักษณ์ และตรวจจับไม่ผิด

ส่วนการขาดแนวทางการบริหารจัดการระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) อย่างต่อเนื่อง ภายในภาคส่วนพาณิชย์ หมายถึง หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ อาทิ กรมป่าไม้ และลูกค้าจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนใหญ่ และจะต้องพยายามพัฒนาโครงสร้าง หรือกลไกในระดับชาติ ซึ่งหลังจากนั้น บริษัทพาณิชย์ต่างๆ ที่ได้รับเอาระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ในฐานะรูปแบบการปฏิบัติ/การดำเนินการที่มีมาตรฐาน ก็อาจจะไม่จำเป็นอีกต่อไป

ดังนั้น การใช้ความพยายามในการค้นหามาตรการ หรือการดำเนินการที่เป็นแรงจูงใจเพื่อให้บริษัทพาณิชย์รับเอาระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) ที่เป็นมาตรฐานมาใช้ ซึ่งจะทำให้มีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ และเปรียบเทียบค่าจากส่วนกลางได้

ข้อได้เปรียบอีกด้านหนึ่งก็คือ บริษัทพาณิชย์เหล่านั้นจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่มีความเสี่ยง หรือความอ่อนไหวด้านการค้าพาณิชย์ใดๆ (อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิต หรืออัตราการแปลงหนี้ หรือแลกเปลี่ยนเงินตรา) ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ธุรกิจคู่แข่งอาจจะใช้ข้อมูลที่ได้จากระบบซึ่งพยายามสร้างความโปร่งใสให้มากที่สุด ในการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ

ส่วนการนำระบบการรับรองสภาพพิทักษ์ป่าไม้ (FSC Certification) มาใช้ในประเทศไทย ทั้งสำหรับการจัดการป่าไม้ และห่วงโซ่ของการควบคุม แสดงให้เห็นถึง การใช้ห่วงโซ่ของระบบการควบคุมต่างๆ (สำหรับทั้งการติดตามแหล่งที่มาของไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ และการขนย้ายไม้ตามห่วงโซ่อุปทาน) มีทั้งความยืดหยุ่น อ่อนไหว และเป็นไปตามความจริง แต่ทว่า สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะไม่มีคุณค่าใดๆ เลย หากเป็นไปตามเหตุผลก่อนหน้านี้ มีการเพิกถอนการนำระบบการรับรองสภาพพิทักษ์ป่าไม้ (FSC Certification) ที่จะนำมาเนื่องมาจากลักษณะการขาดความถูกต้องทางกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ แต่เนื่องมาจากความอ่อนแอ

ของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งก็จะทำให้ไม่สามารถอ้างลักษณะการรับรอง หรือยืนยันถึง ลักษณะของห่วงโซ่อุปทานที่มีได้ถูกปนเปื้อน หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีผิดกฎหมายใดๆ

ณ ปัจจุบันนี้ ส่วนของห่วงโซ่อุปทาน “ที่มีความสะอาด หรือเอื้อต่อลักษณะการใช้ประโยชน์” ก็ได้นำระบบการรับรองสภาพพืชป่าไม้ (FSC Certification) มาปรับใช้ กับการทำสวนป่ายูคาลิปตัส ยางพารา และไม้สักในเชิงอุตสาหกรรม แต่ทว่าหากบริษัทที่รับการรับรองตามระบบนี้จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระบบการรับรองดังกล่าวได้ ก็จะต้องมีระบบที่ตรวจสอบ และคัดแยกไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ไม่สามารถพิสูจน์ทราบแหล่งที่มา หรือไม่มีการรับรอง หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ออกจากผลิตภัณฑ์ตามการรับรองของสภาพพืชป่าไม้ (FSC) ห่วงโซ่ของระบบการควบคุมภายในเช่นนี้จะกลายเป็นองค์ประกอบหลักของระบบที่มีความถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งพัฒนาขึ้นในประเทศไทย ซึ่งก็จะครอบคลุมไปถึง ไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้มาจากแหล่งการผลิตที่มีใช้สวนป่าเพาะปลูกแต่อย่างใด

ทั้งนี้ เป็นที่ทราบกันถึงเหตุผลที่ผู้ค้ามักจะเพิกเฉย หรือละเลยที่จะรับห่วงโซ่ของระบบการควบคุมมาใช้อย่างจริงจัง เนื่องจากผู้ค้าไม่มีความประสงค์ที่จะปิดบังอำพรางห่วงโซ่อุปทานมิให้มีความโปร่งใส หรือมิต้องการติดตามตรวจสอบ และ “ทำให้มีความยืดหยุ่น (Flexibility)” ซึ่งก็จะเปิดโอกาสให้ผู้ค้าในการซื้อ-ขาย และค้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ การมีค่าใช้จ่ายพิเศษเพิ่มขึ้น หากต้องการปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีตามห่วงโซ่ของระบบการควบคุม ซึ่งก็ทำให้ยังมีการต่อต้าน หรือคัดค้านที่จะนำระบบดังกล่าวมาสร้างความเปลี่ยนแปลงนั่นเอง

ซึ่งนี่เป็นผลลัพธ์ที่ทำให้เข้าใจ และเห็นได้ว่า ผู้ค้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้จะไม่มีความกระตือรือร้น หรือการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการรณรงค์ให้มีการตรวจสอบห่วงโซ่ของระบบการควบคุมอย่างจริงจังมากนัก หรือลักษณะรูปแบบที่จำเป็นเพิ่มเติมในการควบคุม หรือการกำหนดใดๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างสมดุลย์ระหว่างข้อเท็จจริงที่ว่า ลูกค้า (หรือองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่แทนลูกค้า) มีความต้องการในการตรวจพิสูจน์การกล่าวอ้างที่ผู้ค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้สำแดงไว้ต่อไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนการค้าของพวกเขา

สำหรับผู้ปฏิบัติการที่มีการค้าขายในตลาดที่มีลักษณะการผ่อนปรนพิเศษ ในระบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันก็มีประสิทธิภาพในเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยมีการควบคุมจำกัดการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในบางส่วนจากประเทศพม่า และกัมพูชา โดยมีประเทศต่างๆ ที่ยืนยันว่า ประเทศไทยขอให้ผู้นำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้แสดงระบบใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoO) อย่างตรงไปตรงมา ในขณะที่การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศพม่ามายังประเทศไทยเองก็อนุญาตให้ดำเนินการผ่านด่านการค้าทางบก ณ กรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้หลังจากที่มีการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เข้ามายังแหล่งไม้ในประเทศไทยแล้ว ก็จะมีการผสมปนเปเข้า

กับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย และก็จะหลุดออกจากห่วงโซ่การควบคุมภายในของบริษัทโดยส่วนใหญ่ ซึ่งก็หมายถึง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาในโรงงานแปรรูปไม้ในประเทศไทย ก็จะมีการผสมปนเป และไม่สามารถจำแนก หรือแยกแยะออกจากไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา หรือมาจากแหล่งที่สามารถพิสูจน์ทราบเรื่องความถูกต้องทางกฎหมายได้

โดยลักษณะของการรับรองด้วยความสมัครใจของกรมป่าไม้ ถือเป็นความพยายามในการรับรองความน่าเชื่อถือของอุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ในตลาดที่มีลักษณะการพ่อนปนพิเศษ แต่ทว่า ความซับซ้อนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย และการที่โรงงานรายย่อยต่างๆ นำพันธุ์ไม้ที่มีความแตกต่างหลากหลายมาใช้ ก็แสดงให้เห็นว่า กรมป่าไม้ย่อมมีภารกิจที่ยิ่งใหญ่ในการพิสูจน์ทราบ และยืนยันแหล่งที่มาของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยหากมีได้คำนึงถึงข้อมูลจากห่วงโซ่ของการควบคุม กรมป่าไม้ก็ยังต้องทำหน้าที่ติดตามความเสี่ยงในการรับรองผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือของกรมป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง

8.7 ความต่อเนื่อง สม่่าเสมอของระเบียบและข้อบังคับต่างๆ

ในระเบียบข้อบังคับมีบทบัญญัติครอบคลุมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้สัก โดยมีความเข้มงวดมากกว่าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มาจากพันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้น อาทิ ไม้ยูคาลิปตัส และไม้ยางพารา ที่ได้จากสวนป่าที่มีการขึ้นทะเบียนไว้อย่างถูกต้อง มีการขออนุญาตตัด โคนล้ม การขนส่ง เคลื่อนย้าย และการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ออกจากประเทศ โดยกรมป่าไม้มีขั้นตอนวิธีที่ชัดเจนกำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงลักษณะความถูกต้องของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยการสำแดงแหล่งที่มาของไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในประเทศไทย (อาทิ หากนำเข้ามาจากต่างประเทศ มาจากด่าน หรือจุดนำเข้าบริเวณใด) ทั้งนี้ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของโรงเลื่อยย่อยๆ อาจจะมาจากแหล่งที่มาที่ผสมปนเปกัน ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานป่าไม้ หรือผู้ซื้อไม่สามารถเชื่อมั่นได้ว่า ไม้ หรือผลิตภัณฑ์ไม้นั้นมีแหล่งที่มาจากที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น

ในบางกรณีที่ไม่และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศต่างๆ จะมีการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) เอาไว้ ซึ่งก็ทำให้ผู้ที่นำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มาใช้ประโยชน์ สามารถยืนยันข้อมูลแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ให้กับผู้ซื้อได้ แต่ก็มิได้หมายความว่า ประเทศต่างๆ ที่ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มายังประเทศไทย จะสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ไว้โดยตลอด ซึ่งก็จะทำให้ประเทศไทยนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มาจากแหล่งกำเนิดที่สามารถพิสูจน์ทราบได้นั่นเอง ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ที่ จะมีไม้และผลิตภัณฑ์ไม้บางส่วนที่มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งไม้เถื่อนที่อยู่นอกประเทศไทย นอกจากนั้น ยังเป็นที่ทราบกันดีว่า

สำหรับกลุ่มไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามานั้น อาจจะมีการจำแนก แบ่งออกไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ตามห่วงโซ่อุปทาน โดยที่แสดงเพียงแต่ใบเบิกทาง หรืออนุญาตให้เคลื่อนย้ายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากกรมป่าไม้ ในขณะที่มีต้องแสดงเอกสารเกี่ยวกับการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ แต่อย่างใด

ส่วนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ นั้นมีขนาดที่กว้างใหญ่ และมีการผลิตผลิตภัณฑ์ในลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ลักษณะที่พบโดยทั่วไปของโรงงานแหล่งผลิตย่อยๆ ก็คือ จะมีการนำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีแหล่งกำเนิดจากที่ต่างๆ มาผสมปนเปกัน ในขณะที่ระบบการติดตาม ตรวจสอบสมดุลย์ไม้ของกรมป่าไม้ ในระดับโรงงานก็เป็นเพียงกลไกขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะแจ้งเตือนให้เจ้าพนักงานป่าไม้ทราบถึงการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน หรือกระทำผิดระเบียบข้อกำหนด ทั้งนี้ ในส่วนของประเภทพันธุ์ไม้ที่สามารถนำมาจำหน่ายที่มีความแตกต่างหลากหลายค่อนข้างมาก ก็ทำให้เกิดความยุ่งยากในการติดตามการค้าในรายละเอียด อาทิ สำหรับการติดตามชุดย่อยๆ ในพื้นที่โรงงานขนาดใหญ่

8.8 ความแตกต่างของระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ระหว่างพันธุ์ไม้(Species) และประเภท (Types) ของไม้

ประเด็นด้านหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีเกี่ยวกับระบบการควบคุมของประเทศไทย ก็คือ ลักษณะที่แตกต่างหลากหลายของการควบคุมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์ไม้ต่างๆ ที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ ซึ่งก็จะมี การควบคุมที่สะท้อนถึงระดับความเสี่ยงในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของกรมป่าไม้ ในด้านการคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ทางธรรมชาติ ส่วนรายละเอียดการควบคุม และติดตามการเคลื่อนย้ายไม้จากจากสวนป่า และไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาในประเทศไทยอาจจะแตกต่างกันตามลักษณะการควบคุม และติดตามของการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้โดยส่วนใหญ่ภายในประเทศ ที่เรารู้จักกันดีในส่วนของสวนป่าไม้ยางพารา และไม้ยูคาลิปตัส ซึ่งสถานการณ์ต่อมาก็สะท้อนให้เห็นถึงข้อสังเกตในประเด็นความถูกต้องตามกฎหมายตามที่หยิบยกจากการผลิตนี้ โดยถือเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องมีการสะท้อนให้เกิดขึ้นในกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ระบบการติดตาม และควบคุมของประเทศไทยได้รับการออกแบบ และใช้สำหรับการดำเนินการกับประเด็นและข้อห่วงใยภายในประเทศ ในขณะที่ความต้องการของผู้ใช้ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในต่างประเทศ กำลังต้องการข้อมูล และความโปร่งใสเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ มากยิ่งขึ้น ดังนั้น เราจึงไม่สามารถตั้งสมมติฐานว่าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาโดยส่วนใหญ่ จะไม่มีปัญหาด้านความถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนั้นผู้นำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากประเทศไทยเองก็ต้องการหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นมาจากการกระบวนการผลิตภายในประเทศที่มีแหล่งกำเนิดถูกต้องตามกฎหมายด้วย

8.9 ระบบแบบไร้เอกสาร (Paperless) ตามข้อเสนอ

ที่ผ่านมา ยังไม่มีการอธิบายถึงการนำระบบการตรวจพิสูจน์ในรูปแบบดิจิทัลที่กำหนดใช้ในปัจจุบัน (โครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัล (NSW)) มาใช้เสริม หรือแก้ไขจุดอ่อนหลักๆ ตามที่กรมป่าไม้พบในระบบ หรือรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดพลาดอันเนื่องมาจากมนุษย์ (Human Error) การปลอมแปลงเอกสาร การทำซ้ำ ตลอดจนการสูญเสียข้อมูล และเอกสารต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่มีความพยายาม หรือความประสงค์ในการนำโครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (NSW) มาใช้แทนระบบการที่ใช้เอกสารโดยทั่วไปแต่อย่างใด นอกเสียจากที่มีการนำระบบดังกล่าวนี้ มาใช้กับการป้อนข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบศุลกากรแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Customs E-System) และยังขาดความชัดเจนว่า ในส่วนของพันธุ์ไม้ นอกบัญชีหวงห้ามที่ได้รับ “การยกเว้น” อาทิ ไม้ยูคาลิปตัส และไม่ยางพาราจะครอบคลุมอยู่ในระบบนี้ด้วยหรือไม่ หรืออย่างไร หนึ่งในส่วนของโครงสร้างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (NSW) ตามที่นำเสนอ นั้นก็ยังมีรายละเอียดต่างๆ ไม่ชัดเจน ทั้งในส่วนของคุณลักษณะของข้อมูลที่จัดเก็บจากสวนป่าเพื่อนำเข้าระบบดิจิทัล ตลอดจนคุณลักษณะของข้อมูลเพิ่มเติม (อาทิ ตัวอย่างการผลิต และข้อมูลเกี่ยวกับห่วงโซ่การควบคุม) ที่จะนำเข้ามารวม ซึ่งก็จะทำให้เกิดปัญหาเดิมๆ ที่เคยเป็นอยู่ กับระบบที่ใช้เอกสารเป็นหลัก (Paper-Based System) ตามที่เป็นอยู่ ดังที่กล่าวถึงข้างต้น ในส่วนของการจัดทำเอกสารแหล่งที่มาซึ่งถูกต้องตามกฎหมาย

ทั้งนี้ จากประสบการณ์การปฏิบัติงานของประเทศอื่นๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ มาใช้สำหรับการควบคุม และตรวจสอบตามห่วงโซ่อุปทาน ก็สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญคือ ความสามารถในการสอบถาม ค้นหาข้อมูลอย่างละเอียด และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ตลอดจนความสามารถในการผสม หรือใช้ข้อมูลร่วมกัน นอกจากนี้สำหรับการจัดการข้อมูลจำนวนมากในรอบเวลาอันสั้นก็หมายความว่า จำเป็นต้องนำระบบคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการปฏิบัติงานของระบบต่างๆ เหล่านี้ ในขณะที่จะต้องมีการออกแบบระบบที่ดีมากพอ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์เชื่อมโยงหาความเกี่ยวพัน ความถูกต้อง และมีการปรับปรุงข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ สิ่งนี้ถือเป็นเงื่อนไขการปฏิบัติงาน และความพยายามที่หน่วยงานของรัฐต้องพยายามดำเนินการ ซึ่งหากไม่มีการดำเนินการตามองค์ประกอบเหล่านี้ก็จะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความถูกต้องทางกฎหมายตามห่วงโซ่อุปทาน

9. จุดปฏิบัติการที่มีความเป็นไปได้

9.1 การติดตาม และการรายงานเกี่ยวกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย ตลอดจนอุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นไป ตลาดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในยุโรปมีแนวโน้มที่จะร้องขอข้อมูล ความโปร่งใสเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องจัดทำฐานข้อมูลที่มีรายละเอียดสมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อเป็นการสนองตอบต่อความต้องการดังกล่าว ในขณะที่ข้อมูล เนื้อหาต่างๆ ที่รายงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนขั้นตอนวิธีการต่างๆ ในประเทศไทยจะนำเสนอในภาษาไทยเป็นหลัก ซึ่งต่อไปก็ต้องพยายามจัดทำข้อมูล และรูปแบบการนำเสนอให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวยุโรป โดยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

ในส่วนขององค์กรนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูลไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทย อาทิ องค์กรไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคในส่วนของการรายงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยอยู่บ้าง ดังนั้น จึงยังไม่มี การให้ค่าประมาณการ หรือการตั้งสมมติฐานใดๆ ในข้อมูลดังกล่าว ซึ่งหากมีการกำหนดให้สำนักงานของรัฐหนึ่งหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติตัวเลขที่มีความเหมาะสมจากภาคส่วนทั้งหมด ก็จะเป็นการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องจัดทำระบบการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดภายในประเทศ ให้มีความถูกต้อง มีรายละเอียด และดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (โดยจำเป็นต้องพิจารณาข้อกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลสำหรับพันธุ์ไม้นอกบัญชีไม้หวงห้ามที่ “ได้รับการยกเว้น” ในปัจจุบัน) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องเชื่อมต่อกับความรู้เกี่ยวกับแหล่งการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศ โดยจะมีการนำความรู้ด้านอื่นๆ มาใช้สนับสนุน อาทิ แหล่งที่ตั้งของสวนป่าของไม้พันธุ์ต่างๆ ดังนั้นจึงควรนำเสนอข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ในรายงานประจำปีด้วย

ส่วนการเก็บข้อมูลนั้น จำเป็นต้องเน้นไปที่จุดควบคุมที่สำคัญ อาทิ แหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (สวนป่า คือบริเวณประตูทางเข้าสวนป่า และจุดการเข้าถึงอื่นๆ ในแต่ละพื้นที่ รวมไปถึงพื้นที่ที่มีการนำไม้ไปใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น โรงเลื่อยและโรงประดิษฐ์กรรมไม้ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นสถานที่สำหรับการตรวจสอบข้อมูล และยินยอมให้นำวิธีการในการควบคุมคุณภาพของข้อมูลมาปรับใช้ได้

ทั้งนี้ หากไม่มีการเก็บข้อมูลอย่างรอบด้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ระบบแบบไร้เอกสารตามข้อเสนอในโครงร่างระบบข้อมูลดิจิทัลร่วมกันทั้งประเทศ (NSW) ก็จะไม่สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และข้อกล่าวอ้างเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกไปได้

9.2 การพิสูจน์ความชอบ หรือความถูกต้องตามกฎหมาย

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ซื้อ-ขายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากสหภาพยุโรปที่จะนำระบบการตรวจสอบและประเมินค่าของบริษัทที่ทำการค้า (Due Diligence) มาใช้ในปี 2556 ซึ่งกำหนดให้ต้องรายงานข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริงเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ แหล่งกำเนิด และความถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดนี้จึงต้องมีการพิจารณามาตรการต่างๆ มาปรับใช้

9.2.1: ระบบคอมพิวเตอร์สำหรับการติดตามกำกับห่วงโซ่อุปทานไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ การพัฒนาระบบแบบไร้เอกสารที่ดำเนินการโดยกรมป่าไม้ ควรสำรวจลักษณะความจำเป็น และความต้องการด้านระบบการจัดการ และการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถให้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานในประเทศไทยตามช่วงเวลาจริง โดยจะต้องมีการรายงานผลลัพธ์ พร้อมกับแสดงหลักฐานรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต และความถูกต้องตามกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านั้น

9.2.2: การนำใบรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin) มาใช้ ประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า ได้จัดทำระบบที่สามารถประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้านในส่วนของ การแสดงรายละเอียดต่างๆ เพื่อยืนยันใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) โดยลักษณะเช่นนี้อาจจะไม่สามารถยืนยันความถูกต้องตามกฎหมาย และข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ได้นำเสนอแนวทาง หรือมาตรการในการป้องกันผู้ค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่จะใช้ประเทศไทยสำหรับการฟอกไม้เถื่อน

ดังนั้นจึงมีข้อเสนอให้ มีการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) สำหรับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดที่นำเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่างประเทศต่างๆ ในขณะที่ส่วนของความพยายามต่างๆ ที่มีอยู่ในแต่ละประเทศ ก็แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมิได้เป็นเพียงประเทศหนึ่งเดียวที่กำลังพัฒนาขั้นตอนวิธีการต่างๆ และสำหรับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจากประเทศที่สาม (อาทิ ประเทศที่มีได้เป็นแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้นั้นๆ) ก็จำเป็นต้องมีปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ในประเทศผู้ส่งออกเพื่อกำหนดแหล่งที่มาของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนวิธีการในการรับรองความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) และลักษณะความถูกต้อง (Authenticity)

9.2.3: ระบบการจำแนกแยกแยะทางกายภาพ และห่วงโซ่การควบคุม (Physical segregation and chain of custody systems) หากไม่มีการเตรียมการด้านใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) แต่อย่างใด ก็อาจจะต้องหาแนวทางในการจำแนกแยกแยะไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ออกจากไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ไม่มีใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) (การจำแนกในเชิงกายภาพ) โดยที่กรมป่าไม้จะต้องเพิ่มความเข้มงวดในการกำหนดระบบการใช้ใบรับรองโดยสมัครใจ (Voluntary Certification System) สำหรับการรับรองว่าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มีการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ที่ถูกต้อง ส่วนระบบห่วงโซ่การควบคุมก็เป็นสิ่งที่จำเป็นในกรณีที่มีการนำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มาจากแหล่งกำเนิดที่ต่างประเภทกัน มาใช้ในโรงงานเดียวกัน หรืออยู่ในห่วงโซ่อุปทานเดียวกัน

9.2.4: ระบบห่วงโซ่การควบคุม (Chain of Custody Systems) ในส่วนของมุมมองของภาคเอกชน เกี่ยวกับการรับรองของฝ่ายที่สาม ได้นำเสนอวิธีการที่เป็นประโยชน์ ในการสำแดงลักษณะการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดทางกฎหมาย โดยระบบห่วงโซ่การควบคุมจะต้องยินยอมให้ผู้ซื้อ-ขายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ได้จำแนกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ผลิตอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายในประเทศไทย เพื่อให้มีการบังคับใช้ลักษณะการควบคุมและติดตามในส่วนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ผลิตภายในประเทศ ซึ่งมาจากแหล่งกำเนิดที่สามารถพิสูจน์ทราบได้บ้าง

ความปรารถนาให้ระบบห่วงโซ่การควบคุมมีมาตรฐานที่เป็นทางการ สำหรับบริษัทที่แปรรูป และการผลิตที่กำหนดไว้ค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากมีความสำคัญในด้านการสนับสนุนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และเชื่อถือได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดตั้งระบบการรับรองความถูกต้องตามกฎหมายให้กับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ดังนั้นในเบื้องต้นจึงเห็นควรให้มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับระบบการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) ให้กับผู้ประกอบการผลิต และผู้แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทยได้ทราบ หลังจากนั้นก็พยายามกระตุ้นเตือนให้ผู้ประกอบการผลิต และผู้แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ให้การรับรอง และนำเอาระบบการสำแดงใบรับรองแหล่งกำเนิด (CoC) มาปรับใช้ ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำต่อไป

9.2.5: การบันทึกลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายของพันธุ์ไม้ในสวนป่า (Documenting Legality for Plantation Species)

ส่วนของไม้ยูคาลิปตัส และไม้ยางพาราที่ผลิตภายในประเทศไทย อาจจะไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมายมากนัก แต่ทว่า กลับขาดข้อมูลในการผลิต การแสดงข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณที่ผลิตได้ ณ ช่วงเวลา ควบคู่ไปกับแหล่งกำเนิดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งทำให้การดำเนินการติดตามตรวจสอบทำได้ค่อนข้างยาก ส่วนปัญหาการจำแนกลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ก็ยังไม่มี

แน่นอน และทำให้การคาดการณ์เกี่ยวกับลักษณะความถูกต้องทางกฎหมายของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ยังไม่มากพอสำหรับตลาดที่มีความอ่อนไหว หรือมีความต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ในส่วนของการนำระบบการรับรองความถูกต้องทางกฎหมายอย่างง่ายอาจจะใช้ได้ผล แต่ก็จำเป็นต้องมีการจัดทำรายงานเกี่ยวกับแหล่งผลิต และการบ่งชี้ประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการผลิตให้โปร่งใสและชัดเจน และจากการประเมินในระดับประเทศก็พบว่า มีความต้องการให้นำลักษณะการดำเนินการดังกล่าวมาใช้เป็นอย่างมาก โดยสำหรับโรงงานที่ใช้ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งที่นำเข้ามาจากประเทศอื่นๆ และที่สามารถผลิตได้จากสวนป่าภายในประเทศ ก็ยังจำเป็นต้องมีระบบการดำเนินการที่จริงจัง และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย ก็ได้แสดงความมุ่งมั่นในการเจรจาต่อรองตามข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนโดยสมัครใจ (Voluntary Partnership Agreement) ตามการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) ร่วมกับสหภาพยุโรป ซึ่งก็จะยินยอมให้มีการออกใบอนุญาตให้กับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ส่งออกจากประเทศไทย เพื่อเป็นการสำแดงลักษณะความถูกต้องทางกฎหมาย ผ่านระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (Legality Assurance System: LAS) ซึ่งในบริบทนี้ รัฐบาลจำเป็นต้องพิจารณา และดำเนินการเจรจาในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง

9.2.6: การให้นิยาม/คำจำกัดความเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมาย (Legality Definition) ประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดนิยาม/คำจำกัดความเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบรรดาไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ทุกประเภท โดยให้ครอบคลุมถึงพันธุ์ไม้นอกบัญชีไม้หวงห้าม “ที่ได้รับการยกเว้น” ในปัจจุบันด้วย ซึ่งกระบวนการกำหนดนิยาม/คำจำกัดความดังกล่าวควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง โดยอย่างน้อยที่สุดเพื่อให้ประเทศไทยและผู้ซื้อ-ขายไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศไทยสามารถค้นหารายละเอียดของประเทศที่ผลิต หรือเป็นแหล่งกำเนิดของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย

9.2.7: กลไกการตรวจสอบ ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ และความสามารถ (Verification Mechanism, Procedures and Capacity)

ด้วยลักษณะของห่วงโซ่อุปทานที่มีความซับซ้อนในประเทศไทย ทำให้ต้องมีการพิจารณาถึงศักยภาพของกรมป่าไม้ ในการตรวจสอบไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในปริมาณมาก ซึ่งก็จะเป็นตัวกำหนดลักษณะของระบบที่ควรดำเนินการ ทั้งนี้จะมีการนำห่วงโซ่อุปทานมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดสำหรับการนำเข้า อาทิ พันธุ์ไม้และแหล่งกำเนิด ผ่านลักษณะการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ส่งออก ในลักษณะของสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่ฝากขาย

และด้วยวิธีการในการตรวจสอบความถูกต้องตามห่วงโซ่อุปทานที่ปรากฏอยู่ ทำให้จำเป็นต้องมีการพัฒนา และสร้างศักยภาพตามขั้นตอนวิธีการปฏิบัติในการออกใบอนุญาตการปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือข้อกำหนดตาม การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติ และการค้า (FLEGT) เพื่อให้ฝ่ายต่างๆ ที่ได้รับใบอนุญาตมีความ ตระหนักรู้ และให้ความสำคัญกับขั้นตอนวิธีการปฏิบัติดังกล่าวอย่างจริงจัง

ท้ายที่สุด จำเป็นต้องมีระบบการรับประกันความถูกต้องทางกฎหมาย (LAS) ซึ่งทำการตรวจสอบติดตามได้ อย่างเป็นอิสระ เพื่อให้มีการรับรองลักษณะการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

9.2.8. การยึดอายัดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (Confiscated Wood)

กิจกรรมการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับจะทำให้รัฐบาลสามารถยึดอายัดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไว้เป็นของ กลางในระหว่างที่มีการดำเนินการทางคดี แต่ก็จำเป็นต้องการมีชี้ชัด หรือตัดสินในรูปแบบที่แสดงความ โปร่งใสเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ในส่วนของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านี้ และหากมีการขายทอดตลาด ก็ จะต้องแสดงความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดผลาก หรือการสำแดงลักษณะของไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เหล่านี้ ต่อห้องตลาดด้วย เช่นเดียวกันหากมีการนำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มาใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หรือ งานของรัฐบาล ไม่ว่าจะทั้งหมด หรือในบางส่วน ก็จำเป็นต้องมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการ บริหารจัดการที่มีความโปร่งใสด้วย

9.3 การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ทางการตลาดในข้อมูลแหล่งที่มาของ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

อุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพิสูจน์ความ ถูกต้องทางกฎหมาย โดยให้มีการดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อรองรับการนำระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป เกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ (EU Timber Regulation) มาบังคับใช้ในปี 2556 และให้เวลาสำหรับการ เตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาระบบ และดำเนินการในระยะเวลาเร่งด่วน โดยในบางครั้งผู้ที่มิได้ ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปยังตลาดในประเทศต่างๆ ทั้งในสหภาพยุโรป และทวีปอเมริกาซึ่งมีความห่วงใย หรือมีข้อกำหนดเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมาย อาจจะคิดไปว่า พวกเขาจะไม่ได้รับผลกระทบจากการ พัฒนาทางการตลาดเหล่านี้ ดังนั้น ในส่วนของตลาดในประเทศที่สามหลายๆ ประเทศ ซึ่งประเทศไทยส่งออก ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปทางเรือ อาทิ ประเทศจีน และเวียดนาม ก็จะส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปยังทวีป ยุโรป และอเมริกาเหนือ ดังนั้น เราจึงคาดการณ์ได้ว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดอัน เนื่องมาจากการนำระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป เกี่ยวกับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ (EU Timber Regulation) มาบังคับใช้จะมีวงกว้าง ในขณะที่หากผู้ประกอบการใดๆ ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลรายละเอียด ตามที่กำหนดได้ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อลูกค้าหันไปสั่งซื้อไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้จากผู้ประกอบการรายอื่น

ภาคผนวก: รวบรวมอยู่ในเอกสารแยกอีกฉบับหนึ่ง	
http://www.euflegt.efi.int/files/attachments/euflegt/appendices_to_thai_timber_flows_report.pdf	
ภาคผนวกที่ 1:	การนำระบบพิกัดอัตราศุลกากร (HS Code) มาใช้สำหรับการนำเข้าไม้ในประเทศไทย ตามที่เกี่ยวข้องในปี 2553
ภาคผนวกที่ 2:	พันธุ์ไม้ที่ได้รับการยกเว้นจากการตรวจค้น และขั้นตอนการทำบันทึก
ภาคผนวกที่ 3:	มูลค่าเฉลี่ยสำหรับการส่งออกไทย ที่ได้จากระหัสเอสเอส (HS Code)
ภาคผนวกที่ 4:	การอ้างอิง
ภาคผนวกที่ 5:	พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484
ภาคผนวกที่ 6:	พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535-การกำหนดพันธุ์ไม้ที่ต้องขึ้นทะเบียน
ภาคผนวกที่ 7:	แบบบันทึกการนำเข้า ที่ใช้สำแดงเพื่อการตรวจสอบของกรมป่าไม้
ภาคผนวกที่ 8:	การออกใบเบิกทาง (การอนุญาตในการขนส่ง เคลื่อนย้าย ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้)
ภาคผนวกที่ 9:	แบบบันทึกสำหรับไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ได้จากการเพาะปลูก
ภาคผนวกที่ 10:	หนังสือรับรองไม้แบบสมัครใจที่ออกโดยกรมป่าไม้
ภาคผนวกที่ 11:	ตัวอย่างใบอนุญาตจากอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES)
ภาคผนวกที่ 12:	ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องสำหรับประเทศไทย
ภาคผนวกที่ 13:	จุดนำเข้า และส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในประเทศไทย
ภาคผนวกที่ 14:	รูปแบบของห่วงโซ่อุปทานในลักษณะทั่วไป
ภาคผนวกที่ 15:	แหล่งไม้เถื่อน

เอกสารฉบับนี้ได้รับผลิตขึ้นโดยความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากสหภาพยุโรป
ความเห็นต่างๆ ที่แสดงไว้ในเอกสารฉบับนี้มีถือเป็นความเห็นหรือ
ข้อสะท้อนความคิดเห็นอย่างเป็นการของสหภาพยุโรปแต่อย่างใด

www.efi.int/portal/projects/flegt/flegt_asia/

www.euflegt.efi.int